

T.C
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

**LİSE 9. VE 10. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN İNTERNET
BAĞIMLILIK DÜZEYLERİ İLE PROBLEM ÇÖZME
BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Emre YILMAZ
(Yüksek Lisans Tezi)

İstanbul, 2013

T.C
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

**LİSE 9. VE 10. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN İNTERNET
BAĞIMLILIK DÜZEYLERİ İLE PROBLEM ÇÖZME
BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Emre YILMAZ
(Yüksek Lisans Tezi)

Yrd. Doç Dr. Müge YÜKSEL

İstanbul, 2013

**Tüm kullanım hakları
M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne aittir.
© 2013**

ONAY

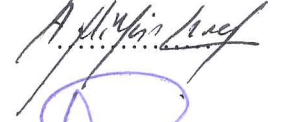
Emre YILMAZ tarafından hazırlanan 'Lise 9. ve 10. Sınıf Öğrencilerinin İnternet Bağımlılık Düzeyleri ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi' başlıklı bu çalışma, 4 Temmuz 2013 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmzalar

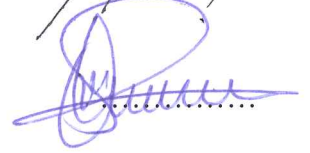
TEZ DANIŞMANI: Yrd. Doç. Dr. Müge YÜKSEL

JÜRİ ÜYESİ: Yrd. Doç. Dr. A. Nilgün CANEL

JÜRİ ÜYESİ: Yrd. Doç. Dr. Özgül POLAT

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER:

Adı Soyadı : Emre YILMAZ

Doğum Yılı : 1986

Doğum Yeri: Elazığ

EĞİTİM:

2004 Buca Anadolu Lisesi

2009 Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

2010 Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programına Giriş

DENEYİM:

2009 - Ümraniye Hekimbaşı İlköğretim Okulu Psikolojik Danışman

İLETİŞİM BİLGİLERİ

E-Posta: danisman_emreyilmaz@hotmail.com

Web Sitesi: <http://www.temelispanyolca.com>

“bir umuttun bir misillemeydin yalnızlığa”

Tüm güzel şeylerin sebebi Kardeşim Engin Yılmaz 'a...

ÖNSÖZ

“Sahip olduğun her şey, en sonunda gün gelir sana sahip olur” bu sözü 1999 yapımı Fight Club filminde işitmişim. İnternet bağımlılığı üzerine çalışırken hep aklımda kaldı bu cümle. İnternetin, sunduğu sınırsız imkânlar sayesinde, ıssız bir adaya düşüldüğünde yanımıza alınacak üç şeyden biri haline geldiğini düşünmekteyim. İnternetin sunduğu imkânlar kimi zaman olumlu yönleriyle kimi zaman olumsuz yönleri ile tartışılmaktadır. Tartışmalara, gelişimsel olarak çok kritik bir dönemde bulunan lise öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesinin katkı yapılacağı düşünülmüştür.

Tez dönemi sürecinde görüş ve önerileriyle beni yüreklendiren tez danışmanım güler yüzlü Yrd. Doç. Dr. Müge Yukay YÜKSEL’e, deneyimleri ve desteğiyle tezime yol gösteren sevgili abim Dr. Özgür Çetiner’e;

Evladı olmaktan gurur duyduğum annem Kadriye YILMAZ’a babam Mürsel YILMAZ’a. kalbinin saflığına gıpta ettiğim teyzem Aygül KARAKOÇ’a Can yoldaşım Nebi KÖMÜR’e, şair ceketli ev arkadaşım Uğur SÖNMEZ’e (@amanneguzel) kalbimin yarısı Hekimbaşı İlköğretim Okulu’na;

Her nerede olursa olsun dünyayı güzelleştiren insanlara, iz bırakan şiirlere, şarkılara, kitaplara, filmlere, renklere, çocuklara;

Umuda ve Aşk’a sonsuz teşekkür ederim.

Emre YILMAZ

ÖZET

Bu araştırmada, lise 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. İlişkisel tarama modeline uygun olarak düzenlenen araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri ile problem çözme düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?
2. Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri cinsiyet, yaş, okul türü, ekonomik düzey, internet kullanım amacı ve internet kullanım süresi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Lise öğrencilerinin problem çözme düzeyleri cinsiyet, yaş, okul türü, ekonomik düzey, internet kullanım amacı ve internet kullanım süresi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırmanın örneklemini, İstanbul ili Ümraniye ilçesindeki 1 Anadolu Lisesi, 1 Genel Lise ve 2 Meslek Lisesinden seçkisiz örnekleme yöntemlerinden tabakalı örnekleme kullanılarak seçilen 400 lise 9. ve 10. sınıf (197 kız, 203 erkek) oluşturmaktadır.

Araştırmada, Young (1998) tarafından geliştirilen ve Bayraktar (2001) tarafından çevrilen “İnternet Bağımlılığı Ölçeği” ile Heppner ve Peterson tarafından (1982) geliştirilen “Problem Çözme Envanteri” kullanılmıştır.

Araştırmada elde edilen verilerle ilgili analizler “SPSS 15.0” programı kullanılarak yapılmıştır. Çözümleme ve yorumlamalarda ortalama (x), standart sapma (ss), bağımsız grup t-testi, frekans, yüzde dağılımları, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Pearson çarpım moment korelasyon katsayısı gibi istatistiksel teknikler kullanılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri ile problem çözme beceri puanları arasında pozitif anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerinin cinsiyete, ekonomik düzeye, internet kullanım amacı ve süresine göre; problem çözme becerilerinin ise cinsiyete, okul türüne, interneti kullanım amacı ve süresine göre farklılaştığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İnternet, internet bağımlılığı, problem çözme becerisi, lise öğrencileri

ABSTRACT

In this research, it is aimed to investigate the relationship between internet addiction and problem solving skills of high school students (9th and 10th grade) in terms of several variables. It is looking for an answer to the following questions in the research prepared in accordance with relational survey model.

1. Is there any relationship between internet addiction and problem solving ability of high school students?
2. Is high school students' internet addiction differentiated to their sex, age, school, economic level, internet intended purpose and internet exposure time?
3. Is high school students' internet addiction differentiated to their sex, age, school, economic level, internet intended purpose and internet exposure time?

Research sample is composed of 400 high school students (9th and 10th grade / 197 girls and 203 men) chosen from 1 Anatolian High School, 1 General High School and 1 business high school which are located in Ümraniye district in İstanbul by stratified sampling method of random sampling method.

In this research, is used "Internet Addiction Scale" which is translated by Bayraktar (2001), is originally prepared by Young (1998). Also is used "Problem Solving Inventory" by prepared Heppner and Peterson (1982).

"SPSS 15.0" statistics program is used for analysing datas in this research. Analysing and commenting phases; average (\bar{x}), standard deviation, independent t test, frequency, percentage distributions, ANOVA, Pearson moment correlation coefficient are used.

According to the results, there is positive relationship between high school students' internet addiction and problem solving skills. Students' internet addiction is differentiated to their sex, economic level, internet intended purpose and exposure time. Students' problem solving skills are differentiated to their sex, economic level, internet intended purpose and exposure time.

Key-words : Internet, internet addiction, problem solving skills, high school students

İÇİNDEKİLER

ONAY.....	i
ÖZGEÇMİŞ.....	ii
ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
KISALTMA VE SEMBOLLER.....	xiv
1.GİRİŞ.....	1
1.1.Problem Durumu.....	1
1.2.Problem Cümlesi.....	7
1.2.1.Amaç.....	7
1.3.Önem.....	8
1.4.Sayıtlılar.....	10
1.5.Sınırlılıklar.....	10
1.6.Tanımlar.....	10
2.İLGİLİ ALAN YAZIN.....	12
2.1.İnternet Bağımlılığı.....	12
2.1.1.İnternet.....	12
2.1.2.Tarihsel Gelişim.....	14
2.1.3.İnternetin Kullanım Amaçları.....	15
2.1.4.İnternet ve Ergenler.....	16
2.1.5.İnternet Bağımlılığı.....	18
2.1.6. İnternet Bağımlılığı Tanı Kriterleri.....	19
2.1.7.Bağımlılık Tipleri ve Nesneleri.....	23
2.1.8.İnternet Bağımlılığı Nedenleri.....	25
2.1.9.İnternet Bağımlılığı ile İlgili Araştırmalar.....	27
2.1.9.1.Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	27
2.1.9.2.Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	32
2.2.Problem Çözme Becerisi.....	36

2.2.1.Problem.....	36
2.2.2.Problem Çözme Becerisi.....	37
2.2.3.Problem Çözme Boyutları.....	38
2.2.4.Problem Çözme ve Tipler.....	40
2.2.5.Problem Çözme Basamakları.....	42
2.2.6.Problem Çözme Becerisi ve Ergenler.....	44
2.2.7.Problem Çözme Becerisi İle İlgili Araştırmalar.....	46
2.2.7.1.Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	46
2.2.7.2.Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	49
3.YÖNTEM.....	51
3.1.Araştırmanın Modeli.....	51
3.2.Evren ve Örneklem.....	51
3.3.Veri Toplama Araçları.....	53
3.3.1.İnternet Bağımlılığı Ölçeği.....	53
3.3.2.Problem Çözme Envanteri.....	54
3.3.3.Kişisel Bilgi Formu.....	55
3.4.Verilerin Toplanması.....	55
3.5.Verilerin Analizi.....	55
4.BULGULAR.....	57
4.1.Öğrencilerin Kişisel Bilgilerine İlişkin Bulgular ve Yorum.....	57
4.2.İBÖ ve PÇE Puanları Arasındaki İlişki.....	59
4.3.İnternet Bağımlılığı Ölçeğine İlişkin Bulgular.....	60
4.4.Problem Çözme Envanterine İlişkin Bulgular.....	66
5.SONUÇ.....	73
5.1.Yargı.....	73
5.2.Tartışma.....	74
5.2.1.İnternet Bağımlılık Düzeyi ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki İçin Tartışma.....	74
5.2.2.Cinsiyet Değişkeni İçin Tartışma.....	75
5.2.3.Okul Türü Değişkeni İçin Tartışma.....	76
5.2.4.Yaş Değişkeni İçin Tartışma.....	77
5.2.5.Ekonomik Durum Değişkeni İçin Tartışma.....	78

5.2.6.İnternet Kullanım Amacı Değişkeni İçin Tartışma.....	79
5.2.7.İnternet Kullanım Süresi Değişkeni İçin Tartışma.....	79
5.3.Öneriler.....	81
6.KAYNAKÇA.....	82
7.EKLER.....	95

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1.	Dünya Nüfus ve İnternet Kullanım Oranı.....	13
Tablo 2.2.	Türkiye’de Yıllara Göre İnternet Kullanım Oranı.....	14
Tablo 2.3.	Öğrencilerin Buldukları Seviye ve Problem Çözme.....	44
Tablo 3.1.	Evren ve Örneklemdeki Öğrenci Sayısı.....	53
Tablo 4.1.	Cinsiyet Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	57
Tablo 4.2.	Okul Türü Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	57
Tablo 4.3.	Yaş Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	58
Tablo 4.4.	Ekonomik Düzey Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	58
Tablo 4.5.	Kullanım Amacı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	58
Tablo 4.6.	Haftalık Kullanım Süresi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri..	58
Tablo 4.7.	İnternet Bağımlılığı Ölçeği Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Değerleri.....	59
Tablo 4.8.	İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanları ile Problem Çözme Envanteri Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Yapılan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları.....	59
Tablo 4.9.	İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	60
Tablo 4.10.	İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Okul Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	61
Tablo 4.11.	İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	61
Tablo 4.12.	İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Ekonomik Durum Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	62
Tablo 4.13.	İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Ekonomik Durum Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını	

	Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları.....	63
Tablo 4.14.	İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının İnternet Kullanım Amacı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	63
Tablo 4.15.	İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının İnternet Kullanım Amacı Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tamhane's T2 Testi Sonuçları.....	64
Tablo 4.16.	İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının İnternet Kullanım Süresi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	65
Tablo 4.17.	İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının İnternet Kullanım Süresi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tamhane's T2 Testi Sonuçları.....	66
Tablo 4.18.	Problem Çözme Envanteri Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	67
Tablo 4.19.	Problem Çözme Envanteri Puanlarının Okul Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	67
Tablo 4.20.	Problem Çözme Envanteri Puanlarının Okul Türü Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları.....	68
Tablo 4.21.	Problem Çözme Envanteri Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	68
Tablo 4.22.	Problem Çözme Envanteri Puanlarının Ekonomik Durum Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	69
Tablo 4.23.	Problem Çözme Envanteri Puanlarının İnternet Kullanım Amacı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçlar.....	69
Tablo 4.24.	Problem Çözme Envanteri Puanlarının İnternet Kullanım	

	Amacı Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları.....	70
Tablo 4.25.	Problem Çözme Envanteri Puanlarının İnternet Kullanım Süresi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	71
Tablo 4.26.	Problem Çözme Envanteri Puanlarının İnternet Kullanım Süresi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları.....	72

KISALTMA VE SEMBOLLER

ASAGEM: Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel M¼d¼rl¼ğ¼n¼n

İBDÖ: İnternette Bilişsel Durum Ölçeği

TDK: T¼rk Dil Kurumu

TUIK: T¼rkiye İstatistik Kurumu

TURNET: T¼rkiye Ulusal İnternet Altyapı Ağı

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

İnternet, bilgisayar sistemleri ile birbirlerine bağlı olan ve dünya çapındaki yaygın olarak kullanılan, sürekli büyüyen bir iletişim ağıdır. İnternet bilgiye kolay, ucuz, hızlı ve güvenli ulaşmanın ve onu başkalarıyla paylaşmanın günümüzdeki en geçerli yoludur. İnternet bugüne kadar üretilen ve önümüzdeki günlerde üretilecek olan bilgilerin dolaşım sistemidir (Özen, Gülaçtı ve Çıkılı, 2004). İnsanların bilgiyi üretme, paylaşma, saklama ve bilgiye ulaşma ihtiyaçları doğrultusunda ortaya çıkan ve giderek büyüyen bir iletişim ağı olan internet, sunduğu bilgiye erişim ve iletişim hizmetleri ile başta eğitim olmak üzere, sağlık, savunma, endüstri, kamu sektörü gibi pek çok alana çok boyutluluk kazandırmıştır (Akınoğlu, 2002).

Günümüz gelişmiş teknolojilerinden olan bilgisayar ve internet kullanımının yaşamımızda istenilen bilgiye anında ulaşabilme, bilgi paylaşımını sağlayabilme gibi getirdiği kolaylıklar yanında çok sık kullanımından kaynaklanan birçok problemi de beraberinde getirmekte olduğu bilinen bir gerçektir (Cengizhan, 2005). İnternetin toplumdaki bireyin yalıtılması, yalnızlık hissi, depresyon, toplumsal ilişkilerde zayıflama ve yakın arkadaş ilişkilerinde azalma gibi bazı sonuçlara neden olabildiği yapılan bir takım araştırmalarla belirlenmiştir (Yalçın, 2006). Bireylerin bir kısmı; gereksinimleri doğrultusunda internet kullanımını sınırlarken, bir kısım kullanıcının bu sınırlamayı yapamadığı, iş, sosyal ve akademik hayatlarında bu sınır getirilemeyen kullanım nedeniyle kayıplarla karşılaştıkları gözlenmeye başlanmıştır (Gönül, 2002).

Zamanlarının çoğunu sanal dünyada geçiren insanların bir kısmı kontrol edemedikleri internet kullanımı nedeniyle sosyal, mesleki ve özel yaşamlarındaki işlevselliklerinde sorun yaşamaya başlamış ve böylelikle konu yaygın biçimde tartışılmaya başlanmıştır (Şenormancı, Konkan ve Sungur, 2010). İletişimi kolaylaştırmasına rağmen internetin tahmin edilenden de hızlı yaygınlaşması patolojik aşırı kullanıma ve yeni bir bağımlılık türü olarak nitelenebilecek internet bağımlılığına yol açmaya başlamıştır (Arısoy, 2009).

İnternet bağımlılığı terimini ilk kez 1996 yılında Goldberg tarafından ortaya atılmıştır (Üneri ve Tanıdır, 2011). Young (1996) problemlili internet kullanımını üzerine çalışmış ve internet bağımlılığını psikiyatrik bir rahatsızlık olarak tanımlamaya çalışmıştır. İnternet bağımlılığını DSM-IV'te (2005) (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) “Dürtü Kontrol Bozuklukları” (Impulse-Control Disorders) başlığı altında bulunan “Patolojik Kumar Oynama” (Pathological Gambling) tanı kriterleri üzerinden tanımlamıştır. 8 kriterden 5 tanesini taşıyan kişileri internet bağımlısı olarak nitelendirmiştir. Goldberg (1997) “İnternet Bağımlılığı Bozukluğu”nu (İnternet Addictive Disorder) 7 kriter üzerinden tanımlamıştır. 12 aylık bir dönem içinde herhangi bir zaman içinde ortaya çıkan 3 veya daha fazla kriterin karşılanması ve klinik olarak belirgin bir bozulma yaratmasını ölçüt olarak ele almıştır. Bunların dışında Suler (1999), Beard and Wolf (2001), Shapira ve ark. (2003), Ko, Yen, Chen, Chen ve Yen, (2005) kriterler geliştirmiştir.

Son yıllarda internet bağımlılığı konusunda yapılan araştırmalarda, farklı terimler kullanılmaktadır. Bunlar; “internet bağımlılığı” (internet addiction) (Young, 1996; Egger ve Rauterberg, 1996; Griffiths, 1999; Chou ve Hsiao, 2000; Johansson ve Göttestam, 2004), “patolojik internet kullanımı” (pathological internet use) (Morahan-Martin ve Schumacher, 2000; Davis, 2001; DiNicola, 2004), “problemlili internet kullanımı” (problematic internet use) (Shapira, Goldsmith, Keck, Khosla ve McElroy; 2000; Caplan, 2002; Yellowlees ve Marks, 2007) olarak sıralanabilir. Bu terimlerle, bireylerin yaşamlarında olumsuz etkilere yol açan kontrolsüz ve aşırı internet kullanım davranışları tanımlanmaya çalışılmıştır.

İnternet bağımlılığının yaygınlığının %1.5-8.2 arasında değiştiği bildirilmektedir (Şenormancı, Konkan ve Sungur, 2010). ABD’de 277 kolej öğrencisi üzerinde yapılan çalışmada ise, patolojik internet kullanma yaygınlığı %8.1 olarak bulunmuştur (Morathan- Martin and Schummacher, 2000). Tsai ve Lin (2003) Tayvanlı ergenlerin internet bağımlılığı üzerine yaptıkları bir araştırmanın devamında 700 lise öğrencisi arasından bir dizi anket uygulaması sonrasında 10 Tayvanlı internet bağımlısı ergen ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirmişlerdir. Norveç’te 12-18 yaş arasındaki 3237 ergende yapılan çalışmada internet bağımlılığının yaygınlığı %1.98 olarak bulunmuştur (Johansson ve Göttestam, 2004). Yang ve Tung (2007) Tayvan liselerindeki bağımlı olan ve olmayan lise öğrencileri arasındaki farkı incelemiştir. 1708 geçerli veri arasından

%13.8'i (236 kişi) Young'ın internet bağımlılığı tanı kriterlerine göre bağımlı olarak tanımlanmıştır. Ülkemizde 1198 üniversite öğrencisi ile yapılan bir araştırmada, katılımcıların %18,89'unun internet bağımlısı olduğu bulunmuştur (Batıgün ve Kılıç, 2011). Ülkemizde 300 akademisyen ile yapılan bir çalışmada katılımcıların %1.7'nin riskli internet kullanıcısı olduğu bulunmuştur. Lise öğrencilerinin internet alışkanlıkları ve internet bağımlılığı eğilimini belirlemek için Malatya merkez ilçedeki liselerdeki 1800 öğrenci ile yapılan çalışmada, katılımcıların %14'ünün internet bağımlısı olduğu belirlenmiştir (Bayhan, 2011).

Literatürde son 20 yılda internet bağımlılığı üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Bu çalışmalarda internet bağımlılığının yaş, cinsiyet, kişilik özellikleri ve internet kullanım miktarı gibi değişkenler açısından araştırıldığı görülmektedir (Morahan-Martin ve Schumacher, 2000; Davis, 2001; Tsai ve Lin, 2003; Beard, 2005; Watson, 2005; Chou, Condron ve Belland, 2005; Yang ve Tung, 2007; Yen, Ko, Yen, Chen, Chung ve Chen, 2008). Ayrıca düşük özgüven (Armstrong, Philips ve Sailing,2000), akran baskısı ve algılanan sosyal destek (Esen, 2007), yalnızlık (Esen, 2010) ve depresyon (Bayraktar, 2001; Kim ve diğerleri, 2006; Yang ve Tung, 2007) ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya çalışan araştırmalarla da karşılaşmıştır.

Ülkemizde de internet kullanımı ve internet bağımlılığı üzerine 2000'li yılların başından itibaren birçok araştırmacı çalışmıştır. Bayraktar (2001) internet kullanımının ergen gelişimindeki etkisini araştırırken, Ayaroğlu (2002) üniversite öğrencilerinin internet kullanımları ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki üzerinde durmuştur. Ersoy ve Yaşar (2003) ile Orhan ve Akkoyunlu (2004) ise ilköğretim öğrencilerinin internet erişim ve kullanım amaçlarını araştırmışlardır. Özcan ve Buzlu (2005) problemlili internet kullanımını belirlemede yardımcı bir araç olarak İBDÖ' nün Türkçe geçerlik ve güvenilirliğinin incelenmesi amacıyla bir çalışma yürütmüşlerdir. Cengizhan (2005) aşırı internet kullanımını belirlemeye çalışarak öğrencilerin sorun olarak nitelendirdikleri bulgular üzerinde durmuştur. Bunun yanı sıra, Esen (2007) internet bağımlılığını, akran baskısı ve algılanan sosyal destek değişkenleri açısından incelerken; Kurtaran (2008) yalnızlık, depresyon ve benlik saygısı değişkenlerinin ergenlerin internet bağımlılığını yordamadaki katkısını belirlemeyi amaçlayan bir çalışma gerçekleştirmiştir. Ceyhan (2008) üniversite öğrencilerinde problemlili internet kullanımının belirtilerini çalışırken, Tahiroğlu, Çelik, Uzel, Özcan ve Avcı (2008) ergenlerin internet kullanımı

alışkanlıklarını ve ergenlerde problemlı internet kullanımını incelemişlerdir. Balta ve Horzum (2008) Bilgisayara Giriş dersini internet üzerinden alan öğretmen adaylarının internet bağımlılık düzeylerinin; cinsiyet, öğrenim gördükleri bölüm, internete bağı kalma saati ve sosyo-ekonomik düzeylerine göre değışip değışmediğini incelemişlerdir. Doğan, Işıklar ve Eroğlu (2008) ergenlerin problemlı internet kullanımlarını, cinsiyet, internete ulaşım durumları, ilgileri ve internet kafelere gitmeyi sakıncalı bulup bulmamaları açısından ele almıştır. Günüç (2009) alan yazına Türkçe olarak geliştirilen bir internet bağımlılık ölçeği kazandırmış ve bazı demografik değışkenler ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkileri incelemeye çalışmıştır. Kelleci, Güler, Sezer ve Gölbaşı (2009) lise öğrencilerinin internet kullanma sürelerinin cinsiyet ve psikiyatrik belirtiler ile ilişkisini araştırmıştır. Batıgün ve Hasta (2010) internet bağımlılığı ile yalnızlık ve kişilerarası ilişki tarzları arasındaki ilişkileri saptamak amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmada gençler arasındaki internet kullanımı ve bağımlılığına ilişkin bazı demografik ve tanımlayıcı bilgiler elde etmişlerdir. Canan (2010) ise çalışmasında genç erişkin üniversite öğrencileri arasında internet bağımlılığını araştırmış ve aşırı internet kullanımı ile disosiyatif belirtiler ve bazı sosyodemografik özellikler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Esen (2010) ergenlerde internet bağımlılığını yordayan-psiko sosyal değışkenleri incelerken, Gençer (2011) ortaöğretim öğrencilerinin internet bağımlılık durumlarının internet kullanım profilleri ve demografik özelliklere göre farklılıklarını incelemiştir. Gürcan (2010), Taçyıldız (2010), ve Döner (2011)' de öğrencilerin internet bağımlılıkları üzerine çalışmışlardır.

Görüldüğü gibi internet bağımlılığı dünyada ve ülkemizde son yıllarda çalışılan konulardandır. Yukarıdaki araştırmalar incelendiğinde, araştırmalarının çoğunun gençler ile yapıldığı görülecektir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) tarafından (2012) yılı Nisan ayında gerçekleştirilen Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması sonuçlarına göre; Türkiye genelinde hanelerin %47,2'si evden internete erişim imkânına sahip olduğu, bu oranın 2011 yılının aynı ayında %42,9 olduğu belirlenmiştir. Bilgisayar ve internet kullanım oranlarının en yüksek olduğu yaş grubunun 16-24 yaşları arası olduğu tespit edilmiştir. İnternet kullanımının en yaygın olduğu yaş grubu, TUİK (2013) verilerine göre, ülke nüfusunun %16,6'sını oluşturmaktadır. Tüm yaş gruplarında erkeklerde daha yüksek

internet kullanımı olduğu belirtilmektedir. Görüldüğü gibi ülkemizde internet kullanımı hızla yayılmaktadır.

Arısoy (2009) Türkiye’de internet bağımlılığı açısından en çok risk taşıyan grubun bu teknolojiye daha hâkim olan gençler ve çocuklar olduğunu belirtmiştir. Öztürk ve ark. (2007) internet bağımlılığının özellikle 12-18 yaş grubu açısından önemli bir risk haline geldiğini belirtmiştir. Tsai ve Lin (2003) ile Chou, Condron ve Belland (2005) internet bağımlılığının genç kullanıcılarda daha fazla olma ihtimalini vurgulayarak, gençler üzerinde bu konuda çalışmaların yapılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Avrupa Komisyonu tarafından desteklenen ve 25 Avrupa ülkesinin katılımıyla gerçekleşen Avrupa evrim-içi ocuklar Araştırma Projesi (2010) kapsamında Türkiye çapında kentsel ve kırsal bölgelerde 9-16 yaş arası 1018 ocuk ve bu çocukların ebeveynleri ile görüşmeler yapılarak çocukların internet kullanımı ve internet riskleri incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; çocukların internet ortamında risk içeren çeşitli etkinliklerde yer aldıkları anlaşılmaktadır. Öte yandan ebeveynlerin çocuklarını bu risklerden uzak tutmayı sağlayacak yeterli bilgiye sahip olmadıkları da gözlenmektedir (elen, elik ve Seferoğlu, 2011). Özellikle okul çağındaki gençlerde oldukça sık görülen, psikolojik ve bedensel gelişimlerini, sosyal ilişkilerini olumsuz yönde etkileyerek akademik başarılarını da düşüren aşırı Şekilde internet/bilgisayar kullanımı kişiye bağımlı hale getirmektedir (Cengizhan, 2005).

Ergenler internete bağımlı hale gelmeye en yatkın guruplardan biridir. Çünkü ergenlerin en belirgin özelliklerinden birisi de merak duygusudur. İnternet ise onların merakını giderecek her türlü bilgiye erişim kolaylığı sağlamaktadır (Gürcan, 2010). Günüç’e (2009) göre, bireylerin bağımlılık kazanmasında madde kullanımında herhangi bir kontrol ve sınırlılığın bulunmaması tetikleyici rol üstlenmektedir. Ayrıca maddeye erişim fırsatı da bağımlılığın oluşmasında önemli bir oğedir. Bu açıdan bakıldığında ülkemizde internete erişiminin yaygınlaşması (ev, okul, internet cafe, internet destekli telefonlar) ergenlerde bağımlılık riskini arttırmaktadır.

Günümüzde endüstrileşmenin artması ve teknolojinin hızla gelişmesi, bireyi yeni ve artan problem durumlarıyla karşı karşıya bırakmaktadır. Hem kişisel, hem sosyal, hem de sağlık ve iş problemlerini çözme zorunda kalan birey bu problemlerini zdke kendine güveni artacak ve yeni problemleri çözebilecek gücü kendinde bulabilecektir

(Taylan, 1990). Problem çözüme becerisi, insan yaşamının tümünde etkili olan ve basitten karmaşığa bütün etkinliklerde yer alan önemli bir yaşam becerisidir. Bireylerin karşılaştıkları sorunlar, bazen basit eylemlerle, bazen oldukça yoğun bir düşünme ile bazen ise sahip oldukları yeteneklerle çözülebilir (Gülşen, 2008). Senemoğlu'na (2005) göre problem çözüme becerisi, bireyin ve grubun içinde yaşadığı çevreye etkin uyum sağlamasına yardım eder. Tüm nesiller, yaşadıkları çevreye etkin uyum sağlayabilmek için problem çözmeyi öğrenmek durumundadır.

İnternet bağımlılığının gençler üzerindeki yaygınlığı ve yarattığı olumsuz faktörlerden dolayı gençlerin risk altında olduğunu söyleyebiliriz. Gençlerde oluşan internet bağımlılığı durumunu kırmanın yollarından biri kişisel gelişimlerini desteklemeye yönelik çalışmaların yapılması olabilir. Bu bağlamda etkili problem çözüme becerilerine sahip gençlerin internetin olumsuz etkilerinden korunacağı düşünülebilir.

Ergenlik döneminin, problem çözüme becerilerinin gelişimi ve kullanımı açısından kritik olduğu düşünülmektedir. Gökbüzoğlu'na (2008) göre, bireyler çocukluk dönemlerinde yaşadıkları problemlerin çözümünde çevrelerindeki yetişkinlerden yardım alırken, ergenlik döneminde bu yardımı istememektedir. Çünkü bu dönemde ergenler kendi kimliklerini oluşturarak, toplumda bu kimlikleriyle bir yer edinmeye çalışmaktadırlar. Bu nedenle de yaşadıkları problemleri, kendi yöntemleriyle çözmek istemektedirler.

Problemler, bireylerin yaşamlarını sağlıklı bir şekilde sürdürmelerine engel olabilen ağır ve karmaşık olabildikleri gibi bireylerin yaşantılarını çok fazla etkilemeyecek kadar basitte olabilirler. Birey, hayatı boyunca çok farklı problemlerle karşı karşıya kalmakta ve problemlerin durumuna göre farklı çözüm yolları geliştirmektedir (Karabulut ve Kuru, 2009). Bir problem karşısında kişi; yaşamına sağlıklı bir şekilde devam etmek, amaçlarını gerçekleştirmek veya gereksinimlerini karşılamak, özgüven duygusunu korumak gibi nedenlerle, kendisine engel oluşturan durumu çözmek istemektedir. Ancak problemi yalnızca çözmek istemek problem çözümünde yeterli değildir. Kişinin yaşamı boyunca karşılaştığı problemleri etkili bir şekilde çözmesi ve hayatına sosyal ve ruhsal açıdan sağlıklı bir şekilde devam etmesi için etkili problem çözüme becerilerine sahip olması gerekmektedir (Gündoğdu, 2010).

Literatürde öğrencilerinin problem çözüme becerisi ile kişilik özellikleri, yaş, cinsiyet, ekonomik durum, akademik başarı ve sosyal çevreleri gibi değişkenlerin incelendiği

birçok araştırma bulunmaktadır. Heppner ve Petersen (1982) öğrenciler üzerinde yaptıkları çalışmada, problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenlerle (zekâ, başarı, kişilik tipi) ilişkilerini incelemiştir. D'zurilla, Chang ve Sanna (2003) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada saldırganlık davranışı ile problem çözme ve benlik saygısı arasındaki ilişki incelenmiştir. Gökbuzoğlu (2008) çalışmasında; ergenlerin saldırganlık düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi, Derin (2006) ise ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin problem çözme becerileri ve denetim odağı düzeyleri ile akademik başarıları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Karabulut ve Kuru (2009) Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin problem çözme becerileri ile kişilik özelliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelerken, Gündoğdu (2010) Anadolu liseleri, kız meslek liseleri ve genel liselere devam eden 9. ve 12. sınıf öğrencilerinin çatışma eğilimleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir.

Bu nedenle problem çözme becerileri, ergenin yaşamının bu evresinde gelişim görevlerini başarması açısından önemli görülmektedir. Literatürde internet bağımlılığı ile yaş, cinsiyet, kişilik özellikleri, özgüven, depresyon, yalnızlık gibi değişkenlerin incelendiği araştırmalar mevcuttur (Sparrow ve Griffiths, 1997; Morahan-Martin ve Schumacher, 2000; Davis, 2001; Tsai ve Lin, 2003; Beard, 2005; Watson, 2005; Chou, Condrón ve Belland, 2005; Yang ve Tung, 2007; Yen, Ko, Yen, Chen, Chung ve Chen, 2008). Problem çözme becerisinin internet üzerindeki etkisinin incelendiği bir çalışmaya ise literatürde rastlanmadığı gözlenmiştir. Bahsedilen eksikliğe istinaden bu çalışmada lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri ile problem çözme düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

1.2. Problem Cümlesi

Bu çalışmada lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri ile problem çözme düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

1.2.1. Amaç

Bu çalışmanın amacı, lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri ile problem çözme düzeylerini belirleyerek farklı değişkenler açısından incelemektir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemler belirlenmiştir.

Alt Problemler:

1. Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri ile problem çözme düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?
2. Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri okul türü değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
4. Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri yaş değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
5. Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri algılanan ekonomik durum değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
6. Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri internet kullanım amacı değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
7. Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri internet kullanım süresi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
8. Lise öğrencilerinin problem çözme düzeyleri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
9. Lise öğrencilerinin problem çözme düzeyleri okul türü değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
10. Lise öğrencilerinin problem çözme düzeyleri yaş değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
11. Lise öğrencilerinin problem çözme düzeyleri algılanan ekonomik durum değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
12. Lise öğrencilerinin problem çözme düzeyleri internet kullanım amacı değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
13. Lise öğrencilerinin problem çözme düzeyleri internet kullanım süresi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

1.3. Önem

Ülkemizde internet kullanımını hızla yayılmaktadır. Türkiye’de internet bağımlılığı açısından en çok risk taşıyan grubun bu teknolojiye daha hâkim olan gençler ve

çocuklar olduğu belirtilmektedir (Arısoy, 2009). Öztürk, Odabaşıoğlu, Eraslan, Genç ve Kalyoncu (2007) internet bağımlılığının özellikle 12-18 yaş grubu açısından önemli bir risk haline geldiğini belirtmiştir. Ülkemizde internete erişimin hızla yayılması ve kolay ulaşılabilir hale gelmesi (ev, telefon, internet cafe ve okullardan) bu risk faktörünü canlı tutmaktadır.

Devlet Planlama Teşkilatı Bilgi Toplumu İstatistiklerine (2011) göre 2004 yılında %13,3 seviyesinde olan bilgisayar kullanımı oranı 2011 yılı itibarıyla %42,9'a ulaşmıştır. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu 2011 Yılı Faaliyet Raporuna göre, bilgisayarı son 3 ay içinde kullanan bireylerin %60,8'i neredeyse her gün kullandıklarını ifade etmişlerdir. Son yıllarda ülkemizde internete erişim oranı hızla artmıştır. 2009 yılında hanelerin %30'u evden internete erişime sahipken, 2012 yılında bu oran %47,2 olmuştur. Bilgisayar ve internet kullanım oranlarının en yüksek olduğu yaş grubu 16-24'tür. Bilgisayar ve internet kullanımı tüm yaş gruplarında erkeklerde daha yüksektir (TUİK, 2012).

Yurt dışında kurulan internet bağımlılığı kliniklerine paralel olarak ülkemizde 2006 yılında Balıklı Rum Hastanesinde, 2011 Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesinde İnternet Bağımlılığı Klinikleri açılmıştır. Bu açıdan internet bağımlılığı, eğitim ve ruh sağlığı alanında araştırma alanı olarak giderek önem kazanmaktadır.

Etkili problem çözme becerilerine sahip gençlerin internetin olumsuz etkilerinden korunacağı düşünülmektedir. Problem çözme becerisi, bireyin birey olma ve çevreyle başa çıkabilme sürecinde en belirleyici etkenlerden biridir. Problem çözme becerisi kişinin gelişiminde en kritik ve çalkantılı dönem olan ergenlik döneminin sağlıklı yaşanma sürecinde de önemli rol oynar (Korkmaz, 2010; Kulaksızoğlu, 1998).

Problem çözme becerisinin genel olarak kişinin psikolojik sağlığında oynadığı rol ve bu faktörlerin ergenlik dönemindeki etkisi nedeniyle; bu çalışmada lise öğrencileri ile çalışılmıştır. Çalışma grubunu lise öğrencilerinin oluşturmasından dolayı bu araştırmanın, ergenlik dönemi ile ilgili alana katkı yapabileceği düşünülmektedir.

Son yıllarda internet bağımlılığı (Chou, Condrón ve Belland, 2005; Yang ve Tung, 2007; Yen, Ko, Yen, Chen, Chung ve Chen, 2008; Esen, 2010; Gençler, 2011; Hawi, 2012) ve problem çözme becerisi (D'zurilla, Chang ve Sanna, 2003; Derin, 2006;

Gökbuzoğlu, 2008; Gölgeleyen, 2011) üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Söz konusu değişkenler farklı değişkenlerle birlikte incelenmiştir ancak internet bağımlılığı ve problem çözme becerisi değişkenlerinin birlikte incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle bu araştırmanın literatürdeki bu boşluğa katkı yapacağı düşünölmektedir.

Bu araştırmanın, araştırılan konuda farkındalık yaratılması, ailelerin bilinçlenmesi ve bundan sonraki araştırmalara katkı yapılması açısından önemli olduğu düşünölmektedir. Aynı zamanda araştırmanın sonuçlarının eğitim ve ruh sağlığı alanında çalışan uzmanlara, akademisyenlere fikir verilebileceği düşünölmektedir.

1.4. Sayıtlar

1. Araştırmaya katılanlar kullanılan ölçekleri ve kişisel bilgi formunu içtenlikle cevaplandıracakları varsayılmaktadır.
2. Araştırmanın örnekleminin evreni temsil ettiği düşünölmektedir.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırmanın evreni İstanbul ili Ümraniye ilçesi 9. ve 10. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.
2. Araştırma 2012-2013 eğitim-öğretim yılı ile sınırlıdır.
3. Araştırmaya katılan bireylerin internet bağımlılık düzeyleri ve problem çözme becerilerinin belirlenmesi ölçekte yer alan maddeler ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Bağımlılık: Herhangi bir maddenin tedavi amaçlı olmaksızın, fizyolojik bir gereksinime yanıt vermeden, giderek artan miktarda kullanılmasıdır (Şahin, 2007).

İnternet: En genel tanımı ile internet, dünya çapında bilgisayarların birbiri ile bağlandığı ağ olarak tanımlanmaktadır (Aksu ve İrgil, 2003).

İnternet Bağımlılığı: Kullanıcının kontrol yeteneğini, mesleki ve sosyal problemler yaşayacak düzeyde etkileyen yeni ve genellikle tanınmamış klinik bir bozukluktur (Young, 2007).

Problem: Giderilmek istenen her güçlük bir problemdir. Bireyi, fiziksel ya da düşünsel yönden rahatsız eden, birden çok çözüm yolu olasılığı görünen her durum bir problemdir (Karasar, 2005).

Problem Çözme Becerisi: Yaşamının tümünde etkili olan ve basitten karmaşıklığa bütün etkinliklerde yer alan önemli bir yaşam becerisidir. Birey, kazandığı problem çözme becerisi sayesinde, verdiği doğru ya da yanlış kararlarla hayatına olumlu ya da olumsuz yön verebilmektedir (Gülşen, 2008).

BÖLÜM II

İLGİLİ ALANYAZIN

2.1. İnternet Bağımlılığı

2.1.1. İnternet

En genel tanımı ile internet, dünya çapında bilgisayarların birbiri ile bağlandığı ağ olarak tanımlanmaktadır (Aksu ve İrgil, 2003). ABD Savunma Bakanlığı bünyesindeki ileri araştırmalar projeleri ajansı (ARPA)'nın kurduğu ARPA net ağı internetin ilk çekirdeği olmuştur. Bu ağ zaman içerisinde ABD' deki üniversite ve araştırma kuruluşlarının değişik tipteki bilgisayarlarını da içine alarak büyümüştür (Özen, Gülaçtı ve Çıkılı, 2004).

İnternetin temelleri atıldığında belki de hiç kimse bu kadar kısa sürede bu kadar güçlü, etkili bir iletişim ve bilgi paylaşım aracı olacağını düşünmemişken internet şimdi, günümüzün en önemli bilgi paylaşım araçlarından biri haline gelmiştir (Akınoğlu, 2002; Yalçın, 2006). Karaca (2007) interneti bugün hayatın her alanında başvurulan önemli bir araç olarak belirtmekte ve bugüne kadar ortaya çıkan teknolojik icatlar arasında toplum hayatını çok hızlı bir şekilde değiştiren ender yenilik olarak görmektedir. Bütün dünyayı saran, dünyanın her yerinden sadece bir bilgisayar ve telefon ile kolayca ulaşılabilen bir ağ, kendisine bağlanan her bilgisayara hayal edilmesi zor bir bilgi birikimini ve iletişimi sağlamaya başlamıştır. Artık her birey internet aracılığı ile dünyadaki diğer insanlara ve ihtiyaç duyduğu bilgilere ulaşabilmektedir. Hatta ilk kullanıcılar bilgilere bu kadar kolay ulaşılmasından o derece etkilenmişlerdi ki, 4-5 saat sadece internette gezerek gerekli olan ve ya olmayan bilgileri edinmenin keyfini çıkarmaya başlamışlardı (Gönül, 2002).

Aşağıdaki Çizelge 1'de 2000-2012 yılları arası dünya nüfusu ve bu nüfusun internet kullanım oranlarını incelediğinde, nüfus içindeki internet kullanım oranının müthiş arttığı kolaylıkla görülecektir. İnternet kullanıcılarının nüfusa göre oranına baktığımızda Avrupa ve Avustralya kıtaları yüksek oranı göze çarpmaktadır. Diğer yandan dünya internet kullanımını pastasında büyük payın Asya kıtası olduğu görülecektir. İnternet

bağımlılığı konusunda yapılan çalışmaların Uzakdoğu’da çok olmasını bu tablo bize fikir verebilir.

Tablo 2.1. Dünya Nüfus ve İnternet Kullanım Oranı

Bölgeler	Nüfus (2012)	İnternet Kullanıcıları (2000)	İnternet Kullanıcıları (2012)	Nüfusa göre kullanım	Dünyadaki kullanım
Afrika	1,073,380,925	4,514,400	167,335,676	15.6 %	7.0 %
Asya	3,922,066,987	114,304,000	1,076,681,059	27.5 %	44.8 %
Avrupa	820,918,446	105,096,093	518,512,109	63.2 %	21.5 %
Ortadoğu	223,608,203	3,284,800	90,000,455	40.2 %	3.7 %
Kuzey Amerika	348,280,154	108,096,800	273,785,413	78.6 %	11.4 %
Latin Amerika	593,688,638	18,068,919	254,915,745	42.9 %	10.6 %
Avustralya	35,903,569	7,620,480	24,287,919	67.6 %	1.0 %
Toplam	7,017,846,922	360,985,492	2,405,518,376	34.3 %	100.0

Kaynak: <http://www.internetworldstats.com/stats.htm>

13 ülkede yapılan “Dünya İnternet Projesi Araştırması”nda (2008) 12-14 yaş arası gençlerde internet kullanımının yüksek olduğu görülmüştür. Amerika Birleşik Devletleri’nde 12-14 yaşlarındaki gençler arasında internet kullanım oranının %88, İngiltere’de %100, İsrail’de %98, Kanada’da %95 ve Singapur’da %70’in üzerinde olduğu görülmüştür (Subrahmanyam ve Guan, 2009).

Tablo 2.2. Türkiye’de Yıllara Göre İnternet Kullanım Oranı

YILLAR	16-24 Yaş			25-34 Yaş			35-44 Yaş		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
2007	67,3	40,7	54,6	44,7	25,5	35,1	36,6	17,1	26,8
2008	69,6	47,0	57,9	54,8	31,8	43,3	41,6	21,5	31,6
2009	76,4	49,1	62,2	58,6	34,5	46,6	42,1	21,3	31,8
2010	78,5	52,7	65,2	62,4	41,6	52,0	46,9	26,9	36,9
2011	77,9	58,3	67,7	67,5	46,7	57,1	52,6	30,6	41,7
2012	81,2	56,4	68,5	70,0	48,1	59,1	54,3	32,7	43,6

Kaynak: TÜİK (2012)

Yukarıdaki tabloya baktığımızda, Türkiye’de internet kullanım oranının en yüksek olduğu yaş grubunun 16-24 olduğu görülmektedir. Yıllara göre internet kullanımı tüm yaş grupları arasında artmaktadır. Tüm yaş gruplarında ve yıllarda erkeklerin, kadınlara göre daha fazla internet kullandığı görülmektedir.

2.1.2. Tarihsel Gelişim

Günümüzde tüm dünyayı saran internetin temeli Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Sovyet Rusya arasındaki rekabete dayanmaktadır. 1957’de Sovyetlerin ilk yapay dünya uydusu olan Sputnik’i fırlatmaları üzerine ABD Savunma Bakanlığı, bilim ve teknolojinin orduya en iyi şekilde uygulanması için ARPA (Advanced Research Projects Agency) projesini başlatmıştır. Amerikan Hava Kuvvetleri 1962 yılında ABD’ye yapılabilecek olası bir nükleer saldırıdan sonra bir kısmı hasar görsen de çalışmaya devam edecek olan ve tüm ülkeye yayılabilecek bir askeri bilgisayar ağı tasarlamıştır. ARPA projesi bu ağı desteklemiş ve ARPANET adını almıştır (Arısoy, 2009).

Başlangıç dönemlerinde internet, sadece bilgisayar uzmanları, mühendisler ve bilim adamları tarafından kullanılmaktaydı ve kullanımı kolay değildi. İlk zamanlarda kişisel, ev ya da ofis bilgisayarları yoktu. İnternet karmaşık bir sistemin öğrenilmesiyle kullanılabilirdi. Bu dönemlerde sistem, sadece elektronik posta amacıyla kullanılıyordu. Daha sonraları 1991’de Tim Barnes Lee, world wide web’i (www) icat etti. Bu sistem “hypertext” denen daha görsel bir temele dayanıyordu ve araştırmaların,

bilgilerin paylaşılmasını kolaylaştırmak amacını taşıyordu. WWW'in ortaya çıkması aynı zamanda ticari çevreleri de motive etmiştir. Bu tarihte kullanıcı sayısı 617.000'e ulaşmış ve bilgisayar ağı bugünkü "internet" adını almıştır. 1990'larda internet kullanıcı sayısı ve fiziksel yapısı katlanarak artmıştır (Arısoy, 2009).

İnternet teknolojisi, ülkemize ilk olarak 1987 yılında Ege Üniversitesi'nin öncülüğünde kurulan, Türkiye Üniversite ve Araştırma Kurumları Ağı ile gelmiştir. Daha sonra, 1991 yılında ODTÜ-TÜBİTAK tarafından TR-NET adlı bir projeye gerekli çalışmalar yapılarak 12 Nisan 1993 tarihinde ODTÜ Ankara- Washington ABD arasında kurulan kiralık bir hatla kullanıma sunulmuştur. Aynı yıl ODTÜ ve Bilkent Üniversitesi ilk "tr" uzantılı iki web sitesi hazırlamışlardır. 1996 yılı Ağustos ayında ise TURNET (Türkiye Ulusal İnternet Altyapı Ağı) çalışmaya başlamıştır. Ülkemizde üniversiteler öncülüğünde başlayan internet erişimi daha sonraları özel şirketler aracılığıyla devam etmiştir (Gençer, 2011). O günden bu güne ülkemizde "com, net, org, tr" uzantılı binlerce web sitesi kurulmuştur (Sevindik, 2003).

2.1.3. İnternetin Kullanım Amaçları

İnternet, bilgi toplumunun kazandığı sosyo-ekonomik, kültürel ve siyasal boyutları olan bir araçtır. Sunduğu olanaklarla günlük hayatın işlerini, zaman ve mekân kısıtlamasını engelleyerek kolaylaştırmasının yanı sıra bireylerin toplumsal yaşamlarında gerçek hayattan farklı nitelikte iletişim ve etkileşim fırsatları sunarak yeniliklere yol açmaktadır (Büyükpapaşcu, 2011).

İnsanların interneti, e-posta gönderme, arkadaşlarla haberleşmek, gazete, dergi okuma, araştırma, ödev yapma, sosyal ilişki kurma, sosyal ağlara katılmak, çevrimiçi tartışmalara katılmak, bahis oyunları oynamak, bankacılık işlemleri yapmak, müzik ve film indirme, alışveriş yapma, çeşitli resmi başvuru ve işlemler, oyun, pornografi vb. nedenlerle kullandıkları literatürdeki araştırma bulgularıyla desteklenmektedir (Morahan- Martin ve Schumacher, 2000; Chen, Tarn ve Han, 2004; Orhan ve Akkoyunlu, 2004; Yalçın, 2006; İnan, 2010; Gençer, 2011; Türkiye İstatistik Kurumu, 2012).

2.1.4. İnternet ve Ergenler

Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gittikçe hızlandığı ve teknolojinin aynı hızla günlük yaşamımıza girdiği düşünüldüğünde cep telefonları, bilgisayarlar ve internet teknolojilerinin yaşamımızdaki vazgeçilmez yeri ve önemi bir kez daha açıkça görülebilmektedir (Cömert, 2013).

İnsanların internette zaman sınırının olmaması ve günün istedikleri herhangi bir anında internet aktivitelerinden yararlanmaları; kendilerini kendi istedikleri şekilde tanıtmaya imkânına sahip olmaları, sosyal kabul görme endişesi olmadan anonim olarak kendilerini ve gerçek düşüncelerini ifade edebilmeleri, coğrafi mekân sınırı olmaksızın dünyanın her yerindeki insanlarla iletişim ve etkileşime geçebilmeleri, benzer ilgilere sahip olup başka hiçbir yerde karşılaşması mümkün olmayan insanlarla buluşabilmeleri, diğer insanlarla iletişime geçmek için minimum zaman ve para harcamaları, eğlence ve oyunlara diğer alternatiflere oranla oldukça ekonomik yollarla ulaşabilmeleri, istedikleri zaman iletişimi kesme veya her ne yapıyorlarsa bırakma özgürlüğüne sahip olmaları, kendilerini sosyal statü, zenginlik, ırk, cinsiyet farkı olmadan bütün diğer kullanıcılarla beraber eşit bir şekilde ifade edebilmeleri, herhangi bir kaygı yaşamadan rahatça sosyal bir çevrede yer alma imkânına sahip olmaları, olmak istedikleri insan gibi kendilerini tanıtabilmeleri, tanımadıkları insanlarla görece risksiz dertleşebilme ve yakınlık kurma imkânına sahip olmaları, günlük stresten kaçmak için çok sayıda alternatif bulabilmeleri internetin sahip olduğu ve insanlara sunduğu oldukça cazip özelliklerdir (Sevindik, 2011).

İnternette ergenler sohbet, mesajlaşma, e-posta gibi uygulamalarla akranları arasında sosyal kabul ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir (Tsai ve Lin; 2003; Subrahmanyam ve Lin, 2007). Schentke (2007)'nin lise öğrencileri ile yaptığı çalışmada internetteki etkileşimli uygulamalarda (sohbet, mesajlaşma, e-posta ve çöpçatanlık siteleri) romantik ilişkiler kurulduğunu belirtmektedir. İnternetteki olumlu deneyimler yaşadıkça (sosyal iletişim, ödev hazırlama, araştırma yapma) bu teknolojinin kullanımını devam ettirmektedir. Olumlu yaşantılar internet kullanımını pekiştirmektedir.

İnternet kullanımının giderek artması, sınırsız, denetimsiz ve yasaksız her türlü bilgiye veya kişilere erişimin kolaylığı, çok olumlu gelişmelerin yanında bazı önemli ama olumsuz neticelerin doğmasına da sebep olabilmektedir. Bilgisayar oyunu, internet

gezintileri, çocukları, gençleri sosyal hayattan giderek uzaklaştırmaktadır (Yalçın, 2006).

İnternet kullanıcılarının aşırı bilgisayar kullanımından dolayı fiziksel problemler (uykusuzluk, dikkat bozuklukları, baş ve bel ağrıları, kasılmalar ve kramplar), mesleki ve sosyal ilişkilerde bozulma (arkadaş ve aile içi) ve akademik başarısızlıklar (ödev yapmama, okula gitmeme, düşük not alma) yaşadıklarını belirtmektedir (Young, 1998; Griffiths, 1999; Morahan-Martin ve Schumacher, 2000; Beard, 2005).

Özellikle okul çağındaki gençlerde oldukça sık görülen, psikolojik ve bedensel gelişimlerini, sosyal ilişkilerini olumsuz yönde etkileyerek akademik başarılarını da düşüren aşırı şekilde internet/bilgisayar kullanımı bireyin hem akademik hem de kişisel gelişimini negatif yönde etkilemekte, kişiyi bağımlı hale getirmektedir (Cengizhan, 2005). Bilgi teknolojilerini doğru kullanmaya henüz hazır olmayan çocuklar, karşılaştıkları karmaşık bilgileri nasıl değerlendireceklerini bilememektedir. Bu durum onların duygu, bilinç ve davranış düzeyinde olumsuz etkiler yapmaktadır (Cömert, 2013).

Bilgisayar oyunları, çok oyunculu, video oyunları, cep telefonu, internet gibi sayısal teknoloji kullanımı çocuklar ve ergenler arasında son zamanlarda özellikle son 15 yıl içerisinde hızlı bir artış göstermiştir. Yaşları 8-18 arasında olan çocuklar ve ergenler ortalama olarak günün 5-6 saatini bilgi ve iletişim teknolojik araçlarını kullanarak geçirmektedir (Kelleci, 2008). Bayır ve Numanoğlu'nun (2009) ilköğretim öğrencilerinin internet kullanım durumu ile ilgili yaptıkları araştırmada öğrencilerin yaklaşık üçte birinin her gün bilgisayar kullandığı, bunun yanında neredeyse tamamının internetten yararlandığı ve ortalama günde 2 saat interneti kullandıkları görülmektedir.

Bilgisayar ve internet teknolojilerinin kullanımının artmasıyla birlikte çocukların ve gençlerin maruz kaldığı olumsuz durumlar çevrim-içi ortamlarda çeşitli önemler alınması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Çelen, Çelik ve Seferoğlu, 2011).

Özmutaf, Özgür ve Gökmen (2008) üniversite öğrencilerinin bilgisayar kullanımının bireysel sağlığa etkisini belirlemeye yönelik yaptığı çalışmada 254 öğrenciye ulaşımlardır. Çalışma bulgularına göre bilgisayar ve internet kullanımı birey sağlığını temel olarak “bedensel ve psikolojik”, “entelektüel bakış açısı” ve “alışkanlıklar ve

yorgunluk” kapsamında etkilemektedir. Öğrencilerin yarıya yakınının fiziksel rahatsızlıklardan yakındıkları görülmüştür.

Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğünün (ASAGEM) (2008) yaptığı araştırmalara göre internetin çocuklara ve ailelere zarar verdiği ortaya çıkmıştır. Araştırma sonuçlarına göre: Türkiye’de artık bir “internet nesli” olduğu, internete günde 3 saate yakın vakit geçirenlerin oranının %53 olduğu tespit edilmiştir. Aileler, internet kullanımı arttıkça, yüz yüze iletişimin azaldığını, beraber vakit geçirilmediğini ve aile içi çatışmaların yaşandığını belirtmiştir. İnternet kullanımına bağlı olarak göz yorgunluğu, göz kızarıklığı, sırt boyun ağrısı, baş ağrısı, eklem kas ağrısı, uykusuzluk, yemek düzeninin bozulması ve yorgunluk gibi şikâyetler belirtilmiştir.

2.1.5. İnternet Bağımlılığı

Bağımlılık, herhangi bir maddenin tedavi amaçlı olmaksızın, fizyolojik bir gereksinime yanıt vermeden, giderek artan miktarda kullanılmasıdır (Şahin, 2007). Griffiths (1999) bağımlılık kavramının madde kullanımı dışında kumar, bilgisayar, aşırı yemek yeme gibi davranışları da kapsayacak şekilde ele alındığını belirtmektedir.

Klinik uygulamalarda temel olarak bağımlılık tanımı açısından, davranışsal bağımlılık ve fiziksel bağımlılık kullanılmaktadır. Davranışsal bağımlılık; madde arayışı içeren aktiviteler ve bununla bağlantılı patolojik kullanım özelliklerinin varlığına ilişkin bulguları, fiziksel bağımlılık ise genel olarak toleransın ve yoksunluğun varlığını tanımlamaktadır. DSM-IV’de (2005) internet bağımlılığı bir hastalık olarak yer almamaktadır. Kimyasal olmayan, alışkanlık gibi gözükten davranışsal bağımlılıklar halen DSM-IV’de dürtü kontrol bozuklukları olarak değerlendirilmektedir (Sevindik, 2011). Young (1996) internet bağımlılığını DSM-IV’te “Dürtü Kontrol Bozuklukları” başlığı altında bulunan “Patolojik Kumar Oynama” tanı kriterleri üzerinden tanımlamıştır.

İnternet bağımlılığı terimini ilk kez 1996 yılında Goldberg tarafından ortaya atılmıştır (Üneri ve Tanıdır, 2011). Goldberg, Ruhsal Bozuklukların Teşhisi ve İstatistikleri Elkitabındaki (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders [DSM-IV]) madde bağımlılığı için kullanılan kriterleri, internet bağımlılığına uyarlayarak

meslektaşlarına şaka amaçlı olarak e-posta göndermesiyle ortaya çıkmıştır (Lengel, Tomic ve Thurlow, 2004).

İnternet bağımlılığı, kullanıcının kontrol yeteneğini, mesleki ve sosyal problemler yaşayacak düzeyde etkileyen yeni ve genellikle tanınmamış klinik bir bozukluktur (Young, 2007). Öztürk, Odabaşoğlu, Eraslan, Genç ve Kalyoncu, (2007) internet bağımlılığını, “internet kullanımına sınırlama getirememe, sosyal veya akademik zararlarına rağmen kullanıma devam etme ve internete ulaşımın kısıtlandığı durumlarda yoğun anksiyete duyma gibi belirtilerle kendini gösteren bağımlılık türü" şeklinde tanımlamıştır. Lengel, Tomic ve Thurlow (2004) internet bağımlılığını bireyde aşırı kullanımı engelleyememe ve bu yüzden birçok olumsuz duruma maruz kalma olarak tanımlamıştır. İnternet bağımlılığı, bilgisayar başında, internete bağlı olarak, gereğinden fazla zaman geçirme problemi şeklinde tanımlanmaktadır (Kelleci, 2008).

Cömert (2013) internet bağımlılığını son yıllarda dünyada ve ülkemizde hızla artan bir psikopatoloji olarak ele almaktadır. Bireylerin yaşamlarında olumsuz etkilere yol açan, kontrolsüz ve aşırı internet kullanımı davranışlarının incelendiği araştırmalarda farklı terimlerin kullanıldığı görülmektedir:

- İnternet bağımlılığı (internet addiction)
- Patolojik internet kullanımı (pathological internet use)
- Problemlili internet kullanımı (problematic internet use).

2.1.6. İnternet Bağımlılığı Tanı Kriterleri

2.1.6.1. Young Kriterleri

Young (1996), internet bağımlılığını psikiyatrik bir rahatsızlık olarak tanımlamaya çalışmıştır. İnternet bağımlılığını DSM-IV’te “Dürtü Kontrol Bozuklukları” başlığı altında bulunan “Patolojik Kumar Oynama” tanı kriterleri üzerinden tanımlamıştır. Aşağıdaki 8 kriterden 5 tanesini taşıyan kişileri internet bağımlısı olarak nitelendirmiştir.

1. İnternet ile ilgili aşırı zihinsel uğraş (bir önceki veya bir sonraki çevrimiçi aktiviteyi düşünme)
2. Doyuma ulaşmak için giderek artan internet kullanım ihtiyacı.

3. İnternet kullanımını kontrol etme, azaltma ya da durdurmaya yönelik başarısız girişimlerde bulunma.
4. İnternet kullanımının azaltılması ya da bırakılması durumunda huzursuzluk, tedirginlik, kızgınlık hissetmek ve depresif olma.
5. Başlangıçta niyet edilen süreden daha uzun süre internet'te bağlı kalma.
6. Aşırı internet kullanımı nedeniyle ilişkilerde bozulma yaşama (mesleki, eğitim ve kariyer alanlarında).
7. İnternet kullanımının boyutlarını gizlemek için aile üyelerine, terapisteye ya da diğerlerine yalan söyleme.
8. İnterneti problemlerden kaçmak veya olumsuz duygulardan (örn: çaresizlik, suçluluk, anksiyete, depresyon) uzaklaşmak için kullanma.

2.1.6.2. Goldberg Kriterleri

Goldberg (1997) uygunsuz internet kullanımını, aşağıdaki kriterlerden 12 aylık bir dönem içinde herhangi bir zaman içinde ortaya çıkan 3 veya daha fazla kriterin karşılanması ve klinik olarak belirgin bir bozulma yaratması olarak tanımlamıştır.

1. Aşağıdakilerden biriyle tanımlanan tolerans gelişimi.

- İstenen keyfin alınması için belirgin olarak artmış internet kullanım süresi
- Sürekli olarak aynı sürelerde internet kullanımı ile alınan keyifte azalma olması

2. Uzun süreli internet kullanımı sonunda aşağıdakilerden en az iki tanesinin günler içinde ortaya çıkması (1 ay içinde ortaya çıkabilir) ve kişilerin bunlardan dolayı iş, sosyal ve önemli işlevsel alanlarda sıkıntı yaşamaları. Bu sıkıntılı durumlardan kurtulmak için internete veya benzeri servislere bağlanması.

- Psikomotor ajitasyon
- Bunaltı
- İnternette neler olduğu hakkında takıntılı düşünceler
- İnternet hakkında fanteziler ve hayal kurma
- İsteyerek ya da istemeyerek tuşlara basma hareketi yapma

3. İnternet kullanımı genellikle planlandığından daha uzun süreler alır.

4. İnternet kullanımını bırakmak veya denetim altına almak için sürekli bir istek veya boşa çıkan çabalar vardır.
5. İnternet ile ilgili aktivitelere çok uzun süreler ayrılır (internet kitapları almak, yeni internet tarayıcıları denemek, internetten indirilen dosyaları düzenlemek vb.).
- 6.İnternet kullanımı nedeniyle önemli toplumsal mesleki aktiviteler veya boş zamanları değerlendirme aktiviteleri bırakılır veya azaltılır.
7. İnternet kullanımı, yol açtığı bilinen fiziksel, ailesel, sosyal, mesleki veya psikolojik sorunlara rağmen aşırı olarak devam eder.

2.1.6.3. Griffiths'in İnternet Bağımlılığı Unsurları

Teknolojik bağımlılıklar insan-makine etkileşimini içeren ve kimyasal olmayan (davranışsal) bağımlılıklar olarak tanımlanır. Bu bağımlılıklar pasif (örneğin, televizyon) ya da aktif (örneğin, bilgisayar oyunları) olarak oluşabilir. Teknolojik bağımlılıklar davranışsal bağımlılıkların içinde ele alınabilir. Fiziksel ve psikolojik bağımlılığı oluşturan altı unsur, “dikkat çekme (saliency), duygudurum değişikliği (mood modification), tolerans, geriçekilme belirtileri (withdrawal symptoms), çatışma (conflict) ve nüksetme (relapse)” dir. Aşağıda bu unsurlar açıklanmıştır:

- *Dikkat çekme (Saliency)*: Belirli bir eylem kişinin hayatında önemli bir hale geldiğinde ortaya çıkar. Düşüncelere (zihinsel uğraş veya bilişsel çarpıtmalara yol açan), duygulara (şiddetli isteklerle sonuçlanan) ve davranışa (sosyalleşmiş davranış yıkımları) hâkim olur. Örneğin, internet kullanıcıları, gerçekte çevrimiçi olmasalar bile bir sonraki çevrimiçi olacakları anı düşüneceklerdir.
- *Duygudurum Değişikliği (Mood Modification)*: Bu durum, belirli bir aktivite ile meşgul olmanın sonucunda öznel deneyimlere işaret eder. Başa çıkma stratejisi olarak görülebilir. Örneğin, bu kişiler internete bağlandıklarında duygusal açıdan hareketli ve canlı olmaktadır. Saatlerce çevrimiçi olduklarında kaçma veya kayıtsız kalmanın sakinleştirici etkisini yaşarlar.
- *Tolerans (Tolerance)*: Aynı etkiyi göstermesi için belirli aktivitelerin miktarındaki artma sürecidir. Örneğin, bir internet kullanıcısının başlangıçta

daha az sürede elde ettiği duygu durumunu elde edebilmesi için çevirimiçi olma süresini arttırması gerekmektedir.

- *Geriçekilme Belirtileri (Withdrawal Symptoms)*: Bunlar belirli bir eylem devam etmediğinde ya da aniden kesildiğinde ortaya çıkan, kişiyi rahatsız eden duygular ve fiziksel etkilerdir. Örneğin, bir internet kullanıcısı çevirimiçi olması engellendiğinde, titreme, karamsarlık ve sinirlilik gibi şikâyetlerde bulunabilir.
- *Çatışma (Conflict)*: Kişinin çevresindekiler ile yaşadığı kişilerarası veya içsel çatışmalardır. İş, sosyal yaşam, hobiler ve ilgiler gibi çeşitli aktivitelerle üzerinden yaşadığı çatışmalardır.
- *Nüksetme (Relapse)*: Belli bir aktivitenin daha önceki örüntüleriyle yeniden oluşmaya başlamasıdır. Yıllar süren kontrol ve ya kaçınmadan sonra tekrar bağımlılığın en uç noktasına dönülmesidir (Griffiths, 1996; Akt. Griffiths, 1999).

2.1.6.4. Ko ve Arkadaşları tarafından önerilen internet bağımlılığı tanı kriterleri

Ko ve arkadaşları (2005), psikiyatrik görüşme ve Chen İnternet Bağımlılığı Ölçeği'ni (2003) kullanarak ergenlerde internet bağımlılığını tanımlamak için bir kriter kümesi oluşturmuştur. Oluşturulan her bir kriterin tanısal doğruluğu oldukça yüksek olarak saptanmıştır. Ko, Yen, Chen, Chen ve Yen (2005) tarafından ergenlerde internet bağımlılığı için önerilen tanı ölçütleri aşağıdaki gibidir, (Akt. Alaçam, 2012)

3 aylık dönem içinde herhangi bir zaman ortaya çıkan, klinik olarak belirgin bozulma ya da sıkıntıya yol açan internetin uygunsuz kullanımı öyküsü.

A) Aşağıdaki bulguların 6'sının (veya daha fazlasının) bulunması.

1- İnternette yapılan aktiviteler ile ilgili aşırı yoğunlaşmış düşünce.

2- İnternet kullanma dürtüsünü engelleme konusunda yineleyici biçimde başarısız olma.

3- Tolerans: İstenen etkiyi sağlamak için belirgin olarak artmış miktarlarda internet kullanma gereksinimi.

4- Yoksunluk: Aşağıdakilerden herhangi birinin varlığı

- İnternet aktivitelerinden uzak kalmayı takip eden günlerde disforik duygudurum, anksiyete, irritabilite ve sıkılma hissi.
- Yoksunluk semptomlarından kurtulmak ya da kaçınmak için internet kullanımı.

5- İnterneti çoğu kez tasarlandığından daha uzun süre kullanma.

6- İnternet kullanımını bırakmak ya da denetim altına almak için sürekli bir istek ya da boşa çıkan çabalar olması.

7- İnternet aktiviteleri ile ilgili aşırı zaman harcama.

8- İnternete ulaşmak için gerekli aktiviteler üzerine aşırı zaman harcama.

9- İnternet kullanımının neden olduğu ya da alevlendirmiş olabileceği, sürekli olarak var olan ya da yineleyici bir biçimde ortaya çıkan fiziksel ya da psikolojik bir sorunun olduğu bilinmesine karşın internet kullanımının sürdürülmesi.

B) İşlevsel bozukluk: (Aşağıdaki semptomların en az biri bulunmalı)

1- Okul ve evdeki temel sorumlulukları yerine getirmeyi etkileyecek şekilde tekrarlayan internet kullanımı.

2- Sosyal iletişimin bozulması

3- İnternet kullanımı nedeniyle okul kurallarına veya yasalara karşı gelme.

C) İnternet bağımlılık davranışı, psikotik bozukluk veya bipolar bozukluk ile açıklanamaz.

2.1.7. Bağımlılık Tipleri ve Nesneleri

Uluslararası çalışmalarda “internet abuse” olarak ifade edilen internetin kötüye kullanımı (internet istismarı) kavramı; çevirim-içi sohbet, çevirim-içi oyun, çevirimiçi kumar, çevirimiçi alışveriş, pornografi ve çevirimiçi suç vb. etkinlikleri kapsamaktadır (Chou, Condrod ve Belland, 2005).

Davis (2001) patolojik internet kullanımını, özgül patolojik internet kullanımı ve genel patolojik internet kullanımı olarak ikiye ayırmaktadır. Özgül patolojik internet kullanımına, çevirimiçi bahis oynama, açık arttırma, kumar oynama gibi kullanımı örnek olarak vermektedir. Birey bu gibi belirli internet uygulamalarını aşırı kullanmaktadır.

Genel patolojik internet kullanımına ise çevrimiçi tanışma ve sohbet odalarının kullanımını örnek vermektedir. Birey belirli bir amaç olmaksızın interneti aşırı kullanmaktadır. Sorumluluklarını yerine getirememekte ve erteleme davranışları göstermektedir. Genel patolojik internet kullanımı bireyin sosyal hayatı ile ilgilidir, sosyal destek zayıflığı ve yalnızlık bu kullanıma sebep olmaktadır.

Araştırmalarda internet bağımlıları ya da netkolik diye adlandırdıkları sanal âlemden kendini kaybedenler 5 alt gruba ayrılmaktadırlar. Bu gruplar:

- *Sanal-seks meraklıları:* Erotik ve pornografik sayfalara meraklı bağımlılardır. Genellikle erkeklerde görülür. Araştırmalarda pornografik sayfaları ziyaret edenlerin yaklaşık % 85'inin erkek olduğu bulunmuştur.
- *Arkadaş arayanlar:* Bu gruba siber ilişki meraklıları girer. Buluşma yeri chat odalarıdır. Birçok kişi gerçek hayattan kaçışı burada aramaktadır.
- *Çevrimiçi kumarbazlar:* Sanal kumarhanelerin ve alışveriş sitelerinin müşterileri bu grupta yer almaktadır.
- *Bilgi bağımlıları:* Yeni bilgilere ulaşmak için saatlerce sörf yaparlar, siteden siteye atlayıp, enformasyon yüklemesinden haz almaktadırlar.
- *Bilgisayar kurtları:* Bu grupta ise bilgisayara ve bilgisayar teknolojisine kafa takmış, genelde Doom ve oto yarışı gibi bilgisayar oyunlarına meraklı gençler ve yetişkin erkekler yer almaktadır (Cömert, 2013).

Gönül (2002), internet bağımlılık nesnelere "Çevrimiçi-sex, çevrimiçi oyunlar, çevrimiçi kumar, çevrimiçi borsa ve çevrimiçi alışveriş" olarak beş başlık altında sınıflamıştır. Aşağıda bu nesnelere kısaca açıklanmıştır:

- *Çevrimiçi-Sex (Pornografi):* Bireyin sosyal konumu ne olursa olsun, kolaylıkla sorgulanmadan pornografiye ulaşılabildiği bir alan olan internet, bu nesneye ulaşılabilirliği arttırmaktadır. Filmlere, hikâyelere ve resimlere siteler aracılığı ile ulaşılabildiği gibi, çeşitli e-posta, e-posta grupları veya sohbetler sırasında da bu materyallerin değişimi kolaylıkla yapılabilmektedir.
- *Çevrimiçi Oyunlar:* Birden çok kişinin net üzerinden oynayabildiği oyunlar, internet bağımlılığı için nesne oluşturmaktadır. Örnek olarak satranç verilebilir. İki kişinin sanal olarak eşleştiği bu durum bağımlılık için birçok risk faktörü içermektedir.

- *Çevirimiçi Kumar:* İnternet’te her türlü kumar, istendiği kişi ile oynanabilmektedir. Kumar oynatan siteler bazı ülkelerde yasaklanırken, bazı ülkeler tarafından teşvik edilmektedir. Bireyin yaşadığı ülke çevirimiçi kumarhaneleri yasaklasa bile, birey internet üzerinden kolaylıkla kredi kartı aracılığı ile diğer ülkelerdeki kumarhanelerde kumar oynayabilmektedir.
- *Çevirimiçi Borsa:* Bir gün içinde defalarca borsada alışveriş yapma olarak tanımlanabilir. Bu tanım borsa brokerlerini değil, sadece kendi için alışveriş yapan bireyleri kapsamaktadır. Birey saatlerce internete bağlı kalarak borsa ve ilgili siteleri ziyaret eder.
- *Çevirimiçi Alışveriş:* Özellikle son zamanlarda gelişen bir internet kullanımı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyler sadece almazlar, çeşitli ilan tahtalarını kullanarak satış da yaparlar.

2.1.8. İnternet Bağımlılığı Nedenleri

İnternet teknolojilerinin olumsuz sonuçlarından birisi “İnternet Bağımlılığı”dır. Alan yazına göre 12-18 yaş dönemi internet bağımlılığında çok kritik bir dönemdir (Tsai ve Lin, 2003; Şendağ ve Odabaşı 2007). Karaca (2007), genç bireyin gerçek yaşamda ortak ilgilere sahip kişilerle bir araya gelme imkânlarının azalması nedeniyle kendisiyle aynı fikir, duygu ve düşünceleri paylaştığı bireylerle bağlantı kurma ihtiyacını sanal sohbet ve sanal topluluklara katılarak sağlamaya çalıştığını belirtmektedir. Günüş (2009) bu sosyalleşme unsurlarının internet bağımlılığı için bir risk faktörü olduğuna dikkat çeker. İnternet bağımlısı bireylerin, bağımlı olmayan bireylere göre daha çok çevrimiçi oyunları tercih ettiklerini belirtir.

Ergenlik çağına özgü problemler ve kuşak çatışması gibi nedenlerle aileyle paylaşacak fazla bir şeyin kalmaması, arkadaşlık kurmada güçlük çekme ve içe kapanıklık gibi sebeplerle kendilerini yalnız hisseden ve bu yalnızlıklarını sosyal hayat içerisinde gidermekte güçlük çeken gençler rahat bir şekilde internete bağımlı hale gelebilirler. Çünkü sanal dünyada, yalnızlıklarını giderecek ya da yalnız olmadıkları hissini uyandıracak oldukça fazla unsur bulunmaktadır (Karaca, 2007). Ceyhan (2008) ergenlik döneminin riskli ve maceracı davranışlarının sergilendiği bir dönem olarak hatırlatmakta ve internetin gittikçe ergenler tarafından bir macera alanı olarak yayıldığını belirtmektedir.

Grohol (1999), internet bağımlılığını oluşturan unsurun internetin heyecan verici ve bir çok imkân sunan ortamının bireyi büyümesi ile açıklar. Büyülenen birey kullanımını artırır. John Suler (1996) Time-Warner's Palace adlı internet (çevrimiçi) topluluğu üzerindeki çalışması boyunca internetin neden bu kadar bağımlılık yapıcı olduğuna dair kendi kuramını geliştirmiştir. İnternetteki (çevrimiçi) etkileşimlerin Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde yer olan ihtiyaçlara karşılık geldiği sonucuna varmıştır. Buna göre kişi fizyolojik ihtiyaçlarını, kişilerarası temas ihtiyacını, öğrenme ve saygınlık ihtiyacını, kendini gerçekleştirme ihtiyacını internette karşılayabilmektedir (Akt. Esen, 2010). Yalçın (2006) gençlerin uzun süreler pornografik sitelerde kalmasını ve internet üzerinden her türlü işlemi yapabilmelerinin, internet bağımlılığının önemli bir etkeni olduğunu düşünmektedir. Ekinci (2002) de internet bağımlılığı konusunda King'in (1996) vurguladığı sosyalleşme kuramına odaklanır. İnternetin sosyal hayat üzerindeki önemine işaret eder. İnternetin özgür, sınırsız, kolaylaştırıcı ve pekiştirici yanlarının kullanımı arttırdığını belirtir. Beard (2005) bağımlılığın oluşumunu davranışçı kuram, sosyal öğrenme kuramı, genetik donanım gibi faktörlerle açıklamaktadır. Yang ve Tung (2007) ergenlerin sosyal ilişkilerini geliştirmek ve hayatlarındaki sorumluluklarından kurtulmak için kullandıklarını belirtmektedir. Wang, Zhou, Lu, Wu, Deng ve Hong (2011) internetin hızla gelişen yapısını ve ulaşımının kolaylaşmasının, ergenlerin vakit geçirecek bir olanak sunmasından dolayı bağımlılık davranışlarını arttırdığını belirtmektedir. Hawi (2012) de Lübnan'daki telekomünikasyon ve multimedya iletişimin gelişimine paralel olarak yoğun internet kullanımının altını çizmiştir. Chou ve Hsiao (2000) internetten sağlanan sosyal doyumun, internet bağımlılığını arttırdığını belirtmektedir. Ceyhan (2008)'a göre internet ergenlere yeni ve ideal bir kimlik oluşturma fırsatı verdiği için pekiştirici bir rol oynar. Bayraktutan'a göre (2005) internetin bu derece yaygın olarak tercih edilmesinin ve kullanılmasının önemli nedenlerinden biri, kolayca ve günün her anında ulaşılabilir olmasıdır ile sosyalleşme imkânı sunmasıdır. Birey, sosyalleşemediği takdirde yalnızlık çekmekte ve sosyal çevresinden alamadığı desteği internetten almaya çalışarak yalnızlığını gidermeye çalışabilmektedir.

Hammersley (1995) yaptığı çalışmalar sonrası internet'in neden bazı insanlar için pekiştirici olduğuna dair aşağıdaki nedenleri belirtmiştir:

- İlgi alanları olarak benzer olan kişilerin birbirleriyle haberleşmelerini sağlar.

- Birbiriyle hiç karşılaşma imkânı olmayan kişilere temas kurma imkânı sağlar.
- İletişim maliyeti düşüktür.
- İnternet kullanımının gizemli bir yönü de vardır. Birçok insan bu gizemli yönü pekiştirici bulmaktadır.
- İnsanlar eğlendirici oyun yazılımlarını kendi bilgisayarlarına indirebilirler (download).
- Kullanıcılar arkadaşlarıyla minimum düzeyde zaman ve para harcayarak iletişimlerini devam ettirebilirler.
- İnternet, kullanıcılara kendine güven duygusunu destekleyici statü ve modernlik duygusu sağlar.
- Kullanıcının ciddiye alınmasına ve dinlenmesine olanak verir.
- İnsanlara belli yönlerden gündelik, yüz yüze maskelerinden (persona) farklı, “iyi gelişmiş” yeni bir maske (persona) sergilemelerine imkân verir (Akt. Griffiths, 1999).

2.1.9. İnternet Bağımlılığı İle İlgili Araştırmalar

2.1.9.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Cengizhan'ın (2005) öğrencilerin uygunsuz internet ve bilgisayar kullanımı üzerine yaptığı deneysel çalışmada, öğrenciler 10 kişilik deney ve 10 kişilik kontrol grubu olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Her iki gruba da internet üzerinden elde edilen 22 maddelik 5'li likert tipi internet alışkanlıkları ve bağımlılık ölçeği uygulanmıştır. Daha sonra uzman görüşleri alınarak, bilgisayar ve internet'in olumsuzluklarını gidermek üzere hazırlanan mektup deney grubundaki ailelere ulaştırılmıştır. Mektup, ailelerin öğrencilerde gözlemlen davranışlara karşın, uygulanabilecek yeni davranışsal önerileri içeren maddelerden oluşmaktadır. Kontrol grubunda herhangi bir işlem yapılmamıştır. Üç hafta sonra son test puanları alınmış ve istatistiksel olarak kontrol ve deney grubu arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Aksüt ve Batur'un (2007) “İnternet perspektifinde ergenlerin sosyalleşme ve iletişim kurma süreci” çalışmasında 300 lise ve üniversite öğrencisine ulaşılmıştır. Erkeklerin

kızlara oranla daha fazla internet kullandıkları görülmüştür. Ergenler arasında internetin yararının, zararından daha önde geldiği görüşü tespit edilmiştir. İnternet aile içi çatışmalar yaratsa da ergenlerin sosyalleşme sürecini hızlandırıldığı belirtilmiştir.

Kurtaran (2008), internet bağımlılığını yordayan değişkenler üzerine yaptığı araştırmada 650 lise öğrencisine ulaşmıştır. Bu araştırmanın sonucunda, internet bağımlılığını, benlik saygısının negatif yönde, yalnızlığın ise pozitif yönde anlamlı bir şekilde yordadığı, ancak depresyonun, istatistiksel olarak anlamlı olacak kadar yordamadığı görülmüştür.

Tahiroğlu, Çelik, Uzel, Özcan ve Avcı, (2008) ergenlerin internet kullanımı alışkanlıklarını ve ergenlerde problemlili internet kullanımı üzerine yaptıkları çalışmada 3975 öğrenciye ulaşmışlardır. Araştırmada Davis, Flett ve Besser tarafından 2002 yılında geliştirilen Online Cognition Scale (OCS), Özcan ve Buzlu (2005) tarafından Türkçeye uyarlanan Çevrimiçi Biliş Ölçeği kullanılmıştır. Öğrencilerin % 7.6' sının haftada 12 saatten fazla internet kullandıkları ve internet kullanımı artışına paralel olarak problemlili internet kullanımının da arttığı bulunmuştur.

Ögel ve Cömert'in (2009) yaptığı "İnternet ve Bilgisayar Bağımlılığının Yaygınlığı ve Farklı Etkenlerle İlişkisi" adlı çalışmada 2209 lise öğrencisine ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan örneklem grubunda bağımlılık tanısı için gerekli olan en az 5 ölçütü karşılayanların yaygınlığı % 4,5 olarak bulunmuştur. Cinsiyet değişkeni açısından erkeklerin, kızlara göre daha çok bağımlı ve risk altında olduğu görülmüştür.

Kelleci, Güler, Sezer ve Gölbaşı (2009) lise öğrencilerinde internet kullanma süresinin cinsiyet ve psikiyatrik belirti sıklığı ile ilişkisinin inceledikleri çalışmalarında 673 öğrenciye ulaşmışlardır. Çalışmada öğrencilerin internet kullanma süresi açısından cinsiyetler arasında fark olduğu, özellikle 5 saat ve daha fazla internet kullanma süresinin kız öğrencilerde % 4.5 erkeklerde ise % 16.8 olduğu belirlenmiştir. Günde 3-4 saat ve daha fazla internet kullanan öğrencilerin puan ortalamalarının günde 1-2 saat internet kullanan öğrencilerden daha yüksek olduğu, internet kullanım süresi günde 2 saati aştığında ruhsal sağlık sorunların ortaya çıktığı tespit edilmiştir.

Gürcan (2010) ergenlerin problemlili internet kullanımları ile uyumları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında 710 öğrenciye ulaşmıştır. Araştırma sonucunda ergenlerin problemlili internet kullanım puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde

farklılaştığı görülmüştür. Okul türü değişkenine göre ergenlerin problemlili internet kullanımları toplam puan ve sosyal fayda/sosyal rahatlık, aşırı kullanım alt boyutlarında anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Genel lisede öğrenim gören ergenlerin aşırı kullanım puan ortalamaları Anadolu ve İmam hatip lisesinde öğrenim görenlerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Sınıf değişkenine (9, 10, 11, 12) göre ergenlerin problemlili internet kullanımlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur

Taçyıldız (2010) lise öğrencilerinin sosyal destek, iletişim becerisi, akademik başarı puanlarının ve cinsiyetin internet bağımlılığı düzeylerini yordama gücünü ortaya koymaya çalıştığı araştırmasında 3600 öğrenciye ulaşmıştır. Sonuçlar incelendiğinde, genel olarak değişkenlerin yordama gücü yüksek çıkmıştır. İletişim becerisi, akademik başarı ve cinsiyetin internet bağımlılığını yordama gücünün yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Esen'in (2010) ergenlerde internet bağımlılığını yordayan değişkenler üzerine yaptığı araştırmada 700 lise öğrencisine ulaşılmıştır. Araştırmanın sonucunda cinsiyet, algılanan akademik başarı, yalnızlık ve aileden algılanan sosyal destek değişkenlerinin ergenlerde internet bağımlılığını yordadığı görülmüştür.

İnan (2010) ilköğretim ikinci kademe ve ortaöğretim öğrencilerinde internet bağımlılığı üzerine yaptığı çalışmada 524 öğrenciye ulaşmıştır. Araştırmada, öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerini belirlemek için Young (1996) tarafından geliştirilen ve Bayraktar (2001) tarafından uyarlama çalışmaları yapılan "İnternet Bağımlılığı Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin cinsiyetlerine göre internet bağımlılığı puan ortalamaları arasında erkelerin aleyhine anlamlı farklılaşma bulunmuştur. Öğrenim görülen sınıf düzeylerine göre internet bağımlılığı puan ortalamaları arasında anlamlı farklılaşma görülmüştür. Annelerinin eğitim düzeylerine göre öğrencilerin internet bağımlılığı puan ortalamaları arasında anlamlı farklılaşma bulunmuş ve anneleri üniversite mezunu olanların internet bağımlılık düzeylerinin anlamlı şekilde yüksek olduğu ve annenin eğitim düzeyi arttıkça bağımlılık düzeyinin arttığı görülmüştür. Evlerinde bilgisayar olup olmamasına göre internet bağımlılığı puan ortalamaları arasında evinde bilgisayarı olanların aleyhine anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür. Öğrencilerin akademik başarı puanlarının internet bağımlılığına ait puanları anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür.

Yıldız (2010) lise öğrencilerinde problemlı internet kullanımı ile sağlıklı yaşam biçimi davranışları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla analitik kesitsel olarak yaptığı araştırmada 1000 öğrenciye ulaşmıştır. Araştırma kapsamına alınan öğrencilerden, erkeklerde, lise ikinci sınıflarda, 1500 TL ve üzeri aylık geliri olanlarda, internete evden bağlananlarda, interneti günlük beş saatten fazla kullananlarda, her gün birkaç kez interneti kullananlarda, internet kullanımında belli bir zaman dilimi belirtmeyen ancak rastgele zamanlarda kullananlarda ve interneti sohbet, oyun, müzik, alışveriş, program yükleme, e-posta amacıyla kullananlarda “Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği” puan ortalamaları yüksek bulunmuştur.

Kaya (2011) öğretmen adaylarının sosyal ağ sitelerini kullanım durumları ve internet bağımlılığı düzeyleri üzerine yaptığı araştırmada 300 öğretmen adayına ulaşmıştır. Araştırmanın sonucunda, sosyal ağ sitelerini ziyaret sıklığı ve günlük kullanım süresi ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Cinsiyete göre internet bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Döner (2011) ilköğretim ikinci kademedede öğrenim gören öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerini farklı değişkenler açısından incelediği araştırmasında 624 öğrenciye ulaşmıştır. Araştırma sonucuna göre, “İnternet Bağımlılık Ölçeği”nden alınan puanlar, cinsiyete, internet kullanım süresine, günlük kullanım sıklığı ve kullanım mekânı değişkenlerine göre farklılık göstermektedir. İnternet bağımlılığını yordayan en önemli değişken “haftalık internet kullanım sıklığı”dır. İnternet bağımlılığı ile günlük kullanım saati ve yaş değişkenleri arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

Gençer (2011) ortaöğretim öğrencilerinin internet bağımlılık durumlarının internet kullanım profilleri ve demografik özelliklere göre farklılıklarını incelediği araştırmasında 1380 öğrenciye ulaşmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin %2,7’si internet bağımlısı, %24,3’ü ise muhtemel internet bağımlısı olarak bulunmuştur. İnternet bağımlılık durumu ile demografik özelliklerden cinsiyet ve başarı algısı arasında anlamlı bir ilişki olduğu, sosyo-ekonomik durum ve okul türü ile ilişki olmadığı görölmüştür. Bununla beraber kullanım profilleri açısından internet kullanım sıklığı, başat internet kullanım yeri ve başat interneti kullanım amacı ile internet bağımlılık durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Üneri ve Tanıdır (2011) lise öğrencilerinin internet bağımlılığı ile çeşitli değişkenlerin (yaş, cinsiyet, anne-baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, evde internet erişiminin mevcudiyeti ve kullanım süresi ile depresyon ölçek puanı) arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada, 211 öğrenciye ulaşmıştır. Araştırma sonucuna göre, ise öğrencilerinde internet bağımlılığı olasılığı erkeklerde daha fazladır. İnternet bağımlılığını etkileyen olası risk etkenleri olarak gencin depresyon düzeyi ve internette geçirdiği süre belirlenmiştir.

Batıgün ve Kılıç (2011) “İnternet Bağımlılığı ile Kişilik Özellikleri, Sosyal Destek, Psikolojik Belirtiler ve Bazı Sosyo-Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiler” adlı çalışmada 1198 üniversite öğrencisine ulaşılmıştır. Bu çalışma sonucunda öğrencilerin günde ortalama 1.53 saat internete bağlı kaldıkları; %18.89’unun internet bağımlısı olarak tanımlanabileceği ve erkeklerin internet bağımlılığı puanlarının kadınlardan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca, üst sosyo-ekonomik düzeyde yer alan öğrencilerin orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek internet bağımlılığı puanlarına sahip oldukları da bulunmuştur.

Sevindik (2011) Fırat Üniversitesi öğrencilerinde problemlerli internet kullanımı ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının belirlenmesine yönelik yaptığı çalışmada 1723 öğrenciye ulaşmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin % 50.9’u haftada en az 6 gün internete bağlanmakta, % 21.4’ü günde ortalama 2 saat internet bağlanmaktadır. İnternetin en fazla kullanım amaçları; eposta adresine bakmak, gazete dergi okumak, çevrimiçi oyun oynamaktır. Uzun süreli internet kullanımına bağlı en fazla görülen problemler ise, gözlerde yanma, boyun kaslarında ağrı ve uykusuzluktur. Öğrencilerin % 14,6’sında problemlerli internet kullanımı davranışı vardır. Erkek öğrencilerde, dördüncü sınıfta okuyanlarda, baba – anne eğitim düzeyi ile gelir düzeyi yüksek olanlarda, kendilerine ait bilgisayarları olanlarda, geceleri internete bağlanmayı tercih edenlerde problemlerli internet kullanımı yüksek olarak bulunmuştur.

Bayhan’ın (2011) lise öğrencilerinin internet alışkanlıkları ve internet bağımlılığı eğilimini belirlemek için Malatya’da 1800 öğrenciye anket uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, cinsiyete göre internete bağlanıldığında 4 saat ve üzeri internette kullanan erkek öğrencilerin oranı %11 iken, kızların oranı %5’tir. Aylık gelir artışına

bağlı olarak internete bağlanma oranı artmaktadır. İnternette harcanan zaman artarken kendini internet bağımlısı olarak görme ve internet bağımlılık derecesinin ortalamanın üstünde olma oranı artmaktadır. Ortalamanın üstü itibariyle bakıldığında örneklemin %14'ünün internet bağımlısı olduğu görülmektedir.

Bozkurt (2011) bilgisayar ve internet kötüye kullanımı olan çocuk ve ergenlerde yapılandırılmış görüşme teknikleri kullanarak eş psikiyatrik sorunların varlığını tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışmaya İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı polikliniğinde takip edilen bilgisayar-internet kötüye kullanımı ve sonuçlarıyla ilişkili şikâyetlere sahip, herhangi bir zekâ testinden 70 ve üstü almış, 10–18 yaş arası çocuk ve ergen dâhil edilmiştir. Psikiyatrik değerlendirme, “Okul Çağı Çocukları için Duygulanım Bozuklukları” ve “Şizofreni Görüşme Çizelgesi-Şimdi ve Yaşam Boyu Şekli” (ÇDŞG-ŞY) ile yapılmıştır. Sonuç olarak bilgisayar ve internet kötüye kullanımı olan çocuk ve ergenlerde yüksek oranda eş psikiyatrik tanı varlığı saptanmıştır.

Gökçearslan ve Günbatar (2012) “Ortaöğretim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı” adlı çalışmasında, lise öğrencilerinin İnternet bağımlılığı düzeylerinin çeşitli değişkenlerce belirlenmesini amaçlamıştır. 172 lise öğrencisi ile yapılan bu araştırmanın sonuçlarına göre çalışma grubunda yer alan öğrencilerin %2,33'ü internet bağımlısı olarak bulunmuştur. Günlük 3 saatten fazla kullanımın internet bağımlılığında istatistiksel olarak anlamlı fark yarattığı görülmüştür.

2.1.9.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Chou and Hsiao (2000) İnternet bağımlılığı üzerine yaptığı araştırmada 910 lise ve üniversite öğrencisine ulaşmıştır. Araştırmada Young'ın “İnternet Bağımlılığı Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçeğe göre öğrencilerin %5,9'u (54 kişi) İnternet bağımlısı olarak tespit edilmiştir. İnternet bağımlısı öğrencilerin haftada 20-25, internet bağımlısı olmayanların ise haftada 5-10 saatini bilgisayar başında geçirdikleri tespit edilmiştir. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla bağımlı oldukları görülmüştür. İnternet bağımlısı öğrencilerin bağımlı olmayanlara göre internetin olumsuz etkilerini günlük rutinlerinde daha sık yaşadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmanın diğer bir bulgusunda ise, internet bağımlısı öğrencilerin interneti eğlenceli, ilginç ve haz verici olarak

gördükleri tespit edilip, bu doyumun internet bağımlılığına olan yatkınlığı arttırdığı belirlenmiştir.

Morahan-Martin ve Schumacher (2000) patolojik internet kullanımı üzerine yaptıkları çalışmada 277 üniversite öğrencisine ulaşmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin %8,1'i patolojik internet kullanıcısı olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyete göre erkeklerin %12,2'si kızların %3,2 sinin patolojik internet kullanıcısı olduğu tespit edilmiştir. Patolojik internet kullanıcılarının haftalık internet kullanım süresi daha fazla bulunmuştur.

Di Nicola (2004) 18-24 yaşları arasında fakültelerde öğrenim gören öğrenciler üzerine yaptığı çalışmada 731 öğrenciye ulaşmıştır. Araştırma sonuçlarına göre problemlili internet kullanımının öğrencilerin; sosyal ilişkilerini ve akademik başarılarını olumsuz etkilemektedir. Erkekler kızlara göre daha fazla problemlili internet kullanıcısıdır. Problemlili internet kullanıcılarının haftalık internet kullanma süresi 15 saattir.

Kim ve ark. (2006) internet bağımlılığı üzerine yaptığı çalışmada 1573 lise öğrencisine ulaşmıştır. Araştırmada internet bağımlılığı ile depresyon ve intihar düşüncesi arasındaki ilişki incelenmiştir. Young'ın "İnternet Bağımlılık Ölçeği", Reynolds'un "İntihar Düşüncesi Ölçeği" ve "Depresyon Ölçeği"nin Kore versiyonu kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, öğrencilerin %1,6'sı intenet bağımlılı olarak, %38'i ise olası internet bağımlılı olarak belirlenmiştir. Cinsiyet değişkenine göre erkek öğrenciler ile kız öğrenciler arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Araştırmanın önemli bir bulgusu ise internet bağımlılığı ile depresyon ve intihar düşüncesi arasında pozitif bir ilişkidir. İnternet bağımlılı olan ergenlerde depresyon ve intihar düşüncesi düzeylerinin daha yüksek olduğunu gösteren bulgular da bulunmaktadır.

Cao, Su, Liu ve Gao (2007) internet bağımlılığı ve dürtüsellik üzerine Çinli ergenlerle yaptığı çalışmada 2620 lise öğrencisine ulaşmışlardır. Araştırmada, Beard tarafından modifiye edilen "Young Tanı Envanteri" ile "Barratt Dürtüsellik Ölçeği 11" (BIS-11) kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin interneti en çok oyun ve chat amaçlı kullandıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin %2,4'ü (64 kişi) internet bağımlılı olarak tespit edilmiştir. İnternet bağımlılığı ile dürtüsellik arasında pozitif bir ilişki

tespit edilmiştir. Buna göre, internet bağımlısı olan grubun dürtüsellik puanları diğer internet bağımlısı olmayanlara göre daha yüksek çıkmıştır

Yang ve Tung (2007) Tayvanlı lise öğrencilerinde internet bağımlılığı üzerine yaptığı çalışmada 1708 kişiye ulaşılmıştır. Araştırmada birçok değişken incelenmiştir. Bu amaçla Young'ın 8 maddelik "İntenet Bağımlılığı Teşhis Anketi", araştırmacı tarafından geliştirilen "İntenet Kullanım Alışkanlıkları Anketi", Lin ve Tsai (2001) tarafından geliştirilen "Tayvan Patolojik İnternet Kullanımı Ölçeği", "İnternet Etkilerinden Algı Ölçeği", "Benlik Saygısı Ölçeği", "Kişilerarası İlişki Ölçeği", "Depresyon Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin %13,8'i (236 kişi) "Young Tanı Anketi"ne göre internet bağımlısı olarak tespit edilmiştir. Erkeklerin kızlardan, Meslek lisesi öğrencilerinin ise diğer okul türlerinde okuyan öğrencilerden daha fazla bağımlı olduğu bulunmuştur. İnternet bağımlısı olan bireylerde olmayanlara göre internet kullanım süresinin fazla, akademik başarısızlıklar, sosyal ve aile ilişkilerinde problem olduğu görülmüştür. İnternet bağımlısı olan bireylerin haftada ortalama 21 saat, internet bağımlısı olmayan bireylerin haftada ortalama 12 saat kullanım miktarları tespit edilmiştir. Önemli bir diğer bulgu ise internet bağımlısı bireylerin bağımlı olmayanlara göre benlik saygısı daha düşük, depresyon puanları daha yüksektir.

Jelenchick, Becker ve Moreno (2012) "İntenetnet Bağımlılığı" ve "İntenet Bağımlılığı Ölçeğinin Psikometrik Özellikleri" üzerine Amerika'daki kolej öğrencileri ile yaptığı çalışmada 224 öğrenciye ulaşılmıştır. "Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği"nin kullanıldığı çalışmada 215 geçerli envanter üzerinden, kolej öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri yaş, cinsiyet ve ırk değişkenleri açısından incelenmek istemiştir. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin cinsiyet, ırk ve yaş değişkenlerine göre internet bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Ölçekten alınan puanlara göre öğrencilerin %12'si (25 kişi) internet bağımlısı olarak tespit edilmiştir. Bu araştırmanın diğer bir amacını da psikometrik analizler oluşturmuştur. Ölçekteki maddelerin iki alt boyutu "Bağımlı Kullanım ve Fonksiyonel Bozukluk" olarak tanımlanmış. Bu iki alt boyut arasında doğrusal bir ilişki tespit edilmiştir.

Tsai ve ark. (2009) internet bağımlılığı üzerine yaptığı çalışmada 1360 üniversite öğrencisine ulaşmışlardır. Araştırmada "Çin İnternet Bağımlılığı Ölçeği" (CIAS-R), 12

maddelik “Çin Sağlık Anketi” (CHQ-12), “Destek Fonksiyonları Ölçeği” (MSF) ve “Maudsley Kişilik Envanteri” (MPI) uygulanmıştır. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin %17,9’u (680 kişi) internet bağımlısı olarak tespit edilmiştir. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre, üniversiteye yeni başlayanların, üst sınıflara göre, kahvaltı yapmayanların yapanlara göre ve düşük sosyal desteğe sahip olanların olmayanlara göre internet bağımlılık düzeyleri yüksek bulunmuştur.

Hawi (2012) Lübnanlı gençler üzerinde yaptığı internet bağımlılığı araştırmasında 833 lise öğrencisine ulaşmıştır. Araştırmada internet bağımlılık düzeylerini ölçmek amacıyla “Young İnternet Bağımlılığı Testi”nin (YIAT) Arapça versiyonu uygulanmıştır. Öğrencilere web tabanlı olarak ulaşılmıştır. Araştırmada, İnternet kullanımıyla ilgili dört düzey tespit edilmiştir. 0-20 puan arası düşük düzey kullanıcı, 20-39 puan arası tam kontrole sahip kullanıcı, 40-69 puan arası sık sık internet kullanıcıları ve 70-100 puan arası internet bağımlısı olan kullanıcılardan oluşmaktadır. Katılımcıların %21,8i düşük düzeyde kullanıcı, %39,2si hafif düzeyde bağımlı ve %34,9u da orta düzeyde bağımlı çıkmıştır. %4,2si ise yüksek düzeyde bağımlı olarak bulunmuştur. Yüksek düzeyde bağımlı çıkan öğrencilerin interneti bilgi ve araştırma amacından daha çok eğlence ve sohbet amaçlı kullandıkları tespit edilmiştir. Diğer yandan 15-16 yaşındaki öğrencilerin daha çok bağımlı olduğu ve kamu okulundaki öğrencilerin özel okullara göre daha yüksek puan aldıkları belirlenmiştir. Bağımlı grubun haftalık internet kullanım saati ortalaması 52 saati (günde 7,5 saat) bulmaktadır. Cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmadığı ancak erkeklerin daha yüksek puan aldığı tespit edilmiştir.

Lai ve ark. (2012) internet bağımlılığı üzerine yaptığı araştırmada, internet bağımlılığının psikopatolojik belirtilerini araştırmışlardır. 86 kişi çalışmaya katılmıştır. “İnternet Bağımlılığı Testi” (IAT) ile “Gözden Geçirilmiş Belirti Tarama Testi-90-R” (SCL-90-R) uygulanmıştır. Araştırmada kullanım miktarı, sosyo-demografik değişkenleri incelemek amacıyla “Kişisel Bilgi Formu” da kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, internet bağımlılık düzeyi yüksek olan bireylerin SCL-90-R ölçeği sonuçlarına göre anksiyete ve depresyon puanlarının yüksek, obsesif-kompulsif puanlarının düşük olduğu bulunmuştur. Araştırmanın diğer sonuçlarından biri kullanım süresi ile ilgilidir. Haftada 45 saatten fazla internet kullanan bireylerde internet bağımlılık düzeyinin yüksek olduğu tespit edilmiştir.

2.2 Problem Çözme Becerisi

2.2.1. Problem

Problem kavramı çok geniş kapsamlı ve sınırlarını çizilmesi son derece güç bir kavram olarak görülmektedir. Problem Latince bir kavramdır. *Problema* sözcüğünden gelmektedir. Bu sözcük *Proballo* - öne çıkan engel - sözcüğünden türetilmiştir. Arapça'da ise mesele olarak kullanılmıştır. Birçok kişi için “problem” ilk olarak “matematik problemlerini” çağrıştırmaktadır (Güçlü, 2003; Ağır, 2007). Nitekim Türk Dil Kurumu'da bu çağrışıma paralel olarak problemi; teoremler veya kurallar yardımıyla çözülmesi istenen soru veya mesele olarak tanımlamaktadır (TDK, 2013).

Karasar (2005) bireyi, fiziksel ya da düşünsel yönden rahatsız eden, kararsızlık ve birden çok çözüm yolu olasılığı görülen her durumu problem olarak tanımlamıştır. Morgan (1999) problemi, bireyin bir hedefe ulaşmada engellenme (frustration) ile karşılaştığı bir çatışma (conflict) durumu olarak tanımlar. Bu engellenme hedefe ulaşmayı güçleştirebilir. Böyle bir durumda problem, engeli aşmanın en iyi yolunu bulmaktır. Ya da engellenme, yaklaşma-kaçınma (approach-avoidance) çatışmasında olduğu gibi, hedeflerin çelişmesi şeklinde ortaya çıkabilir. Aksan'da (2006) problemi, bir engellenme ve çatışma durumunu içerdiği ve zihinsel faaliyetleri ortaya çıkarmada bir araç olarak görmektedir.

Bir birey için problem olan bir durum, başka bir birey için problem olmayabilir. Gelişimin temel ilkelerinden biri olan kalıtsal ve çevresel farklılıklara bağlı olarak her bireyin farklı olduğu dikkate alındığında, aynı gibi görülse de her birey için problem olarak görülen şey farklı olmaktadır. Bir grupta, aynı durumla karşılaşan bireylerin aldıkları tavır ve gösterdikleri ilgi çok değişik olduğundan, her birey için ortak bir problem alanı ve niteliği farklı olacaktır (Ağır, 2007). Akay'a (2006) göre de aynı olaylar herkes için aynı derecede problem değildir. Bu da kişilerin daha önceden bu tür bir problemle karşılaşmış olup olmamasına, olaylara bakış tarzına ve probleme yaklaşım tarzına göre değişiklik gösterir.

Bazen problem ve sorun kavramları farklı anlamlarda kullanılabilir. Problem daha çok tek bir çözümü olan, çözüm için gerekli bilgilerin ve işlem aşamalarının bulunduğu durumlar için kullanırken, sorun niteliği açık olmayan, farklı çözüm seçenekleri olan durumlar için kullanılmaktadır (Demirtaş ve Dönmez, 2008). Genel

olarak problem, olanla olması gereken arasındaki fark ya da insanı rahatsız eden her şey olarak ifade edilebilir. Önemli olan insanın karşılaştığı problemleri çözebilecek güçte olmasıdır. Bu da problem çözme becerisini gerektirmektedir. Genel varsayım problem çözme becerilerinin öğrenilebileceği ve eğitimle geliştirilebileceği şeklindedir (Nacar, 2010).

2.2.2. Problem Çözme Becerisi

Toplum yapısı ve teknolojik gelişmeler, siyasi sosyal ve ekonomik krizler sonucunda birey, gittikçe artan problemlerle karşılaşmaktadır. Bu duruma bağlı olarak bireyin yaşama uyumu açısından problem çözme, psikolojide uzun yıllardır ilgi odağı olan önemli bir konu olmuştur. 21. yüzyıl eğitim programlarında, başarılı öğrencinin kazanması gerekli olan beceriler tanımlanmasında; iletişim kurabilme, bilimsel, akılcı ve mantıklı düşünme becerisine sahip olma, teknolojiyi kullanabilme, araştırmacı ve üretken olabilme, bilgiyi paylaşabilme, insanlık değerlerine sahip çıkmanın yanı sıra problem çözme becerisinin de yer aldığı görülmektedir. Problem çözme becerisi, toplumda yaşayan herkesin sahip olması gereken bir beceri olarak ele alınmaktadır (Söylemez, 2002; Ağır, 2007; Hamamcı ve Çoban, 2009).

Problem çözme, çoğunlukla matematik etkinlikler içinde sık rastlanan, hemen hemen her konuda yer alan bir süreçtir. Bununla birlikte kavram yalnızca matematik alanına özgü bir kavram değildir. Hayatta karşılaşılabilecek her türden güçlük, çözüm bekleyen her şey bir problem ve her problem de bir problem çözme sürecini içermektedir. Problem çözme, bir problem ile karşılaşıldığında bunun üstesinden gelmek için çeşitli alternatif çözüm yollarının üretilmesi, bu alternatif çözüm yolları içinde en etkili olanın seçilip, karşılaşılan güçlükleri yenme sürecidir (Saygılı, 2000; Ağır, 2007; Gökbüzoğlu, 2008). Gülşen'e (2008) göre problem çözme, yaşamının tümünde etkili olan ve basitten karmaşıklığa bütün etkinliklerde yer alan önemli bir yaşam becerisidir. Birey, kazandığı problem çözme becerisi sayesinde, verdiği doğru ya da yanlış kararlarla hayatına olumlu ya da olumsuz yön verebilmektedir.

Genel olarak problem çözme becerisi, bireyin birey olma ve çevresiyle baş etme sürecinde en belirleyici rollerinden birisidir. Bu bağlamda, insanlığın gelişimi ve refahı da bu üstün yeteneğin geliştirilmesine bağlıdır. Çünkü insanoğlu çevresiyle ve

sorunlarıyla kendi gücüyle, kendi problem çözme gücü çerçevesinde baş etmek zorundadır (Güçlü, 2003).

2.2.3. Problem Çözme Boyutları

Sonmaz'a (2002) göre, problem çözmenin üç boyutu vardır:

- *Bilişsel Boyut:* Problem çözme, problemin birey tarafından anlaşılacak esas problemin ortaya konulması, gereksiz bilgilerin atılarak problemin esas unsurları üzerinde analiz yapılması, çözüm yolları üretilmesi, çözümler sırasında hangi engellerin olabileceğinin düşünülüp mümkün tüm olasılıkların gözden geçirilmesi, bilinen yolların veya yeni çözüm yollarının denenmesi ve en uygun çözüme mantık aracılığıyla karar verilmesi gibi işlemlerin sırasıyla gerçekleştirilmesini gerektirdiğinden, kapsamlı bir süreçtir. Bu süreç her denendiğinde fizyolojik anlamda yeni sinir yolları olduğundan, düşünme becerisinin gelişmesine neden olmakta ve her defasında daha ustaca ürünler ortaya çıkarılabilmektedir.
- *Duygusal Boyut:* Problemlerle karşılaşan bireyin hedefe yöneldiğinde bir engelle karşılaşması organizma için bir gerginlik yaratmaktadır. Bu gerginliğin aşılabilmesi için kişinin çözüm anına kadar azimle çalışması ve gerginliğe dayanabilmesi gerekir. Çözüme ulaşıldığında organizmanın aldığı doyum iç dengenin tekrar sağlanmasına neden olmaktadır.
- *Sosyal Boyut:* Sosyal yönden problem çözmeye bakıldığında tanımlar "problemin bireysel ve öznel" olduğunu ifade etmektedir. Ancak bilinen bazı çözüm yolları ararken başka kişilerin neler yaptığını ve daha önceki çözümleri aramak işin sosyal boyutudur. Uzman görüşü almak veya yazılı kaynaklara başvurmak gerektiğinde problem çözümünü bireysel değil sosyal bir eylemdir. Bunun yanı sıra problemi başarıyla çözen kişiler toplum içinde yeni bir statü kazanırlar.

Bir çok yerli ve yabancı araştırmacı (Shure ve Spivack, 1982; Bingham, 1998; Atkinson, Atkinson, Smith, Bem ve Hoeksema, 2002; Ağır, 2007; Gökbüzoğlu, 2008) problem çözme sürecinin bilişsel boyutuna odaklanmaktadır. Genel olarak problem

çözme bilişsel boyutların ağır bastığı, duygusal ve sosyal boyutları da içinde barındıran bir süreçtir.

2.2.3. Problem Çözmeyi Etkileyen Faktörler

Etkili problem çözme kısaca; tanımlanmış bir zorluğun üstesinden gelme, zorlukla ilgili bilinenleri birleştirme, zorlukla ilgili toplanması gereken veriyi belirleme, çözümler üretme, üretilen çözümleri sınama, problemlerin daha basit ifade edilişlerini arama becerilerini içermektedir (Yavuz, 2009).

Problem çözme, karmaşık ve çok yönlü bir psikolojik süreçtir. Bu süreci; zekâ, algı, kişisel özellikler, tutum ve değerler, geçmiş yaşantı, deneyimler, aile tutumları, yaratıcı düşünce gibi birçok unsur etkiler. Tüm bu faktörler, kişinin problem çözme sürecinde farklı şekillerde rol oynar (Gökbüzoğlu, 2008).

Problem çözme bir zaman, çaba, enerji ve araştırma işidir. Bireyin ihtiyaç, amaç, değer, inanç, beceri, alışkanlık ve tutumları ile ilgili olması ve aynı zamanda yaratıcı, düşünce ile zekâ, duygu, irade ve eylem gibi unsurları kendinde birleştirmesinden dolayı çok yönlüdür. Bireyin problem çözümünü etkileyen etmenler şunlardır:

- Gelişim ve olgunlaşma düzeyi,
- Yetenek düzeyindeki ayrıcalıklar,
- Güdülenme,
- Yetiştigi sosyo-kültürel çevre,
- Aldığı eğitim ve öğretim (Taylan, 1990).

Problem çözmeyi etkileyen faktörleri çeşitli araştırmacılar farklı şekillerde ele almışlardır. Saygılı (2000) incelediği araştırmalar sonucunda iki başlık altında bu faktörleri şöyle sıralamıştır:

1. Bireysel Faktörler

- a) Zekâ.
- b) Güdülenme.
- c) Kurulum (On bilgi).
- d) İşleve takılma.

2. Toplumsal Faktörler

- a) Sosyo-ekonomik durum ve çocuğun toplumsal gelişimi.
- b) Ailelerin çocuk yetiştirme uygulama ve tutumları.
- c) Okulun fiziki koşulları ve sınıfların kalabalıklığı.

2.2.4. Problem Çözme ve Tipler

Karataş (2009) öğrencilerin üç yoldan bilgi edindiğini ve bu üç yola göre farklı problem çözme yolları olduğunu belirtmektedir.

- *Görsel öğrenciler:* Talimatları okur, problemleri listeler, düşünceleri düzenlerken grafiksel malzemeler kullanır. Akış kartları kullanır, kâğıt üzerinde grafiksel çalışmalarını görür ve akıldan canlandırır.
- *İşitsel öğrenciler:* Tartışmalardan hoşlanır, seçenekler hakkında konuşur, bir durumda ne yapılacağını o durumu yaşayanlara sorar, hedefi sözle ifade eder, sözlü tekrarlar yapar.
- *Kinestetik öğrenciler:* Harekete geçer, daha sonra da sonuçlara bakarak plan yapar, problemleri güç kullanarak; (fiziksel olarak) çözmeye çalışır. Önemli ölçüde bedensel çaba gerektiren çözümler arar. Problemleri bireysel olarak veya çok küçük gruplarla çalışarak çözmeyi tercih eder.

Dinklage (1967; Akt. Kuzgun, 2009) gençler üzerine bu konuda yaptığı gözlem ve araştırmalar sonucunda problem çözme konusunda farklı tipler saptamıştır. Bu tipler:

- *İçtepisel davrananlar:* Bu karar verme tarzını benimseyen bireyler, karşılıklarına çıkan ilk seçeneğe yönelirler, kararları ani olup salt duygulara ve isteklere dayalıdır. İçtepisel karar verme belirsizliğe dayanıksızlıktan ileri gelmiş olabilir
- *Kaderciler (Fatalistic):* Bu gruptakiler sorunun çözümünü veya kararı çevresel olaylara veya kadere bırakırlar. “İnsanın elinden bir şey gelmez, nasıl olsa her şey kadere kalmış” diye düşünürler.
- *Boyun eğenler (Compliant):* Bu gruptakiler karar verirken bir başkasının planına veya önerilerine boyun eğerler, kendi iradelerini ortaya koyamazlar.
- *Erteleyenler (Delaying):* Kararı erteleyenler sorunu askıya alırlar, sorunun üzerinde düşünmeyi ve eyleme geçmeyi ileri bir tarihe bırakırlar.

- *Kendine eziyet edenler (Agonizing)*: Bu gruptakiler seçenekler hakkında bilgi toplamaya ve onlar üzerinde düşünmeye çok fazla zaman harcarlar ve topladıkları verilerin içinde kaybolurlar.
- *Plan yapanlar (Planing)*: Bu yolu izleyenler, belli bir hedefe götürecek seçenekleri sistematik olarak inceler ve isteklere olanaklar arasında bir denge oluşturacak en uygun seçeneği bulmaya çalışırlar.
- *Sezgisel davrananlar (Intuitive)*: Bu karar tarzını kullananlar, karar verme sorununa kısmen mistikçe, kısmen bilinçaltı güdülere ağırlık veren bir yaklaşım içindedirler.
- *Donup Kalanlar (Paralysis)*: Bu gruba giren kişiler, karar verme sorumluluğunu hissederler ama ona yaklaşma gücünü kendilerinde bulamazlar, bir karar planı yapamazlar, erteleme kararı da veremezler; bilgi toplamaktan, seçenekler üzerinde düşünmekten kaçınırlar ama karar vermeleri gerektiğinin de bilincindedirler.

Koberg ve Bagnall (1981; Akt. Terzi, 2003)'a göre problem çözme becerisine sahip olan kişilerin özellikleri şunlardır:

- Yenilikçi ve yeni oluşumlara açıktır.
- Tercih ve kararlarını ifade eder.
- Sorumluluk duygusuna sahiptir.
- Düşüncelerinde esnektir.
- Cesaretli ve maceracıdır.
- Alternatif fikirler üretir.
- Kendine güvenir ve kendine yeterlidir.
- İlgi alanları geniştir.
- Objektif ve mantıklıdır.
- Rahat ve duygusaldır.
- Aktif ve enerjiktir.
- Yaratıcıdır ve verimlidir.
- Olaylara eleştirel bir bakışla yaklaşır.

2.2.5. Problem Çözme Basamakları

Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı'nın (Programme for International Student Assessment PISA) hazırladığı rapora göre ise problem çözme sürecinde izlenmesi gereken adımlar:

- Problemin bağlamında tanımlanması
- Sınırlılıkların belirlenmesi
- Olası seçenek ya da çözüm yollarının sunulması
- Problemin çözülmesi
- Çözümün kontrol edilmesi
- Sonuçların paylaşılması olarak sıralanmıştır (PISA, 2003).

Morgan (1999) problem çözme sırasında neler olup bittiğini araştırmak için ünlü düşünürlerin problem çözme biçimlerini incelemiştir. Bu kişiler problem çözme konusunda şu dört aşamayı izleme eğilimindedirler:

- *Hazırlık (Preparation)*: Bu aşamada problemin gerçekten nasıl olduğu ortaya konur ve ilişkili görünen bilgi, malzeme toplanır. Bundan sonra problem çözmeye çalışılır. Eğer problem çözülemezse, ileride daha fazla başarılı olunacağı umularak, bir süre çözüm aramaktan vazgeçilir ve diğer aşamaya geçilir.
- *Kuluçka (incubation)*: Bu aşamada, önceden çözümü engelleyen bazı fikirler kaybolmaya başlar. Problem çözümünü gerçekleştirecek başka şeyler yapılır ya da öğrenilir. Bu arada bilinçaltı (unconscious) süreçler de iş başındadır.
- *Kavrayış ya da aydınlanma (insight or illumination)*: Bu aşamada bir kavrayış söz konusudur. Yeni ve ani fikirler doğar. Bu noktada, düşünme yoluyla yepyeni bir çözüm üretilir. Çoğu kimse böyle bir yaşantıya sahiptir.
- *Değerlendirme ve düzeltme (evaluation and revision)*: Son aşamada kişi fikrinin gerçekten çalışıp çalışmadığını sınar. Bazen bulduğu çözüm işe yaramaz ve yeniden başlangıç noktasına döner. Bazı kez de fikir doğrudur, fakat birkaç küçük değişiklik ya da diğer ufak tefek problemlerin çözülmesi gerekir.

Hopper ve arkadaşları (1991) problem çözme basamakları şu şekilde belirtilmiştir:

- Problemi tanımlayın (ortaya koyun ve sınırlarını belirleyin)
- Olası çözüm yollarını düşünün, önerin (bunun için bilgi toplamanız gerekebilir)

- Her çözüm yolunu tartışın ve değerlendirin
- En uygun/en iyi bulduğunuz bir çözüm yolunu seçin
- Uygulamak için bir eylem planı geliştirin
- Planınızı uygulamaya koyun
- Sonucu değerlendirin. Eğer problem çözülmedi veya sonuç sizi tatmin etmediyse 3.basamağa dönün (Akt.Yeşilyaprak, 2010).

Atkinson, Atkinson, Smith, Bem ve Hoeksema, (2002) problem çözme sürecinde insanların kullandığı problem çözme stratejini şu şekilde belirtmiştir:

- *Farklılık Azaltma:* Problemdeki şimdiki durumumuz ve hedef durumumuz arasındaki farklılığı azaltmak ve böylece çözüm sağlayabiliriz.
- *Araç-sonuç Analizi:* Bu daha karmaşık bir stratejidir. Burada, şimdiki durumumuz ile hedef durumu, aralarındaki en önemli farkı bulmak için karşılaştırırız, bu farkın ortadan kalkması başlıca hedefimiz haline gelir
- *Geriye Doğru Çözme:* Bu özellik matematik problemlerinin çözümünde yararlıdır. Bir alt hedeften başka bir alt hedefe doğru akıl yürütülür ve bu bir alt hedefe ulaşılan kadar devam eder.

Aşağıdaki Tablo 2.3’de öğrencilerin seviyelerine göre problem çözme basamakları özet olarak verilmiştir.

Tablo 2.3. Öğrencilerin buldukları seviye ve problem çözme

Problem Çözme				
Davranışsal Amaçlar	Acemi	Çıracak	Kalfa	Usta
Problem Tanımı	Genel problemi tanımlayan senaryo verilir	Açık uçlu bir senaryo tanımlar ve problem durumunu belirleyebilir	Problemi tanımlamak için başkalarıyla çalışabilir	Problemi tanımlamak için değişik verilerle çalışır
Alternatif ve sınırlılıkları belirleme	Bazı alternatifler belirler	Birçok alternatif tanımlayabilir	Alternatifleri belirler ve sınırlılıkları çıkarabilir.	Kaliteli alternatifler üretir
Veri toplama ve analiz etme	Veri toplar ve verilen tekniklerle analiz yapar	Veriler için uygun analiz teknikleri belirler	Verilen problemin verilerini toplar ve analiz eder	Verileri toplamak, analiz etmek için uygun yöntem geliştirir.
Çözüm değerlendirme	Bir çözüm belirler	Birden çok çözüm bulabilir	Çözümü belirler ve değerlendirir	Sosyal yararları olan çözümler üretir
Uygulama	Küçük projeler tasarlar	Karmaşık tasarımlar yapabilir	İsteğe göre uygulama yapar	Uygun çözüm için başkalarıyla çalışır

Kaynak: Koşar (2010)

2.2.6. Problem Çözme Becerisi ve Ergenler

Ergenlik döneminde yaşadıkları çok yönlü değişim ve gelişim nedeniyle sıkıntılı bir dönem geçiren ergenler, bu dönemde sıklıkla çeşitli problem durumlarıyla karşı karşıya gelmektedirler. Ergen bir taraftan belki de ilk defa karşılaştığı problemlerle baş etmeye çalışmakta, diğer taraftan psikolojik, sosyal ve biyolojik değişimlere uyum sağlayarak kendine toplum içerisinde yer edinmeye çalışmaktadır. Ergenlerin problemlerini çözme konusunda yetişkinlerden yardım istemezler. Yetişkinlerin kendilerini anlayamayacağını düşünür diğer yandan da zayıf gözükmek istemezler. Bu nedenle problemleri saklanır, saklandıkça büyür ve ciddileşir (Ünüvar, 2003; Danışık, 2005 Gökbüzoğlu, 2008).

Ergen problemini çözemedikçe kendinde bir yetersizlik duygusu gelişir. Zihni devamlı problemi ile uğraşır, çözemediği sürece kendinde güvensizlik, engellenme duyguları sürüp gider, kalıcı psikolojik yıpranmalar olur, öfkeli ve saldırgan davranışlarda

bulunabilir. Ergenin karşılaştığı bu problemleri çözmedeki başarısı onun sağlıklı bir yaşam sürdürmesinde ve toplum içerisinde yer edinmesinde önemli role sahiptir. Ergen çok yıpranmadan sorunlarını çözerse kendine güveni artar, yeterlilik duygusu gelişir, psikolojik olarak rahatlar (Ünüvar, 2003; Danışık, 2005 Gökbüzoğlu, 2008). Problem çözmek kişilere pek çok yarar sağlar. Bu yararlar şöyle sıralanabilir (Keenan, 1997: Akt. Güçlü, 2003).

- Problemlerin üstesinden gelmeyi öğretir.
- Çıkabilecek problemlerin önceden kestirilmesini sağlar.
- Problem çıkacağı belli olur olmaz, yaratıcı fikirler oluşturulmasına yardımcı olur.
- Çözüm bulmada daha başarılı olunmasını sağlar.
- Karar verirken kişinin kendine güven duymasına yardımcı olur.
- Tartışmayı bırakıp, harekete geçilmesini sağlar.

Literatürde ergenlerin problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenlerce incelendiği araştırmalar mevcuttur. Gündoğdu (2010) ve Webster-Stratton, Reid ve Hammond (2001) araştırmalarında öğrencilerin çatışma eğilimleri ile problem çözme becerilerini algılamaları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Lochman ve Dodge (1994), D’Zurilla ve Jaffee (2003) ve D’Zurilla, Chang ve Sanna (2003) araştırmalarında çocuk ve ergenlerin, saldırganlık davranışlarının problem çözme becerileri ile ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Arie ve ark. (2008) araştırmalarında kişisel problem çözme ile depresyon ve intihar davranışları arasında ilişki bulunmuştur. Danışık (2005) araştırmasında lise öğrencilerinin problem çözme becerileri ile sürekli öfke, öfke içte ve öfke dışta değişkenleri arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığı tespit etmiştir. Derin (2006) araştırmasında 8. sınıf öğrencilerinin problem çözme becerileri ile denetim odağı düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit etmiştir. Cenkseven ve Vural (2006) araştırmalarında, farklı düşünme gereksinim düzeylerine sahip ergenlerin problem çözme beceri düzeyleri arasında anlamlı fark tespit etmiştir. Karataş (2011) araştırmasında, lise öğrencilerinin kaygı ve problem çözme becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur. Korkut (2002), Serin ve Derin (2008), Sezen ve Paliç (2011) araştırmalarında, lise öğrencileri ile yaptığı araştırmada problem çözme

beceri puanlarının cinsiyet, okul türü, yaş, anne baba tutumları değişkenleri açısından farklılaştığını tespit etmiştir. Kapkıran ve Fiyakalı (2005) ve Çilingir (2006) araştırmalarında lise türüne göre problem çözme becerileri puanları arasında anlamlı bir fark tespit etmemiştir.

2.2.7. Problem Çözme Becerisi İle İlgili Araştırmalar

2.2.7.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Korkut (2002) lise öğrencilerinin problem çözme becerilerinin düzeylerini ortaya koymak amacıyla yaptığı araştırmada 394 öğrenciye ulaşmıştır. Araştırmada veri toplamak için “Problem Çözme Envanteri” ve “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Araştırmada okul türü, yaş, cinsiyet, annenin eğitimi ve işi, babanın eğitimi ve işi, sosyal destek kaynakları olarak sıkıntılarını konuşabildiği, sıkıntılarını anlayan kişiler değişkenleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda cinsiyet, okul türü, yaş, babanın işi, bireylerin sorunlarını konuşlukları ve anlaşıldıkları kişilerin kimler olduğu değişkenlerinin problem çözme becerilerini algılamada fark yaratmadığı tespit edilmiştir.

Danışık (2005) ergenlerin sürekli öfke, öfke ifade tarzları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada 555 öğrenciye ulaşmıştır. Araştırma sonucunda, problem çözme becerileri ile öfke kontrolü arasındaki ilişkinin cinsiyet, psikolojik semptom ve sosyal paylaşımın değişkenlerinin etkisi kontrol edildikten sonra anlamlı olduğu görülürken, problem çözme becerileri ile sürekli öfke, öfke içte ve öfke dışta değişkenleri arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Cinsiyet değişkeni açısından problem çözme becerilerinin kızlar lehine farklılaştığı, kızların erkeklere göre daha etkin problem çözme becerilerine sahip olduğu tespit edilmiştir.

Çilingir (2006) fen lisesi ile genel lise öğrencilerinin sosyal becerileri ve problem çözme becerilerini incelediği araştırmada 400 lise öğrencisine ulaşmıştır. Araştırma sonucunda fen lisesi öğrencileri ile genel lise öğrencilerinin problem çözme becerileri arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Lise öğrencilerinin problem çözme becerilerinin, cinsiyet, sosyo-ekonomik durum ve kardeş sayısı gibi değişkenler açısından da farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Aksan (2006) üniversite öğrencilerinin epistemolojik inançları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada 208 üniversite öğrencisine ulaşmıştır. Araştırmanın sonucunda, epistemolojik inançların problem çözme becerileri üzerinde anlamlı farklılaşmalara neden olduğu tespit edilmiştir. Problem çözmenin zaman içerisinde çabaya bağlı olarak gerçekleştiğine inanan öğrencilerin, problem çözme sürecinde daha düşünen ve değerlendirici bir yaklaşım içerisine girdikleri görülmüştür. Bilginin bağlama göre değişebilen geçici doğru ya da yanlışlar biçimde kabul edilmesi gerektiğine inanan öğrencilerin ise problem çözme sürecinde değerlendirici yaklaşımı daha fazla sergiledikleri tespit edilmiştir.

Derin (2006) ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin problem çözme becerileri ve denetim odağı düzeyleri ile akademik başarıları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında 434 öğrenciye ulaşmıştır. Araştırma sonucunda ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin problem çözme becerileri ile denetim odağı düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki ve problem çözme becerileri ve denetim odağı düzeyleri ile akademik başarıları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Cinsiyet ve akademik başarıya göre öğrencilerin problem çözme becerileri arasında anlamlı bir fark görülmüş, ekonomik düzey ve öğrenim gördükleri okul ile problem çözme becerileri arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Ağır (2007) üniversite öğrencilerinin bilişsel çarpıtma düzeyleri ile problem çözme becerileri ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında 251 öğrenciye ulaşmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin problem çözme becerilerinin cinsiyet, baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı derecede farklılaştığı, yaş, ekonomik durum, anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı derecede farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Araştırmada üniversite öğrencilerinin olumsuz benlik algısı, kendini suçlama, çaresizlik, umutsuzluk ve yaşamı tehlikeli görmeye dayalı bilişsel çarpıtmaları artış gösterdikçe, buna bağlı olarak problemleri çözme konusundaki kendilerine olan güven düzeylerinin de düşüş gösterdiği tespit edilmiştir.

Gökbüzoğlu (2008) ergenlerin saldırganlık düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında 304 sekizinci sınıf öğrencisine ulaşmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, ergenlerin saldırganlık düzeyleri ile problem çözme becerileri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Ayrıca demografik

değişkenlerden cinsiyet, saldırganlık düzeyinde bir farklılığa neden olmazken, problem çözme becerisinin yaklaşma kaçınma alt boyutunda anlamlı bir farklılığa neden olmuştur; yaş ise saldırganlık düzeyinde anlamlı bir farklılık yaratırken, problem çözme becerisinde bir farklılık yaratmamıştır.

Dönmez (2010) beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin sosyal öz yeterlilikleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında 791 öğrenciye ulaşmıştır. Araştırma sonucunda beden eğitimi öğrencilerinin öz-yeterlilikleri ile problem çözme becerileri arasında düşük düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Problem çözme becerileri puanları üzerinde mezun oldukları ortaöğretim kurumu açısından, meslek lisesi grubundaki öğrencilerin puanlarının genel lise grubundaki öğrencilerin puanlarından yüksek olması sebebiyle anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Problem çözme becerileri puanları üzerinde farklı yaşlar düzeyinde 21-23 yaş grubundaki öğrencilerin puanlarının 18-20 yaş grubundaki öğrencilerin puanlarından yüksek olmasından, 24 ve üzeri yaş grubundaki öğrencilerin puanlarının da 18-20 yaş grubundaki öğrencilerin puanlarından yüksek olmasından dolayı anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Koşar (2010) Böte bölümü öğrencilerinin problem çözme becerileri, öğrenme biçimleri ve yaratıcılıkları arasındaki ilişkileri incelediği araştırmasında 94 öğrenciye ulaşmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin problem çözme becerileri ile yaratıcılıkları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Gündoğdu (2010) Bursa il merkezindeki Anadolu liseleri, kız meslek liseleri ve genel liselere devam eden 9. ve 12. sınıf öğrencilerinin çatışma eğilimleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında 519 öğrenciye ulaşmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin çatışma eğilimleri ile problem çözme becerilerini algılamaları arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin çatışma eğilimleri ile problem çözme becerilerini algılayış düzeylerinin devam ettikleri lise türü, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi, babanın çalışma durumu ve kardeş sayısı değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Öğrencilerin problem çözme becerileri sınıf düzeyleri yönünden; çatışma eğilimlerinde ise cinsiyet ve annenin çalışma durumu değişkenleri yönünden anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. 9. sınıf öğrencilerinin problem çözme beceri puanları 12. sınıf öğrencilerine kıyasla daha düşük bulunmuştur.

Gölgeleyen (2011) Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin problem çözme becerilerini incelediği araştırmada 487 öğrenciye ulaşmıştır. Araştırma sonucunda, meslek lisesinde öğrenim gören kız öğrencilerin, öğretmenlerinin tutumunu demokratik ve otoriter olarak algılayan öğrencilerin, annelerinin tutumunu otoriter olarak algılayan öğrencilerin, 11 ve 12. sınıfta okuyan öğrencilerin, serbest zamanlarını değerlendiren öğrencilerin ve kendilerini başarılı olarak algılayan öğrencilerin problem çözme becerilerinin anlamlı ölçüde daha iyi olduğu bulunmuştur. Öğrencilerinin problem çözme becerilerinin; algılanan baba tutumu, anne babanın çalışıp çalışmaması, ailenin gelir düzeyi, öğrencinin arkadaş ilişkileri, sosyal faaliyetlere katılım, anne baba eğitim durumu, okuduğu okulu, bölümü kendine uygun bulma ve okuduğu okulu/bölümü seçme şekli değişkenleri açısından ise anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Eren ve Berkant (2013) ilköğretim matematik öğretmenliği bölümü öğrencilerinin problem çözme becerilerini incelediği araştırmasında 77 öğrenciye ulaşmışlardır. Çalışmada Problem Çözme Envanteri (Heppner ve Petersen, 1982) kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin problem çözme beceri algıları arasında cinsiyetlerine, öğrenim gördükleri sınıf düzeyine, mezun oldukları lise türüne, anne öğrenim düzeyine göre anlamlı fark olmadığı bulunmuştur.

2.2.7.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Lochman ve Dodge (1994) sosyal bilişsel süreçler ve saldırganlık üzerine yaptığı araştırmada hepsi erkek olan 296 çocuk ve ergene ulaşmıştır. Çocuk ve ergenlerdeki bilişsel süreçleri saldırgan olan ve olmayanlar üzerinden karşılaştırmıştır. Sosyal bilişsel süreçlerin içinde problem çözme becerileri de ele alınmıştır. Araştırma sonucunda, saldırganlık davranışlarının problem çözme becerileri ile ilişkili olduğu, saldırgan grubun problem çözme becerilerinin daha yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Webster-Stratton, Reid ve Hammond (2001) iletişim becerileri ve problem çözme becerileri eğitiminin çocuklar üzerindeki etkileri üzerine yaptıkları araştırmada, yaşları 4 ile 8 arasında değişen 99 çocuk ile çalışmışlardır. Araştırma sonucunda, eğitime katılan çocukların kendilerine ve çevrelerine daha az zarar verdikleri, çevreleriyle daha iyi iletişim kurdukları, okuldaki saldırganlık davranışlarının azaldığı ve çatışma çözme becerilerinin geliştiğini tespit etmişlerdir. Bir yıl sonra yapılan izleme çalışmasında da kazanılan becerilerin belli bir düzeyde devam ettiği görülmüştür.

D’Zurilla ve Jaffee (2003) ergenler ve ebeveynlerin problem çözme becerileri üzerine yaptığı araştırmada 117 lise öğrencisine ve 156 ebeveyne ulaşmıştır. Araştırmada ergenlerin ve ebeveynlerin problem çözme beceri düzeyleri incelenmiştir. Buna göre ergenlerin problem çözme becerileri, ebeveynlere göre anlamlı derecede daha düşük bulunmuştur. Annelerin ise babalara göre anlamlı derecede problem çözme becerilerine sahip olduğu bulunmuştur. Diğer bir bulgu ise riskli davranışlara sahip ergenlerin (saldırganlık, suç ve madde kullanımı) problem çözme becerilerinin düşük olduğudur.

Grawitch, Munz, Eliot ve Adam (2003) duyu durumları (pozitif-negatif) ve problem çözme becerileri üzerine yaptığı çalışmada 54 üniversite öğrencisine ulaşmıştır. Araştırma sonucunda, özerklik duygusu yüksek öğrencilerin, özerklik duygusu düşük olan öğrencilere göre etkili problem çözme becerilerine sahip olduğü tespit edilmiştir.

D’Zurilla, Chang ve Sanna (2003) saldırganlık davranışı, sosyal problem çözme becerileri ve benlik saygısı üzerine yaptığı araştırmada 205 kolej öğrencisine ulaşmıştır. Benlik saygısı ve sosyal sorun çözme becerisi aynı zamanda ölçülürken, saldırganlık 6-8 hafta sonra ölçülmüştür. Araştırma sonucunda, düşük benlik saygının, öfke ve düşmanlıkla ve sorun çözme boyutunun da öfke, düşmanlık ve saldırganlıkla ilişkili olduğü tespit edilmiştir.

Triplett ve Payne (2004) madde kullanan ergenlerin problem çözme becerileri üzerine yaptığı araştırmada yaşları 11 ile 17 arasında değişen 1725 öğrenciye ulaşmıştır. Bu araştırma devlet destekli bir proje kapsamında 1 yıl sürmüştür. Ergenlerin madde kullanım oranları ve toplumsal ilişkileri araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre madde kullanan ergenlerin problem çözme becerileri zayıf çıkmıştır. Araştırma sonucunda ergenlerin problem çözme becerilerinin geliştirilmesinin, madde kullanımını azaltacağı görüşü savunulmuştur.

Arie, Apter, Orbach, Yefet ve Zalzman (2008) ergen hastalarda otobiyografik bellek, intihar davranışı ve kişisel problem çözme üzerine yaptığı araştırmada yaşları 12 ile 19 arasında değişen 75 kişiye ulaşmışlardır. Araştırmada ergenler “intihar girişiminde bulunan”, “intihar girişimi dışında psikiyatrik hastalığı olan” ve “sağlıklı olan” şekilde üç gruba ayrılmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre kişisel problem çözme ile depresyon ve intihar davranışları arasında ilişki bulunmuştur. Kişisel problem çözme becerileri düşük olan ergenlerin intihar ve depresyon puanları yüksek bulunmuştur.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeline, çalışma grubuna, veri toplama araçlarına, verilerin toplanmasına ve analizine ilişkin bilgiler sunulmuştur.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada lise 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri ile problem çözme düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu amaçla araştırma, ilişkisel tarama modeline uygun olarak tasarlanmıştır. Tarama modelleri, geçmişte var olmuş ya da var olan bir durumu mevcut şekliyle betimlemeyi amaçlayan modellerdir. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Önemli olan anlaşılacak istenen durumu uygun bir biçimde belirlemektir (Karasar, 2005).

İlişkisel tarama modeli, tarama modelinin bir türüdür. İlişkisel tarama modelleri, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir. İlişki arama sırasındaki betimlemeler var olanın belli standartlara uyan ölçülerini bulmaya çalışmaktan çok birey, nesne vb. durumlar arası ayrımların belirlenebilmesi amacıyla dönüktür. Tarama yolu ile bulunan ilişkiler, gerçek bir neden-sonuç ilişkisi olarak yorumlanamaz; ancak o yönde bazı ipuçları vererek, bir değişkendeki durumun bilinmesi halinde ötekinin kestirilmesinde yararlı sonuçlar verebilir. (Karasar, 2005; Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010)

Araştırmanın bağımlı değişkenleri internet bağımlılığı düzeyi ve problem çözme beceri düzeyidir. Araştırmanın bağımsız değişkenleri ise cinsiyet, okul türü, yaş, algılanan ekonomik durum, internet kullanım amacı ve süresidir.

3.2. Evren ve Örneklem

Örnekleme yapılırken, öncelikle araştırmanın amaçları doğrultusunda sonuçların genellemek istendiği evrenin sınırlandırılıp çalışma evreninin tanımlanması gerekir. Araştırmaların amaçlarına göre en uygun bir çalışma evreni vardır (Karasar, 2005). Bu araştırmanın çalışma evrenini 2012-2013 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Ümraniye ilçesinde bulunan ortaöğretim kurumlarında okuyan 9. ve 10. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Ümraniye ilçesinde yaşan insanların sınıfsal ve kimliksel çeşitliliğinden dolayı evreni iyi temsil edileceği düşünülmüştür. Araştırma evreninin de toplam 16 resmi kurum bulunmaktadır. Bu liselerdeki 9. ve 10. sınıf öğrenci sayıları toplamı 14,432'dir (Ümraniye İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2013).

Örnekleme, belli kurallara göre, belli bir evrenden seçilmiş ve seçildiği evreni temsil yeterliği kabul edilen küçük kümedir. Araştırmalar çoğunlukla örneklem kümeler üzerinde yapılır ve elde edilen sonuçlar ilgili evrenlere genellenir (Karasar, 2005). Araştırma için uygun örnekleme belirleyebilmek amacıyla ilk olarak farklı büyüklükteki evrenler için $p < .05$ örneklem büyüklükleri tablosundan yararlanılmıştır. Söz konusu tabloda 10000 kişilik evrende % 5'lik örnekleme hatası ile çalışmak için gerekli örneklem büyüklüğü 370; 25000 kişilik evrende % 5'lik örnekleme hatası ile çalışmak için ise gerekli örneklem büyüklüğü 378 olarak belirtilmiştir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004). Bu araştırmanın evrenini de 14,432 lise öğrencisi oluşturduğu için araştırmada yaklaşık 400 öğrenciye ulaşmak hedeflenmiştir.

Evrenden, belirlenen sayıdaki öğrenciye ulaşmak için seçkisiz örnekleme yöntemlerinden tabakalı örnekleme kullanılmıştır. Seçkisiz (Random) örnekleme yöntemlerinin temel özelliği, örneklemin evreni temsil etme gücünün yüksek olmasıdır. Bunun da ön koşulu, örnekleme birimlerinin örnekleme seçilme olasılıklarının eşit ve bağımsız olmasıdır. Evren her bir evren birimi bir ve yalnız bir tabakaya ait olacak ve hiçbir evren birimi açıkta kalmayacak; tabaka içi değişim olabildiğince küçük (homojen), tabakalar arası değişim oldukça büyük (heterojen) kalacak şekilde alt gruplara bölünerek örneklemin her bir tabakadan ayrı ayrı ve birbirinden bağımsız olarak çekildiği örnekleme yöntemine "Tabakalı örnekleme (Stratified sampling) adı verilir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010). Buna göre evrende bulunan resmi ortaöğretim kurumları okul türü bazında Genel Lise, Meslek Lisesi ve Anadolu Lisesi olarak tabakalara ayrılmıştır. Ardından okul türlerindeki

öğrenci sayılarının evrendeki oranı hesaplanmış ve örneklem grubu oluşturulurken bu oranlar dikkate alınmıştır (Tablo-3.1).

Evrende 4 Anadolu Lisesi, 5 Genel Lise ve 7 Meslek Lisesi yer almaktadır. Örnekleme yer alacak 1 Anadolu Lisesi, 1 Genel Lise ve 2 Meslek Lisesinin belirlenmesi için okullar listelenmiş ve random örnekleme ile kura çekilmiştir. Buna göre Nevzat Ayaz Anadolu Lisesi, Ümraniye Lisesi, Ümraniye Ticaret Meslek Lisesi ile Ümraniye Kız Teknik ve Meslek Lisesi araştırmanın yapılacağı okullar olarak belirlenmiştir. Hedeflenen örneklem sayısına ulaşmak için de belirlenen okullardan 9. ve 10. sınıf düzeyinde en az birer şube kura yöntemiyle seçilmiş ve toplam 400 öğrenci araştırma örneklemini oluşturmuştur. Evrendeki orana göre belirlenen araştırma örneklemini, Tablo 3.1’ de gösterilmiştir.

Tablo 3.1. Evren ve Örneklemdaki Öğrenci Sayısı

Okul Türü	Evren	%	Örneklem	%
Anadolu Lisesi	2,434	%17	67	%17
Genel Lise	3,378	%23	93	%23
Meslek Lisesi	8,620	%60	240	%60
TOPLAM	14,432	%100	400	%100

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla “İnternet Bağımlılık Ölçeği” ve problem çözme düzeylerinin belirlenmesi amacıyla “Problem Çözme Envanteri” kullanılmıştır. Öğrencilerin özlük nitelikleriyle ilgili bilgileri elde etmek için araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Aşağıda veri toplama araçları tanıtılmıştır.

3.3.1. İnternet Bağımlılık Ölçeği (İBÖ)

Literatür incelendiğinde, internet bağımlılığının değerlendirilmesine ilişkin yapılan pek çok araştırmada bu geliştirilen kontrol listeleri ve ölçekler arasında en çok Young (1998)’in “İnternet Bağımlılığı Ölçeği”nin kullanıldığı görülmektedir (Egger ve Rauterberg, 1996; Johansson ve Göttestam, 2004; Widyanto & McMurrin, 2004; Yang vd., 2005; Akt. Gencer, 2011).

Young (1998) tarafından, DSM-IV'ün "Patalojik Kumar Oynama" ölçütlerinden uyarlanarak oluşturulan "Tanı Anketi" daha sonra geliştirilmiş ve 20 soruluk bir "İnternet Bağımlılık Ölçeği" oluşturulmuştur. Likert tipi bir ölçek olan "İnternet Bağımlılık Ölçeği"nde katılımcıdan "Hiçbir zaman" "Nadiren" "Arada sırada" "Çoğunlukla" "Çok sık" ve "Devamlı" seçeneklerinden birini işaretlemesi istenmektedir. Bu seçeneklere sırasıyla 0, 1, 2, 3, 4 ve 5 puan verilmektedir. 80 ve üzeri puan alanlar "internet bağımlısı" olarak tanımlanmaktadır. 50-79 puan arası alanlar "sınırlı semptom gösterenler", 50 puan ve altı alanlar "semptom göstermeyenler" olarak tanımlanmıştır (Bayraktar, 2001).

Bayraktar (2001)'in araştırması sırasında İngilizceden Türkçeye çevrilen ölçek, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Anabilim dalındaki beş öğretim görevlisi tarafından incelenmiş ve ölçek maddeleri anlam bütünlüğünü bozmayacak şekilde 12 - 17 yaş grubu ergenlerin anlayabileceği şekilde uyarlanmıştır. Çeviri testin standardize edilmiş Alpha değeri açısından güvenilirliği ,91 Spearman – Brown değeri açısından da ,87'dir.

3.3.2. Problem Çözme Envanteri (PÇE)

Ölçeğin özgün adı, Problem Solving Inventory, Form-A (PSI-A)'dır. Ölçek, P.P. ve Petersen, (1982) tarafından geliştirilmiştir. Heppner ve Peterson tarafından (1982) geliştirilen "Problem Çözme Envanteri" bireyin problem çözme yeteneklerini ya da tarzını değerlendirmesi ve farkına varmasını yansıtmaktadır. Burada problem kavramı yaşanan sürekli bir kararsızlık, bireyin karşısına çıkan herhangi bir durumun istenmedik bir şekilde engellenmesi, içinde bulunulan durumdan hoşnut olmama, bireyin başka bireylerle çelişen istek ve amaçları, yaşanan kaygı ve bunalımlar, arkadaşları ile geçimsizlik vb. gibi daha birçok kişisel durumları ifade etmektedir. Envanter bireyin problem çözme becerileri konusunda kendini algılayışlarını değerlendirmektedir (Şahin ve Savaşır, 1997).

Bireyin problem çözme becerileri konusunda kendini algılayışına yönelik kendini değerlendirme türü bir ölçektir. Ergen ve yetişkinlerde uygulanmaktadır. Grup olarak uygulanabilen, zaman sınırlaması bulunmayan bir ölçektir. Bireylerin kendi kendilerine cevaplandırabilecekleri, uygulanışı kolay bir ölçektir. Her madde için kişilere kendilerinin hangi sıklıkta ölçek maddelerindeki gibi davrandıkları sorulmaktadır.

Seçenekler: “Her zaman böyle davranırım”, “Çoğunlukla böyle davranırım”, “Sık sık böyle davranırım, Arada sırada böyle davranırım”, “Ender olarak böyle davranırım” ve “Hiçbir zaman böyle davranmam” seklindedir. Verilen cevaplara 1 ile 6 arasında değişen puanlar verilir. Puanlama esnasında 9, 22. ve 29. maddeler puanlama dışı tutulur. 1, 2, 3, 4, 11, 13, 14, 15, 17, 21, 25, 26, 30. ve 34. maddeler ters olarak puanlanan maddelerdir. Bu maddelerin yeterli problem çözme becerilerini temsil ettiği varsayılır. Ölçekten alınan toplam puanların yüksekliği, bireyin problem çözme becerileri konusunda kendini yetersiz olarak algıladığı göstermektedir (Ağır, 2007).

3.3.3. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmanın bağımsız değişkenlerine ilişkin veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından uzman görüşü alınarak hazırlanan Kişisel Bilgi Formu (Ek. 1) oluşturulmuştur. Kişisel Bilgi Formunda araştırmanın bağımsız değişkenlerinin her birisi için ayrı sorularla bilgi alınması amaçlanmıştır. Sorular kapalı uçlu olarak hazırlanmış, cevaplar sorunun olası cevaplarına göre değişken sayıda seçenekli olarak verilmiştir. Araştırma değişkenlerinden cinsiyet, okul türü, yaş, algılanan ekonomik durum, internet kullanım amacı ve süresi ele alınmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanması aşamasında, öncelikle belirlenen okullarda uygulama yapabilmek amacıyla İstanbul Valiliği’nden gerekli izin alınmış ve okul yöneticileri ile ön görüşme gerçekleştirilerek uygulama yapılacak gün ve saatler saptanmıştır. Uygulamanın rahat bir ortamda gerçekleştirilmesinin önemi anlatılmıştır. Belirlenen gün ve saatte öğrencilere “Problem Çözme Envanteri” ve “İnternet Bağımlılık Ölçeği” beraber uygulanmıştır.

Uygulama öncesinde araştırmacı, öğrencilere kendisini tanıtarak araştırmanın amacı ve veri toplama araçlarının nasıl yanıtlanacağı konularında gerekli açıklamaları yapmış ve öğrencilerin uygulama ile ilgili sorularını yanıtlamıştır. Ayrıca, öğrencilerin verdikleri cevapların gizli tutulacağı, kişisel bir değerlendirme yapılmayacağı ve sadece bu araştırma için kullanılacağı belirtilerek öğrencilerden içten ve doğru yanıtlar vermeleri istenmiştir. Uygulamanın yaklaşık olarak 30 dakika sürmüştür.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin analizi “SPSS 15.0” programı kullanılarak yapılmıştır. Çözümleme ve yorumlamalarda ortalama (\bar{x}), standart sapma (ss), bağımsız grup t-testi, frekans, yüzde dağılımları, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Pearson çarpım moment korelasyon katsayısı gibi istatistiksel teknikler kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kullanılmıştır. Veri toplama aracının uygulanması işlemi tamamlandıktan sonra ölçeklere ait yanıt kâğıtlarının genel kontrolleri yapılmış, eksik ya da birden fazla seçeneğin işaretlendiği kâğıtlar değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Değişkenlerin bağımlı veya bağımsız olması dikkate alınmaksızın aralarındaki ilişkinin derecesini ve yönünü belirlemek amacıyla kullanılan istatistik yöntemine korelasyon denir. Pearson korelasyon katsayısı, aralıklı ölçekte ölçülmüş olan değişkenlerin arasındaki doğrusal ilişkinin derecesine ve yönüne bakmak istediğimizde kullanılan en sık katsayıdır (Sipahi, Yurtkoru ve Çinko, 2010).

- Bu araştırmanın iki değişkeni “İnternet bağımlılığı ve problem çözme becerisi” dir. Bu iki değişken arasındaki ilişkiyi incelemek için “Pearson Çarpım Moment Korelasyon Katsayısı” tekniği kullanılmıştır.
- Örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin “İnternet Bağımlılığı Ölçeği” ve “Problem Çözme Envanteri”nden aldıkları puanların cinsiyet durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için *bağımsız grup t testi*,
- Örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin “İnternet Bağımlılığı Ölçeği” ve “Problem Çözme Envanteri”nden aldıkları puanların yaş, okul türü, ekonomik durum, internet kullanım amacı ve internet kullanım süresi değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için *tek yönlü varyans analizi (ANOVA)*,
- *Tek yönlü varyans analizi (ANOVA)* sonucunda gruplar arasında fark bulunduğunda, farklılıkların kaynağını (hangi gruplar arasında olduğunu) belirlemek üzere *Post-Hoc Scheffe Testi ve Tamhane’s T2 Testi* kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümünde araştırmanın amaçlar bölümünde yer alan sorulara cevap aranmıştır. “İnternet Bağımlılığı Ölçeği”ne ilişkin bulgularla “Problem Çözme Envanteri”ne ilişkin bulgular ayrı başlıkla halinde verilmiştir.

4.1. Öğrencilerin Kişisel Bilgilerine İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde öğrencilerin cinsiyet, yaş, okul türü, ekonomik durum, internet kullanım amacı ve internet kullanım süresi değişkenlerine ait yüzde ve frekans değerlerine yer verilmiş; ardından “İnternet Bağımlılığı Ölçeği” ve “Problem Çözme Envanteri”nden elde edilen puanların aritmetik ortalamaları, standart sapma ve aritmetik ortalamalarının standart hata değerleri çizelge olarak sunulmuştur.

Tablo 4.1. Cinsiyet Değişkeni için Frekans ve Yüzde Değerleri

Cinsiyet	f	%	Geçerli %	Yığılmalı %
Kız	197	49,3	49,3	49,3
Erkek	203	50,8	50,8	100,0
Toplam	400	100,0	100,0	

Tablodan da anlaşılacağı üzere örneklem grubunu 197’si (%49,3) kız, 203’ü (%50,8)’i erkek olmak üzere 400 öğrenci oluşturmaktadır.

Tablo 4.2. Okul Türü Değişkeni için Frekans ve Yüzde Değerleri

Okul Türü	f	%	Geçerli %	Yığılmalı %
Genel	93	23,3	23,3	23,3
Anadolu	67	16,8	16,8	40,0
Meslek	240	60,0	60,0	100,0
Toplam	400	100,0	100,0	

Tablodan da anlaşılacağı üzere örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin 93’ü (%23,3) Genel Lise, 67’si (%16,8) Anadolu Lisesi ve 240’ı (%60) Meslek Lisesi öğrencisidir.

Tablo 4.3. Yaş Değişkeni için Frekans ve Yüzde Değerleri

Haftalık Kullanım	f	%	Geçerli %	Yığılmalı %
15 ve altı	167	41,8	41,8	41,8
16	194	48,5	48,5	90,3
17	39	9,8	9,8	100,0
Toplam	400	100,0	100,0	

Tablodan da anlaşılacağı üzere örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin 167'si (%41,8) 15 yaş ve altında, 194'ü (%48,5) 16 yaş ve 39'u (%9,8) 17 yaş ve üstündedir.

Tablo 4.4. Ekonomik Düzey Değişkeni için Frekans ve Yüzde Değerleri

Ekonomik Düzey	f	%	Geçerli %	Yığılmalı %
Düşük	31	7,8	7,8	7,8
Orta	339	84,8	84,8	92,5
Yüksek	30	7,5	7,5	100,0
Toplam	400	100,0	100,0	

Tablodan da anlaşılacağı üzere örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin 31'i (%7,8) düşük, 339'u (%84,8) orta ve 30'u (%7) yüksek gelir düzeyine sahiptir

Tablo 4.5. Kullanım Amacı Değişkeni için Frekans ve Yüzde Değerleri

Amaç	f	%	Geçerli %	Yığılmalı %
Araştırma-Bilgilenme	145	36,3	36,3	36,3
Oyun	67	16,8	16,8	53,0
İletişim-Sohbet	188	47,0	47,0	100,0
Toplam	400	100,0	100,0	

Tablodan da anlaşılacağı üzere örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin 145'i (%36,3) İnterneti "araştırma-bilgilenme", 67'si (%16,8) "oyun" ve 188'i (%47) "iletişim-sohbet" amaçlı kullanmaktadır.

Tablo 4.6. Haftalık Kullanım Süresi Değişkeni için Frekans ve Yüzde Değerleri

Haftalık Kullanım	f	%	Geçerli %	Yığılmalı %
10 saat ve altı	163	40,8	40,8	40,8
11-21 saat arası	118	29,5	29,5	70,3
22 saat ve üzeri	119	29,8	29,8	100,0
Toplam	400	100,0	100,0	

Tablodan da anlaşılacağı üzere örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin 163'ünün (%40,8) İnternete haftada 10 saat ve altında, 118'inin (%29,5) 11-21 saat arası ve 119'unun (%29,8) 22 saat ve üzerinde vakit geçirmektedir.

Tablo 4.7. İnternet Bağımlılığı Ölçeği Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Değerleri

Boyutlar			ss	Sh \bar{x}
İnternet Bağımlılığı Ölçeği	400	33,52	20,95	1,0
Problem Çözme Envanteri	400	98,76	19,13	,95

Tablodan da anlaşılacağı üzere örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin İnternet Bağımlılığı Ölçeği'nden aldıkları toplam puanların ortalaması $\bar{x}=33,52$ standart sapması $ss=20,95$ ve aritmetik ortalamalarının standart hatası ise $Sh_{\bar{x}}=1,0$ olarak hesaplanmıştır.

Örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin Problem Çözme Envanteri'nden aldıkları toplam puanların ortalaması $\bar{x}=98,76$ standart sapması $ss=.19,13$ ve aritmetik ortalamalarının standart hatası ise $Sh_{\bar{x}}=.95$ olarak hesaplanmıştır.

4.2. İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Problem Çözme Envanteri Puanları Arasındaki İlişki

Araştırmanın birinci sorusu; “Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri ile problem çözme düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?” biçimindedir. Bu soruyu cevaplayabilmek için “İnternet Bağımlılığı Ölçeği'nden ve Problem Çözme Envanteri'nden alınan puanlar “Pearson Çarpım Moment Korelasyon Katsayısı” tekniği ile sınanmıştır.

Tablo 4.8. İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanları ile Problem Çözme Envanteri Puanları Arasındaki İlişkiyi belirlemek üzere yapılan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişken	N	r	p
İnternet Bağ. Problem Ç.E.	400	,268	,000

Tabloda görüldüğü gibi, İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları ile Problem Çözme Envanteri puanları arasındaki ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yapılan

Pearson çarpım değişkenler arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğu saptanmıştır ($r=,268$; $p<0,05$). Bu duruma göre öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri arttıkça, Problem Çözme Envanteri'nden aldıkları puanlar artmaktadır. Başka bir ifadeyle öğrencilerin problem çözme becerileri konusunda yetkinlikleri azalmaktadır.

4.3. İnternet Bağımlılığı Ölçeği'ne İlişkin Bulgular

Örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin İnternet Bağımlılığı Ölçeği'nden aldıkları puanların cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için *Bağımsız Grup t Testi*; yaş, okul türü, ekonomik durum, internet kullanım amacı ve internet kullanım süresi değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)*; ANOVA sonucunda gruplar arasında fark bulunduğu, farklılıkların kaynaklarını (hangi gruplar arasında olduğunu) belirlemek amacıyla tamamlayıcı Post-hoc analizleri, hangi Post-hoc tekniğinin uygulanacağına karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenerek yapılan analiz sonucunda varyansların homojen olup olmadığına bakılmıştır. Varyanslar homojen olmadığına Tamhane's T2 Testi, varyanslar homojen olduğunda ise Scheffe Testi kullanılmıştır.

Araştırmanın ikinci sorusu; “Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?” biçimindedir. Bu soruyu cevaplayabilmek için “İnternet Bağımlılığı Ölçeği”nden elde edilen puanlar bağımsız grup t testi ile sınanmıştır.

Tablo 4.9. İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Sh \bar{x}	t Testi		
						t	Sd	p
İnternet B.Ö.	Kız	197	25,40	18,45	1,31	-8,26	398	,000
	Erkek	203	41,40	20,21	1,41			

Tabloda görüldüğü gibi “İnternet Bağımlılığı Ölçeği” puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız grup t testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=-8,26$; $p<,05$). Söz konusu farklılık erkekler lehinedir.

Araştırmanın üçüncü sorusu; “Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri okul türü değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?” biçimindedir. Bu soruyu cevaplayabilmek için “İnternet Bağımlılığı Ölçeği”nden elde edilen puanlar tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile sınanmıştır.

Tablo 4.10. İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Okul Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
İnternet B.Ö	Genel	93	33,62	22,03	G.Arası	1423,67	2	711,83	1,63	,197
	Anadolu	67	29,42	18,90	G.İçi	173374,1	397	436,71		
	Meslek	240	35,63	20,93	Toplam	174797,8	399			

Tabloda görülebileceği üzere, “İnternet Bağımlılığı Ölçeği” aritmetik ortalamalarının okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda okul türü gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=1,63; p>,05$).

Araştırmanın dördüncü sorusu; “Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri yaş değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?” biçimindedir. Bu soruyu cevaplayabilmek için “İnternet Bağımlılığı Ölçeği”nden elde edilen puanlar tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile sınanmıştır.

Tablo 4.11. İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
İnternet B.Ö	15 ve altı	167	31,97	20,19	G.Arası	714,70	2	357,35	,81	,44
	16	194	34,78	21,39	G.İçi	174083,1	397	438,49		
	17 ve üstü	39	33,92	21,79	Toplam	174797,8	399			

Tabloda görülebileceği üzere, İnternet Bağımlılığı Ölçeği aritmetik ortalamalarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda okul türü gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=0,81; p>,05$).

Araştırmanın beşinci sorusu; “Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri ekonomik durum değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?” biçimindedir. Bu soruyu cevaplayabilmek için “İnternet Bağımlılığı Ölçeği”nden elde edilen puanlar tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile sınanmıştır.

Tablo 4.12. İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Ekonomik Durum Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
İnternet B.Ö	Düşük	31	39,29	20,67	G.Arası	8234,03	2	4117,01	9,83	,000
	Orta	339	31,73	20,28	G.İçi	166563,8	397	419,55		
	Yüksek	30	47,80	22,48	Toplam	174797,8	399			

Tabloda görülebileceği üzere, “İnternet Bağımlılığı Ölçeği” ortalamalarının ekonomik değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda yaş gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=9,83$; $p<05$). Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı posthoc analiz tekniklerine geçilmiştir.

ANOVA sonrası hangi post-hoc çoklu karşılaştırma tekniğinin kullanılacağına karar vermek için öncelikle Levene’s testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olup olmadığı hipotezi sınanmış, varyansların homojen olduğu saptanmıştır ($L_F=0,66$ $p>,05$). Bunun üzerine varyansların homojen olması durumunda yaygınlıkla kullanılan Scheffé çoklu karşılaştırma tekniği tercih edilmiştir. Scheffé testinin tercih edilmesinin nedeni testin alpha tipi hataya karşı duyarlı olmasıdır. Gerçekleştirilen Scheffe çoklu karşılaştırma analizi sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4.13. İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Ekonomik Durum Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	<i>p</i>
Düşük	Orta	7,55	3,84	,14
	Yüksek	-8,51	5,24	,26
Orta	Düşük	-7,55	3,84	,14
	Yüksek	-16,06	3,90	,000
Yüksek	Düşük	8,51	5,24	,26
	Orta	16,06	3,90	,000

“İnternet Bağımlılığı Ölçeği” puanlarının ekonomik durum değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans (ANOVA) sonrası post-hoc Scheffé testi sonucunda orta ekonomik düzeye sahip grubu ile yüksek ekonomik düzeye sahip grup arasında, yüksek ekonomik düzey lehine istatistiksel olarak ($p < ,05$) anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu durum, yüksek ekonomik düzeyde bulunan öğrencilerin, orta ekonomik düzeyde bulunan öğrencilere göre daha çok internet bağımlısı olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer alt gruplar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > ,05$).

Araştırmanın altıncı sorusu; “Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri internet kullanım amacı değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?” biçimindedir. Bu soruyu cevaplayabilmek için “İnternet Bağımlılığı Ölçeği”nden elde edilen puanlar tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile sınınmıştır.

Tablo 4.14. İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının İnternet Kullanım Amacı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri				ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
İnternet B.Ö	Araştırma- Bilgilenme	145	23,41	17,62	G.Arası	25074,8	2	12537,44		
	Oyun	67	43,46	19,49	G.İçi	149722,9	397	377,13	33,24	,000
	İletişim- Sohbet	188	37,67	20,67	Toplam	174797,8	399			

Tabloda görülebileceği üzere, “İnternet Bağımlılığı Ölçeği” ortalamalarının internet kullanım amacı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda yaş gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı

bulunmuştur ($F = 33,24$; $p < 0,05$). Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı posthoc analiz tekniklerine geçilmiştir.

ANOVA sonrası hangi post-hoc çoklu karşılaştırma tekniğinin kullanılacağına karar vermek için öncelikle Levene's testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olup olmadığı hipotezi sınanmış, varyansların homojen olmadığı saptanmıştır ($L_F=5,31$ $p < 0,05$). Bunun üzerine varyansların homojen olmaması durumunda yaygınlıkla kullanılan Tamhane's T2 çoklu karşılaştırma tekniği tercih edilmiştir. Tamhane's T2 testinin tercih edilmesinin nedeni testin alpha tipi hataya karşı duyarlı olmasıdır. Gerçekleştirilen Tamhane's T2 çoklu karşılaştırma analizi sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4.15. İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının İnternet Kullanım Amacı Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tamhane's T2 Testi Sonuçları

Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	p
Arş-Bil.	Oyun	-20,34	2,79	,000
	İltş.-Sohbet	-14,25	2,10	,000
Oyun	Arş-Bil.	20,34	2,79	,000
	İltş.-Sohbet	6,09	2,81	,095
İltş.-Sohbet	Arş-Bil.	14,25	2,10	,000
	Oyun	-6,09	2,81	,095

İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanlarının İnternet kullanım amacı değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans (ANOVA) sonrası post-hoc Tamhane's T2 Testi sonucunda İnterneti araştırma-bilgilenme amacı ile kullanan grup ile oyun ve iletişim-sohbet amaçlı kullanan gruplar arasında, oyun ve iletişim-sohbet amaçlı kullanan gruplar lehine istatistiksel olarak ($p < 0,05$) anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu durum İnterneti, oyun ve iletişim-sohbet amaçlı kullanan öğrencilerin, araştırma-bilgilenme amacıyla kullanan öğrencilere göre daha çok İnternet Bağımlısı olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer alt gruplar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Araştırmanın yedinci sorusu; "Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri internet kullanım süresi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?" biçimindedir. Bu soruyu

cevaplayabilmek için “İnternet Bağımlılığı Ölçeği”nden elde edilen puanlar tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile sınanmıştır.

Tablo 4.16. İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının İnternet Kullanım Süresi Değişkenine Göre Farklaşp Farklaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
İnternet B.Ö	10 saat ve altı	163	16,98	8,55	G.Arası	102915,3	2	51457,63	284,15	,000
	11-21 saat	118	34,07	15,26	G.İçi	171882,53	397	181,06		
	22 saat ve üzeri	119	55,65	16,66	Toplam	174797,8	399			

Tabloda görülebileceği üzere, İnternet Bağımlılığı Ölçeği ortalamalarının İnternet kullanım amacı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda yaş gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=284,15$; $p<05$). Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı posthoc analiz tekniklerine geçilmiştir.

ANOVA sonrası hangi post-hoc çoklu karşılaştırma tekniğinin kullanılacağına karar vermek için öncelikle Levene’s testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olup olmadığı hipotezi sınanmış, varyansların homojen olmadığı saptanmıştır ($L_F=29,05$ $p<,05$). Bunun üzerine varyansların homojen olmaması durumunda yaygınlıkla kullanılan Tamhane’s T2 çoklu karşılaştırma tekniği tercih edilmiştir. Tamhane’s T2 testinin tercih edilmesinin nedeni testin alpha tipi hataya karşı duyarlı olmasıdır. Gerçekleştirilen Tamhane’s T2 çoklu karşılaştırma analizi sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4.17. İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının İnternet Kullanım Süresi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Tamhane's T2 Testi Sonuçları

Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	p
10 saat ve alt.	11-21 saat	-17,09	1,55	,000
	22 ve üzeri	-38,67	1,68	,000
11-21 saat	10 saat ve alt	17,09	1,55	,000
	22 ve üzeri	-21,57	2,07	,000
22 ve üzeri	10 saat ve alt	-38,67	1,68	,000
	11-21 saat	21,57	2,07	,000

İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanlarının İnternet kullanım süresi değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans (ANOVA) sonrası post-hoc Tamhane's T2 Testi sonucunda İnterneti haftada 10 saat ve altında kullanan grup ile 11-21 saat ve 22 saat ve üzeri kullanan gruplar arasında, 11-21 saat ve 22 saat ve üzeri kullanan gruplar lehine istatistiksel olarak ($p < ,05$) anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu durum İnternet kullanım miktarı arttıkça İnternet Bağımlılığının da arttığını göstermektedir.

4.4. Problem Çözme Envanteri'ne İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin Problem Çözme Envanteri'nden aldıkları puanların cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için *Bağımsız Grup t Testi*; yaş, okul türü, ekonomik durum, İnternet kullanım amacı ve İnternet kullanım süresi değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)*; ANOVA sonucunda gruplar arasında fark bulunduğunda, farklılıkların kaynaklarını (hangi gruplar arasında olduğunu) belirlemek amacıyla tamamlayıcı Post-hoc analizleri, hangi Post-hoc tekniğinin uygulanacağına karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenerek yapılan analiz sonucunda varyansların homojen olup olmadığına bakılmıştır, varyanslar homojen olduğunda ise Scheffe Testi kullanılmıştır.

Araştırmanın sekizinci sorusu; "Lise öğrencilerinin problem çözme beceri düzeyleri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?" biçimindedir. Bu soruyu cevaplayabilmek için "İnternet Bağımlılığı Ölçeği"nden elde edilen puanlar bağımsız grup t testi ile sınanmıştır.

Tablo 4.18. Problem Çözme Envanteri Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{x}	ss	Sh \bar{x}	t Testi		
						t	Sd	p
Problem Ç.E.	Kız	197	95,83	18,89	1,34	-3,04	398	,003
	Erkek	203	101,59	18,93	1,32			

Tabloda görüldüğü gibi Problem Çözme Envanteri puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız grup t testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=-3,04$; $p<,05$). Söz konusu farklılık erkekler lehinedir.

Araştırmanın dokuzuncu sorusu; “Lise öğrencilerinin problem çözme beceri düzeyleri okul türü değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?” biçimindedir. Bu soruyu cevaplayabilmek için “Problem Çözme Envanteri”nden elde edilen puanlar tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile sınanmıştır.

Tablo 4.19. Problem Çözme Envanteri Puanlarının Okul Türü Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

f, \bar{x} ve ss Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	\bar{x}	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Problem Ç.E.	Genel	93	102,05	17,96	G.Arası	4696,55	2	2348,28	6,59	,002
	Anadolu	67	91,48	20,48	G.İçi	141395,4	397	356,160		
	Meslek	240	99,51	18,75	Toplam	146092,0	399			

Tabloda görülebileceği üzere, Problem Çözme Envanteri ortalamalarının okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda yaş gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=6,59$; $p<,05$). Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı posthoc analiz tekniklerine geçilmiştir.

ANOVA sonrası hangi post-hoc çoklu karşılaştırma tekniğinin kullanılacağına karar vermek için öncelikle Levene’s testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olup olmadığı hipotezi sınanmış, varyansların homojen olduğu saptanmıştır ($L_F=0,17$ $p>,05$). Bunun üzerine varyansların homojen olması durumunda yaygınlıkla kullanılan Scheffe çoklu karşılaştırma tekniği tercih edilmiştir. Scheffe testinin tercih edilmesinin

nedeni testin alpha tipi hataya karşı duyarlı olmasıdır. Gerçekleştirilen Scheffe çoklu karşılaştırma analizi sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4.20. Problem Çözme Envanteri Puanlarının Okul Türü Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	p
Genel	Anadolu	10,56	3,02	,002
	Meslek	2,54	2,30	,54
Anadolu	Genel	-10,56	3,02	,002
	Meslek	-8,03	2,60	,009
Meslek	Genel	-2,54	2,30	,54
	Anadolu	8,03	2,60	,009

Problem Çözme Envanteri puanlarının okul türü değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans (ANOVA) sonrası post-hoc Scheffe testi sonucunda Anadolu lisesinde okuyan öğrenci grubu ile genel ve meslek lisesinde okuyan öğrenci grupları arasında, genel lise ve meslek lisesinde okuyan öğrenciler lehine istatistiksel olarak ($p < ,05$) anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu durum anadolu lisesi öğrencilerinin, meslek ve genel lisesi öğrencilerine göre problem çözme becerileri konusunda daha yetkin olduğunu göstermektedir. Genel ve meslek lisesi öğrencileri arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > ,05$).

Araştırmanın onuncu sorusu; “Lise öğrencilerinin problem çözme beceri düzeyleri yaş değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?” biçimindedir. Bu soruyu cevaplayabilmek için “Problem Çözme Envanteri”nden elde edilen puanlar tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile sınanmıştır.

Tablo 4.21. Problem Çözme Envanteri Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

f, \bar{x} ve ss Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	\bar{x}	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
	15 ve altı	167	96,74	19,81	G.Arası	1178,18	2	589,09		
Problem	16	194	100,11	19,17	G.İçi	144913,8	397	365,02		
Ç.E.	17 ve üstü	39	100,67	15,18	Toplam	146092,0	399		1,61	,20

Tabloda görülebileceği üzere, Problem Çözme Envanteri aritmetik ortalamalarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla

yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda okul türü gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=1,61; p>,05$).

Araştırmanın on birinci sorusu; “Lise öğrencilerinin problem çözme beceri düzeyleri ekonomik durum değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?” biçimindedir. Bu soruyu cevaplayabilmek için “Problem Çözme Envanteri”nden elde edilen puanlar tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile sınıanmıştır.

Tablo 4.22. Problem Çözme Envanteri Puanlarının Ekonomik Durum Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

f, \bar{x} ve ss Değerleri						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	\bar{x}	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Problem Ç.E.	Düşük	31	101,84	20,35	G.Arası	349,81	2	174,90	,476	,621
	Orta	339	98,58	18,74	G.İçi	145742,2	397	367,109		
	Yüksek	30	97,53	22,430	Toplam	146092,0	399			

Tabloda görülebileceği üzere, Problem Çözme Envanteri aritmetik ortalamalarının ekonomik durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda okul türü gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F=0,476; p>,05$).

Araştırmanın on ikinci sorusu; “Lise öğrencilerinin problem çözme beceri düzeyleri internet kullanım amacı değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?” biçimindedir. Bu soruyu cevaplayabilmek için “Problem Çözme Envanteri”nden elde edilen puanlar tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile sınıanmıştır.

Tablo 4.23. Problem Çözme Envanteri Puanlarının İnternet Kullanım Amacı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

f, \bar{x} ve ss Değerleri						ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	\bar{x}	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	P
Problem Ç.E.	Araştırma- Bilgilenme	145	95,71	19,25	G.Arası	4413,33	2	2206,66	6,18	,002
	Oyun	67	105,52	19,25	G.İçi	141678,7	397	356,87		
	İletişim- Sohbet	188	98,69	19,25	Toplam	146092,0	399			

Tabloda görülebileceği üzere, Problem Çözme Envanteri ortalamalarının okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda yaş gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=6,18; p<05$). Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı posthoc analiz tekniklerine geçilmiştir.

ANOVA sonrası hangi post-hoc çoklu karşılaştırma tekniğinin kullanılacağına karar vermek için öncelikle Levene's testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olup olmadığı hipotezi sınanmış, varyansların homojen olduğu saptanmıştır ($L_F=1,07 p>,05$). Bunun üzerine varyansların homojen olması durumunda yaygınlıkla kullanılan Scheffe çoklu karşılaştırma tekniği tercih edilmiştir. Scheffe testinin tercih edilmesinin nedeni testin alpha tipi hataya karşı duyarlı olmasıdır. Gerçekleştirilen Scheffe çoklu karşılaştırma analizi sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4.24. Problem Çözme Envanteri Puanlarının İnternet Kullanım Amacı Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	p
Arş-Bil.	Oyun	-9,81	2,79	,002
	İltş.-Sohbet	-2,98	2,08	,362
Oyun	Arş-Bil.	9,81	2,79	,002
	İltş.-Sohbet	6,83	2,68	,041
İltş.-Sohbet	Arş-Bil.	2,98	2,08	,362
	Oyun	-6,83	2,68	,041

Problem Çözme Envanteri puanlarının İnternet kullanım amacı değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans (ANOVA) sonrası post-hoc Scheffe Testi sonucunda İnterneti araştırma-bilgilenme ve iletişim-sohbet amaçlı kullanan gruplar ile oyun amaçlı kullanan grup arasında, oyun amaçlı kullanan grup lehine istatistiksel olarak ($p<,05$) anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu durum İnterneti araştırma-bilgilenme ve iletişim-sohbet amaçlı kullanan öğrencilerin problem çözme becerileri konusunda, İnterneti oyun amaçlı kullanan öğrencilere göre daha yetkin olduğunu göstermektedir. Diğer alt gruplar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>,05$).

Araştırmanın on üçüncü sorusu; “Lise öğrencilerinin problem çözme beceri düzeyleri internet kullanım süresi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?” biçimindedir. Bu soruyu cevaplayabilmek için “Problem Çözme Envanteri”nden elde edilen puanlar tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile sınınmıştır.

Tablo 4.25. Problem Çözme Envanteri Puanlarının İnternet Kullanım Süresi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		<i>f</i> , \bar{x} ve <i>ss</i> Değerleri				ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	<i>N</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Problem Ç.E.	10 saat ve altı	163	94,06	8,55	G.Arası	6900,05	2	3450,029	9,84	,000
	11-21 saat	118	100,09	17,48	G.İçi	139191,9	397	350,60		
	22 saat ve üzeri	119	103,86	19,135	Toplam	146092,0	399			

Tabloda görülebileceği üzere, Problem Çözme Envanteri ortalamalarının İnternet kullanım süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda yaş gruplarının aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=9,84$; $p<05$). Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı posthoc analiz tekniklerine geçilmiştir.

ANOVA sonrası hangi post-hoc çoklu karşılaştırma tekniğinin kullanılacağına karar vermek için öncelikle Levene’s testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olup olmadığı hipotezi sınınmış, varyansların homojen olduğu saptanmıştır ($L_F=0,74$ $p>,05$). Bunun üzerine varyansların homojen olması durumunda yaygınlıkla kullanılan Scheffe çoklu karşılaştırma tekniği tercih edilmiştir. Scheffe testinin tercih edilmesinin nedeni testin alpha tipi hataya karşı duyarlı olmasıdır. Gerçekleştirilen Scheffe çoklu karşılaştırma analizi sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4.26 Problem Çözme Envanteri Puanlarının İnternet Kullanım Süresi Değişkenine Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	p
10 saat ve alt.	11-21 saat	-6,03	2,26	,030
	22 ve üzeri	-9,79	2,25	,000
11-21 saat	10 saat ve alt	6,03	2,26	,030
	22 ve üzeri	-3,76	2,43	,303
22 ve üzeri	10 saat ve alt	9,79	2,25	,000
	11-21 saat	3,76	2,43	,303

Problem Çözme Envanteri puanlarının İnternet kullanım süresi değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans (ANOVA) sonrası post-hoc Scheffe Testi sonucunda İnterneti haftada 10 saat ve altında kullanan grup ile 11-21 saat ve 22 saat ve üzeri kullanan gruplar arasında, 11-21 saat ve 22 saat ve üzeri kullanan gruplar lehine istatistiksel olarak ($p < ,05$) anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu durum İnterneti haftada 10 saat ve altında kullanan öğrencilerin, İnterneti haftada 10 saatten daha fazla kullanan diğer iki gruba göre problem çözme becerileri konusunda daha yetkin olduğunu göstermektedir. Diğer alt gruplar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > ,05$).

BÖLÜM V

SONUÇ

5.1. Yargı

Araştırmanın birinci amacı ile ilgili analizlerin sonucuna göre, lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri ile problem çözme beceri puanları arasında pozitif yönde bir anlamlı bir ilişki göstermektedir. Buna göre, öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri arttıkça, Problem Çözme Envanteri'nden aldıkları puanlarda artmaktadır.

Araştırmanın ikinci amacı ile ilgili analizlerin sonucuna göre, lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna göre, erkek öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri, kız öğrencilere daha yüksektir.

Araştırmanın üçüncü amacı ile ilgili analizlerin sonucuna göre, lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Araştırmanın dördüncü amacı ile ilgili analizlerin sonucuna göre, lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Araştırmanın beşinci amacı ile ilgili analizlerin sonucuna göre, lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri ekonomik duruma göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna göre, yüksek ekonomik düzeyde bulunan öğrencilerin, orta ekonomik düzeyde bulunan öğrencilere göre daha çok internet bağımlısıdır.

Araştırmanın altıncı amacı ile ilgili analizlerin sonucuna göre, lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri, internet kullanım amacına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna göre, interneti oyun ve iletişim-sohbet amaçlı kullanan öğrencilerin, araştırma-bilgilenme amacıyla kullanan öğrencilere göre daha çok internet bağımlısıdır.

Araştırmanın yedinci amacı ile ilgili analizlerin sonucuna göre, lise öğrencilerinin İnternet bağımlılık düzeyleri İnternet kullanım süresine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna göre, İnternet kullanım süresi arttıkça, İnternet bağımlılık düzeyleri de artmaktadır.

Araştırmanın sekizinci amacı ile ilgili analizlerin sonucuna göre, lise öğrencilerinin problem çözme becerileri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna göre, kız öğrencilerin problem çözme becerileri erkek öğrencilere göre daha olumludur.

Araştırmanın dokuzuncu amacı ile ilgili analizlerin sonucuna göre, lise öğrencilerinin problem çözme becerileri okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna göre, anadolu lisesi öğrencilerinin problem çözme becerileri, meslek ve genel lise öğrencilerine göre daha olumludur.

Araştırmanın onuncu amacı ile ilgili analizlerin sonucuna göre, lise öğrencilerinin problem çözme becerileri yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Araştırmanın on birinci amacı ile ilgili analizlerin sonucuna göre, lise öğrencilerinin problem çözme becerileri ekonomik duruma göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Araştırmanın on ikinci amacı ile ilgili analizlerin sonucuna göre, lise öğrencilerinin problem çözme becerileri İnternet kullanım amacına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna göre, İnterneti araştırma-bilgilenme ve iletişim-sohbet amaçlı kullanan öğrencilerin problem çözme becerileri, oyun amaçlı kullananlara göre daha olumludur.

Araştırmanın on üçüncü amacı ile ilgili analizlerin sonucuna göre, lise öğrencilerinin problem çözme becerileri İnternet kullanım süresine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buna göre, İnterneti haftada 10 saat ve altında kullanan öğrencilerin problem çözme becerileri, İnterneti haftada 10 saat üzeri kullananlara göre daha olumludur.

5.2. Tartışma

Araştırmanın tartışma kısmında lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri ile problem çözme becerileri, araştırmanın amaçlarına/değişkenlerine göre tartışılacaktır.

5.2.1. İnternet Bağımlılık Düzeyi ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki İçin Tartışma

Araştırmada, öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri ile problem çözme beceri puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre internet

bağımlılığı yüksek olan öğrencilerin, problem çözme beceri düzeyleri düşüktür. Bağımlılık kavramı literatürde kimyasal, fiziksel ve davranışsal olarak tanımlanmıştır (Griffiths, 1999; Şahin, 2007). Literatürde bağımlılık (alkol, madde, internet) konusunda yapılan araştırmalar, bağımlılığın kişi üzerindeki olumsuz etkisini göstermektedir (Dilbaz ve AYTEKİN, 2003; AKVARDAR, 2003; DEMİRBAŞ, İLHAN ve DOĞAN, 2004; KİM ve ark., 2006; LAI ve ark., 2012). Arı (2007) Problem çözme becerileri zayıf olan kişilerin daha fazla psikolojik semptom gösterdikleri ve madde kullanma eğiliminde olduklarını belirtmektedir. Bu bağlamda araştırmamızın birinci amacı doğrultusunda bulduğumuz bulgu “internet bağımlılığı yüksek olan öğrencilerin, problem çözme beceri düzeyleri düşüktür” literatürle paralellik göstermektedir. Kişideki herhangi bir bağımlılığın artmasının, o kişinin problem çözme becerilerini olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir.

5.2.2. Cinsiyet Değişkeni İçin Tartışma

Araştırmada, erkeklerin internet bağımlılık düzeyleri kız öğrencilere daha yüksek bulunmuştur. Daha önce yapılan bir çok çalışmada da paralel bulgular bulunmuştur (Chou ve Hsiao 2000; Morahan-Martin ve Schumacher, 2000; DiNicola, 2004; Yang ve Tung, 2007; Tsai ve ark., 2009; Ögel ve Cömert, 2009; Esen, 2010; Gürcan, 2010; İnan, 2010; Yıldız, 2010; Döner, 2011; Gençer, 2011; Üneri ve Tanıdır, 2011; Batıgün ve Kılıç 2011; Bayhan, 2011; Gökçearslan ve Günbatar, 2012). Cinsiyet açısından farklılığın bulunmadığı araştırmalarda bulunmaktadır (Jelenchick, Becker ve Moreno, 2012; Kaya, 2011; Hawi, 2012). Bu farklılığın, araştırmalardaki internet bağımlılık düzeyinin ölçüm biçiminden ve/veya ülkelerin farklı olması nedeniyle kültürel farklılıklar gibi değişkenlerden kaynaklanmış olacağı şeklinde yorumlanabilir (Balta ve Horzum, 2008). Erkeklerin internet bağımlılık düzeylerinin kızlardan fazla olmasının nedeninin toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Erkeklerin daha müdahalesiz ve özgür bırakılması internet kullanımlarını ve erişimlerini arttırmaktadır. Söz konusu erkekler internet kafelere kız öğrencilerden daha fazla gidebilmektedir (Taşpınar ve Gümüş, 2005; Çavuş ve Gökdaş, 2006) diğer yandan kız öğrenciler eğitim hayatından yoksun bırakılabilmekte (Atlama ve Gökdaş, 2006) ev içinde birçok sorumluluk yüklenerek boş zamanları ellerinden alınmakta ya da özgürlük alanlarına müdahale edilerek daraltılmaktadır.

Araştırmada, problem çözme becerileri açısından kız öğrencilerin problem çözme becerileri erkek öğrencilere göre daha olumlu olduğu bulunmuştur. Literatürdeki birçok araştırma bu bulguyu desteklemektedir (Ferah, 2000; Danışık, 2005; Cenkseven ve Vural, 2006; Derin, 2006; Serin ve Derin, 2008; Kuru ve Karabulut, 2009; Polat ve Tümkaya, 2010; Gölgeleyen, 2011). Gölgeleyen (2011) lise öğrencileri üzerine yaptığı araştırmada kız öğrencilerin problem çözme becerilerinin, erkeklere göre daha olumlu bulunmasını toplumsal cinsiyet yüklemelerine bağlamıştır. Buna göre kız öğrencilerin azınlıkta kalmasına bağlı olarak kendilerini daha fazla kanıtlama çabaları problem çözme becerilerini arttırdığını düşünmektedir. Friedrich Nietzsche'nin "Beni öldürmeyen acı güçlendirir" sözü Gölgeleyen'in (2011) yukarıdaki yorumunu iyi bir şekilde özetlediği düşünülmektedir. Literatürde cinsiyet değişkenine göre problem çözme becerilerinin farklılaşmadığı araştırmalarda bulunmaktadır (Taylan, 1990; Saygılı, 2000; Terzi, 2000; Çilingir, 2006; Gültekin, 2006; Çağlayan, 2007; Demirtaş ve Dönmez, 2008; Genç ve Kalafat, 2010; Bozbulak, 2010; Bilgin, 2010; Çeşit, 2011; Yazıcı, 2011).

5.2.3. Okul Türü Değişkeni İçin Tartışma

Araştırmada, lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Gençler'de (2011) ortaöğretim öğrencilerinin internet bağımlılığı üzerine yaptığı araştırmada okul türüne göre bir fark bulmamıştır. Hawi (2012) devlet okullarında okuyan öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerinin, özel okula giden öğrencilerden yüksek bulmuştur. Yang ve Tung (2007) ve Gürçan (2010) yaptığı araştırmalarda, genel ve meslek lisesi öğrencilerinin problemlili internet kullanım puanlarının, Anadolu lisesi öğrencilerinden yüksek bulmuştur. Bu araştırmada, meslek lisesi öğrencilerinin "İnternet Bağımlılığı Ölçeği"nden aldıkları puanların ortalamaları Anadolu lisesi öğrencilerinkinden yüksek bulunmuştur. Anadolu lisesi öğrencilerinin sınavla yerleştirildiği düşünüldüğünde akademik başarılarının meslek öğrencilerine göre daha yüksek olacağı düşünülmektedir. Literatürde akademik başarısının düşük olan öğrencilerin, internet bağımlılığı düzeylerinin yüksek bulunduğu araştırmalar bulunmaktadır (Bayraktar, 2001; Esen, 2010; Taçyıldız, 2010; Gençler, 2011). Akademik başarının ders çalışma, ödev, proje hazırlama gibi sorumluluklar getirmesinden dolayı öğrencilerin boş zamanları azalmaktadır. Akademik başarısı düşük

olan öğrencilerin bu sorumlulukları yerine getirmeyip, internet kullanım sürelerini arttırabilecekleri göz önünde bulundurulursa, internet bağımlılık düzeylerinin de yüksek olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada, Anadolu Lisesi öğrencilerinin problem çözme becerileri, meslek ve genel lise öğrencilerine göre daha olumlu olduğu bulunmuştur. Anadolu Lisesi öğrencilerinin sınavla yerleştirildiği düşünüldüğünde başarı durumunun bu sonucu doğrulduğu düşünülebilir. Literatürde yorumu destekleyen araştırmalar bulunmaktadır. Gölgeleyen (2011) Endüstri meslek lisesi öğrencileri ile yaptığı araştırmada, başarı durumunu çok iyi ve iyi olarak algılayan öğrencilerinin problem çözme becerilerinin; başarı durumunu orta ve zayıf olarak algılayan öğrencilere göre daha yüksek olduğunu bulmuştur. Ferah (2000) ve Derin (2006) yaptıkları araştırmada, akademik başarısı yüksek olan öğrencilerinin problem çözme becerilerinin daha olumlu olduğunu bulmuşlardır. Literatürde okul türü/akademik başarı değişkenlerine göre problem çözme becerilerinin farklılaşmadığı araştırmalar da bulunmaktadır (Çilingir, 2006; Çağlayan, 2007; Gündoğdu, 2010).

5.2.4. Yaş Değişkeni İçin Tartışma

Araştırmada, lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Jelenchick, Becker ve Moreno (2012) ve Gürçan (2011) lise öğrencileri ile yaptıkları çalışmada da yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma bulamamıştır. Gürçan (2011) 9, 10, 11 ve 12. sınıfa devam eden öğrencilerin içinde buldukları yaş aralığı sebebiyle benzer gelişim özelliklerine sahip olabilecekleri göz önüne alındığında, problemlerli internet kullanımı konusunda farklılaşmalarını beklenebileceğini belirtmektedir. Yaş değişkenine göre anlamlı farklılaşmanın bulunduğu araştırmalar da vardır (Bayraktar, 2001; Günüç, 2009). Kaya (2011) öğretmen adayı üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada internet bağımlılık düzeyine en yüksek olan grubun 2. Sınıf öğrencileri olduğunu bulmuştur. İnan (2010) yaptığı araştırmada 11. sınıf öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin, 6. Sınıf öğrencilerinden anlamlı derecede farklılaştığını bulmuştur. Yıldız (2010) lise öğrencileri ile yaptığı araştırmada, sınıf seviyesi arttıkça problemlerli internet kullanımının azaldığını tespit etmiştir. Bu duruma lise döneminde öğrencilerin sınıf seviyesi ilerledikçe üniversiteye giriş sınavlarına hazırlanmalarının ve dersane, kurs vb. yoğunlukları

nedeniyle internete giriş sürelerinin azalmasının neden olabileceğini belirtmiştir. Hawi (2012) yaptığı araştırmada 15-16 yaş arasındaki gençlerin daha çok internet bağımlısı olduğunu bulmuştur. Türkiye İstatistik Kurumu (2012) internet ve bilgisayar kullanımının en yüksek olduğu yaş grubunu 16-24 olarak belirtmektedir. Bu bağlamda internet bağımlılığının gençlerde daha yüksek oranda olacağı düşünülmektedir.

Günümüzde dijital oyunlar ve internetle tanışmanın erken yaşlarda başladığı aşikardır. Türkiye Özel Okullar Birliği tarafından gerçekleştirilen 3. Okul Öncesi Eğitimi Sempozyumu (2012) ve 12. Geleneksel Eğitim Sempozyumu'nda (2013) dijital teknolojinin ve internetin doğru ve kontrollü olarak kullanıldığında yeteneği, zekayı, eğitim motivasyonunu geliştirdiği ancak kontrollü yapılandırılmadığında dil gelişimi, algısal-devimsel gelişim, sosyal beceriler, problem çözme yeteneği, ilgi-dikkat eksikliği gibi problemlere neden olabileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda ergenliğin ön gelişim evresi olan çocukluk ve çocukluk öncesi dönemde bilinçli internet ve teknoloji kullanımının kazanılmasının, internet bağımlılığını engelleyebileceği düşünülmektedir.

Araştırmada, problem çözme becerilerinin yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Literatürde yaş/sınıf değişkenleri açısından problem çözme becerilerinin farklılık göstermediği araştırmalar bulunmaktadır (Taylan, 1990; Ferah, 2000; Ünüvar, 2003; Ağır, 2007; Gökbüzoğlu, 2008; Doğan, 2009; Karataş, 2011). Araştırma örneklemindeki öğrencilerin yaş ranjının birbirine yakın olmasından dolayı bu sonucun ortaya çıktığı düşünülmektedir. Literatürde yaş/sınıf değişkenine göre problem çözme becerilerinin farklılaştığı araştırmalarda bulunmaktadır (Gültekin, 2006; Çağlayan, 2007; Türkçapar, 2007; Çeşit, 2011; Sezen ve Paliç, 2011). Korkut (2002) lise öğrencileri ile yaptığı araştırmada problem çözme becerilerinin, yaşı küçük olanlarda (15 ve altı) yaşı büyük olanlara (16 ve üstü) göre daha olumlu olduğunu bulmuştur. Gölgeleyen (2011) lise öğrencileri ile yaptığı araştırmada, 11. ve 12. sınıflarda problem çözme becerisinin daha yüksek, 9. ve 10. sınıflarda ise daha düşük olduğunu bulunmuştur. Bu sonucun, sınıf düzeyi yükseldikçe, olgunlaşmaya, okula uyum sağlamaya, karşılaştıkları problemlerle başa çıkma becerilerinin artmasına bağlı olabileceğini düşünmektedir. Gökbüzoğlu'da (2008) problem çözme becerisinin, yaş ilerledikçe artan yaşantı zenginliğine paralel olarak geliştiğini düşünmektedir.

5.2.5. Ekonomik Durum Değişkeni İçin Tartışma

Araştırmada, yüksek ekonomik düzeyde bulunan öğrencilerin, orta ekonomik düzeyde bulunan öğrencilere göre daha çok internet bağımlısı olduğu bulunmuştur. Daha önce yapılan çalışmalarda da bu bulguyu destekleyen sonuçlar bulunmuştur (Bayraktar, 2001; Batıgün ve Kılıç, 2011; Sevindik, 2011). Bazı araştırmacılar ekonomik düzey açısından internet bağımlılığın farklılaşmadığını tespit etmiştir (Balta ve Horzum, 2008; Esen, 2010; İnan, 2010; Gençer, 2011). Gökçearslan ve Günbatır (2012) lise öğrencileri ile yaptıkları araştırmada internet bağımlılığının, kişisel bilgisayara sahip olma durumu açısından farklılaşmadığını bulmuştur. Bu durum gittikçe internete ulaşımın kolaylaşması ile açıklanabilir. Öğrencilerin internete, okullardan, internet kafelerden ve telefonlarından kolayca ulaşabildiği düşünüldüğünde ekonomik durumun belirleyiciliğinin azaldığı düşünülmektedir. Gençer'e (2011) göre internetin cazibesi ve hayatımıza sağladığı katkıları sosyo-ekonomik düzey fark etmeksizin bireyleri kendine bağlamaktadır. Bununla birlikte, internete erişebilmenin kolaylaşması kadar, internetin her sosyo-ekonomik düzeye hitap edebilmesinin (ücretsiz veya ücretli mail sunucuları, ücretli veya ücretsiz indirme (download) siteleri vb.) ve internetin sosyo-ekonomik düzey fark etmeksizin insanların ortak ilgi alanlarını barındırması da (çevrimiçi sohbet yapmak, oyun oynamak vb.) sosyo-ekonomik durumun, internet bağımlılığı düzeyi üzerindeki etkisinin kalkmasında etkilidir.

Araştırmada, öğrencilerin problem çözme becerilerinin ekonomik durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Literatürde bu bulguyu destekleyen araştırmalar bulunmaktadır (Çilingir, 2006; Türkçapar, 2009; Gölgeleyen, 2011). Araştırmaya katılan öğrencilerin %85'i kendini orta ekonomik düzeye sahip olarak belirtmiştir.

5.2.6. İnternet Kullanım Amacı Değişkeni İçin Tartışma

Araştırmada, interneti oyun ve iletişim-sohbet amaçlı kullanan öğrencilerin, araştırma bilgilenme amacıyla kullanan öğrencilere göre daha çok internet bağımlısı olduğu bulunmuştur. Yapılan birçok araştırmada, internet kullanım amaçlarının başında eğlence ve iletişim gelmektedir (Martin ve Schumacher, 2000; Shapira ve ark., 2000; Bayraktar, 2001; Tsai ve Lin 2003; Bayraktar ve Gün, 2007; Cao, Su, Liu ve Gao, 2007; Yang ve Tung 2007; İnan, 2010; Döner, 2011; Hawi, 2012). Bu bulgular iletişim ve eğlence amaçlı internet kullanımının öğrencilerde internet bağımlılığı gelişmesinde etkili

olabileceğini göstermektedir. Gençler (2011) araştırmasında saptadığı 36 internet bağımlısı öğrencinin 33'ünün interneti en çok iletişim ve sohbet amaçlı kullandığını tespit etmiştir. Ceyhan (2008) ve Sevindik (2011) interneti oyun ve iletişim amaçlı kullanan öğrencilerin problemleri internet kullanım düzeylerinin, interneti ödev amaçlı kullanan öğrencilerden anlamlı derecede farklılaştığını bulmuşlardır. Batıgün ve Kılıç (2011) internet bağımlılığı yüksek olan bireylerin interneti eğlence, etkileşim ve hoşnutluk duygularını yaşamak için daha sık kullandığını belirtmektedir. Kimlik arayışındaki gençlerin/ergenlerin özellikle sosyal ağlar ve oyunlar üzerinden birçok ihtiyacının (akran kabulü, yakın ilişki, boş zaman değerlendirme, stresten uzaklaşma, eğlenme vb.) giderilmesinden dolayı internetin vazgeçilmez bir parçası haline geldiği düşünülmektedir.

Öztürk (2007) eğitsel bilgisayar oyunlarının öğretimsel amaçlı kullandığında çocukların bilişsel ve duyuşsal gelişimleri üzerinde olumlu sonuçlar bulmuştur. Bu çalışmada interneti araştırma-bilgilendirme amaçlı kullanan öğrencilerin daha az internet bağımlısı olduğu düşünüldüğünde, internet bağımlılığı riskini bilinçsiz ve aşırı kullanımın oluşturduğu düşünülmektedir.

Araştırmada, interneti araştırma-bilgilenme ve iletişim-sohbet amaçlı kullanan öğrencilerin problem çözme becerileri, oyun amaçlı kullananlara göre daha olumlu bulunmuştur. İnterneti oyun amaçlı kullanan öğrencilerin, internet bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğuna göre, problem çözme becerilerinin de daha zayıf olacağı düşünülebilir.

5.2.7. İnternet Kullanım Süresi Değişkeni İçin Tartışma

Araştırmada, internet bağımlısı olarak tespit edilen öğrencilerin (17 kişi) % 95'inin (16 kişi) haftalık internet kullanım süresinin 22 saat ve üzeri olduğu bulunmuştur. Araştırmada internet kullanım süresi arttıkça, internet bağımlılık düzeylerinin de arttığı tespit edilmiştir. Bu bulguya benzer birçok araştırma mevcuttur (DiNicola, 2004; Yang ve Tung, 2007; Tahiroğlu, Çelik, Uzel, Özcan ve Avcı, 2008; Balta ve Horzum, 2008; Kelleci, 2009; Yıldız, 2010; Gençler, 2011; Döner, 2011; Kaya, 2011; Bilge, 2012).

Yıldız (2010) lise öğrencilerinde problemleri internet kullanımının interneti günlük beş saatten fazla kullananlarda, her gün birkaç kez interneti kullananlara göre farklılaştığını

bulmuştur. Alan yazında internet bağımlısı veya problemlı internet kullanıcıları olarak tespit edilen kullanıcıların haftalık internet kullanımını farklılaşabilmektedir. Chou ve Hsiao (2000) internet bağımlılığı üzerine yaptığı araştırmada, internet bağımlısı öğrencilerin haftada 20-25, İnternet bağımlısı olmayanların ise haftada 5-10 saatini bilgisayar başında geçirdikleri tespit edilmiştir. DiNicola (2004) 18-24 yaşları arasında fakültelerde öğrenim gören öğrenciler üzerine yaptığı araştırmada, problemlı internet kullanıcılarının haftalık internet kullanma süresini 15 saat bulmuştur. Yang ve Tung (2007) internet bağımlısı olan bireylerin haftada ortalama 21 saat, internet bağımlısı olmayan bireylerin haftada ortalama 12 saat kullanım miktarlarını tespit etmiştir. Tahiroğlu, Çelik, Uzel, Özcan ve Avcı (2008) ergenlerin internet kullanımını örüntülerini araştırdığı çalışmasında, problemlı internet kullanıcılarının haftada 12 saatten fazla internet kullandıklarını tespit etmiştir. Betül (2010) günlük 3 saat üzeri bilgisayar kullanan öğrencilerin bilgisayar bağımlılığı eğilimlerinin daha yüksek olduğunu ifade etmektedir. Batıgün ve Kılıç (2011) yaptığı araştırmada internet bağımlısı olarak tespit edilen öğrencilerin haftalık internet kullanım süresinin 15 saat ve üzeridir. Bu farklılaşmanın araştırmada kullanılan yöntem ve kültürel farklılıklardan kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Yukarıdaki araştırmalardan “internet kullanım süresi arttıkça, internet bağımlılığı eğilimin artacağı” sonucunun çıkarılabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada, interneti haftada 10 saat ve altında kullanan öğrencilerin problem çözme becerileri, interneti haftada 10 saat üzeri kullananlara göre daha olumlu bulunmuştur. İnternet kullanım süresinin internet bağımlılığı için bir risk faktörü olduğuna göre, aşırı internet kullanımı olan öğrencilerin problem çözme becerilerinin daha zayıf olduğu düşünülebilir.

Horzum (2011) çocukların arkadaşlarıyla birlikte oynadığı oyunların karar verme, çevresini tanıma, merak duygusunu tatmin etme, problem çözme becerisi edinmede ve kas gelişiminde etkili olduğuna işaret etmektedir. Geçmişte oyun parklarında ve sokaklarda arkadaşlarla birlikte gerçekleştirilen gerçek etkinlikler olan oyunlar, günümüzde evlerde ya da internet kafelerde bilgisayar başında gerçekleştirilen sanal etkinlikler haline gelmiştir. Hızlı kentleşmenin de oyun ve etkileşim alanlarını daraltarak, çocukların ve gençlerin evlerde internet ve televizyonla vakit geçirmesine sebep olduğu düşünülmektedir. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu'nun (UNİCEF) (2012) “Dünya Çocuklarının Durumu” raporunda hükümetlere çocukları

kent planlamasının merkezine yerleştirilmeleri konusunda çağrıda bulunmaktadır. Bu bağlamda hızlı kentleşmenin internet bağımlılığının gelişiminde ve problem çözme becerilerini olumsuz etkilemede bir risk faktörü olabileceği düşünölmektedir.

5.3. Öneriler

Araştırmanın bulgularına ve yorumlarına dayanılarak eğitim, ruh sağlığı alanında çalışanlara ve bundan sonra yapılacak çalışmaların araştırmacılarına yönelik bazı öneriler sunulmuştur:

5.3.1.Uygulayıcılara Yönelik Öneriler:

1. Eğitim kurumlarında uzman kişilerce “İnternet Bağımlılığı ve Sağlıklı İnternet Kullanımı” başlığı altında öğrenci ve öğretmenlere seminerler verilebilir. Özellikle öğrencilerin bu konuda farkındalık kazanması için “Bilgisayar” dersi ile “Bilişim ve Teknoloji” dersi müfredatında bu konuya kapsamlı bir şekilde yer verilebilir.
2. Ailelerin çocuklarını internetin risklerinden korumalarına yönelik okullarda ve medyada bilgilendirici çalışmalar yürütölebilir. Bilgisayar ve internetin güvenli ve limitli kullanımı için uzmanlarca yazılımlar geliştirilebilir.
3. Araştırma sonucunda internet bağımlılığı ile problem çözme becerileri arasında ortaya çıkan pozitif ilişki düşünöldüğünde, eğitim kurumlarında problem çözme becerilerini geliştirecek programlar hazırlanabilir, bu kurumlarda çalışan psikolojik danışmanlar grup ve bireysel çalışmalar hazırlayarak önemli bir aktör olabilir.

5.3.2.Araştırmacılara Yönelik Öneriler:

1. Araştırma sonucunda, internet kullanım süresinin ve amacının İnternet Bağımlılığı ve Problem Çözme Becerileri ile olan ilişkisi düşünöldüğünde, bu konunun derinlemesine inceleneceği nitel araştırmaların yapılması önerilmektedir.

2. İnternet bağımlılığı ve problem çözme becerisi konusunda bu çalışmada yer almamış değişkenlerin (özellikle kentleşme) de inceleneceği farklı modellerde araştırmaların yapılması literatüre önemli katkı sağlayabilir.
3. İnternet bağımlılık nesnelерinin (özellikle sosyal medya) derinlemesine inceleneceği boylamsal araştırmaların yapılması literatüre önemli katkı sağlayabilir.
4. Bu araştırma İstanbul ili Ümraniye ilçesinde öğrenim görmekte olan lise 9. ve 10. Sınıf öğrencileri ile sınırlı olduğundan, bundan sonraki çalışmaların farklı evren ve örneklerle gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Ağır, M. (2007). *Üniversite öğrencilerinin bilişsel çarpıtma düzeyleri ile problem çözme becerileri ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akay, H. (2006). *Problem kurma yaklaşımı ile yapılan matematik öğretiminin öğrencilerin akademik başarısı, problem çözme becerisi ve yaratıcılığı üzerindeki etkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akinoğlu, O. (2002). *Eğitim ve sosyalleşme açısından internet kullanımı: İstanbul örneği* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aksan, N. (2006). *Üniversite öğrencilerinin epistemolojik inançları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aksu, H. ve İrgil, E. (2003) İnternetin Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin hayatındaki yeri. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 29 (2), 19-23.
- Akvardar, Y. (2003). Alkol bağımlılığında kişilik özellikleri. *Bağımlılık Dergisi*, 4(1), 26-30.
- Aksüt, M. ve Batur, Z. (2007). *İnternet perspektifinde ergenlerin sosyalleşme ve iletişim kurma süreci*. Web site: <http://ab.org.tr/ab07/bildiri/134.doc> adresinden 15 Mart 2013 tarihinde elde edilmiştir.
- Alaçam, H. (2012). *Denizli bölgesi üniversite öğrencilerinde İnternet bağımlılığının görülme sıklığı ve yetişkin dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu ile ilişkisi* (Tıpta uzmanlık tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Arı, Ö. (2007). *Madde kullanan kişilerin depresyon, problem çözme becerileri ve diğer bazı değişkenler açısından karşılaştırılması* (Yüksek lisans tez projesi). Ankara Üniversitesi.
- Arısoy, Ö. (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, (1),55-67.
- Arie, M., Apter, A., Orbach, I., Yefet, Y. and Zalzman, G. (2008). Autobiographical memory, interpersonal problem solving, and suicidal behavior in adolescent inpatients. *Comprehensive Psychiatry* 49, 22-29.
- Armstrong, L., Phillips, J.G. and Salıng, L.L. (2000). Potential determinants of heavier internet usage. *Int. J. Human-Computer Studies*, 53, 537-550.
- Atkinson, L. R. Atkinson, C. R. Smith, E. E, Bem, J. D. ve Hoeksema, N. S. (2002). *Psikolojiye giriş* (Çev.Y. Alogan). Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Atlama S. ve C.Özsoy (2009). Eğitimde toplumsal cinsiyet eşitsizliği: Türkiye'nin karşılaştırmalı bir analizi. 7. *Uluslararası Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi*, 63-77, 30/10/2009, Yalova.

- Avrupa Çevrim-içi Çocuklar Araştırma Projesi (2010). Web site: <http://eukidscevrimiçi.metu.edu.tr/> adresinden 15 Nisan 2013 tarihinde elde edilmiştir.
- Ayaroğlu, N.S. (2002). *The relationship between internet use and loneliness of university students* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Balta, Ö. Ç. ve Horzum, M. B. (2008). Web tabanlı öğretim ortamındaki öğrencilerin internet bağımlılığını etkileyen faktörler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1), 185-203.
- Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (2008). *İnternet kullanımı ve aile Araştırması*. Web Site: http://www.athgm.gov.tr/upload/athgm.gov.tr/mce/eskisite/files/kutuphane_48_Internet_kullanimi_ve_aile_arastirmasi.pdf adresinden 11 Mart 2013 tarihinde elde edilmiştir.
- Batıgün, A. D. ve Hasta, D. (2010). İnternet bağımlılığı: yalnızlık ve kişilerarası ilişki tarzları açısından bir değerlendirme. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11, 213-219.
- Batıgün, D. A. ve Kılıç, N. (2011). İnternet bağımlılığı ile kişilik özellikleri, sosyal destek, psikolojik belirtiler ve bazı Sosyo-Demografik değişkenler arasındaki ilişki. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26 (67), 1-10.
- Bayhan, V. (2011). Lise öğrencilerinde internet kullanma alışkanlığı ve internet bağımlılığı (Malatya Uygulaması). *Akademik Bilişim Konferansı 2011, 2-4 Şubat*. Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Bayır, Ş. ve Numanoğlu, G. (7-9 Ekim 2009). İlköğretim öğrencilerinin internet kullanımı. *Üçüncü Uluslararası Bilgisayar ve Eğitim Teknolojileri Sempozyumu*, Trabzon.
- Bayraktar, F. (2001). *İnternet kullanımının ergen gelişimindeki rolü* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Bayraktutan, F. (2005). *Aile içi ilişkiler açısından internet kullanımı* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Beard, K. W., ve Wolf, ve Wolf (2001). *Beard and Wolf's 2001 Criteria for Maladaptive Internet Use*. Web Site: <http://psychcentral.com/blog/archives/2005/08/21/beard-and-wolfs-2001-criteria-for-maladaptive-internet-use/> adresinden 11 Mart 2013 tarihinde elde edilmiştir.
- Beard, K. W., (2005). Internet Addiction: A review of current assessment techniques and potential assessment questions. *CyberPsychology & Behavior*, 8(1), 7-14.
- Bilge, F. (2012). Bir grup ilköğretim öğrencisinde bilgisayara yönelik bağımlılık eğilimi değerlendirmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 43, 96-105.
- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, (2011). *2011 Yılı Faaliyet Raporu 2011*. Web Site: http://tk.gov.tr/kutuphane_ve_veribankasi/raporlar/faaliyet_raporlari/fr2011.pdf adresinden 12 Aralık 2012 tarihinde elde edilmiştir.

- Bilgin, A. (2010). *Üniversite öğrencilerinin çeşitli değişkenlere ve denetim odağına göre problem çözme beceri algıları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bingham, A. (1998). *Çocuklarda problem çözme yeteneklerinin geliştirilmesi* (Çev. A. Ferhan Oğuzkan). İstanbul: Milli Eğitim Yayınevi.
- Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu UNİCEF (2012). *Dünya çocuklarının durumu, kentsel bir dünyada çocuklar*. Web Site: <http://panel.unicef.org.tr/vera/app/var/files/d/u/du%CC%88nya-c%CC%A7ocuklarinin-durumu-2012.pdf> sitesinden 26.05.2013 tarihinde elde edilmiştir.
- Bozkurt, H. (2011). *İnternet kötüye kullanımı olan çocuklarda psikiyatrik eş tanılar (Psychiatric disorders in children with internet abuse)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Tıp Fakültesi.
- Bozbulak, B.P. (2010). *Okul yöneticilerinin problem çözme becerileri ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Büyüköztürk, Ş. Çakmak, E.K., Akgün, E.Ö., Karadeniz, Ş. Ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyükpapaşcu, H. (2011). *Ergenlikte romantik ilişkiler: İnternetin rolü* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Canan, F. (2010). *Üniversite öğretmen adaylarında internet bağımlılığı, disosiyatif belirtiler ve sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişki* (Tıpta uzmanlık tezi). Düzce Üniversitesi.
- Caplan, S. E., (2002). Problematic internet use and psychosocial well-being: development of a theory-based cognitive-behavioral measurement instrument. *Computers in Human Behavior*, 18, 553-575.
- Cengizhan, C. (2005). Öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanımında yeni bir boyut: bağımlılık. *VIII. Ulusal PDR Kongresi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Cenkseven, F. ve Vural, A. R. (2006). Ergenlerin düşünme gereksinimi ve cinsiyetlerine göre problem çözme becerilerinin karşılaştırılması. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(25), 45-53.
- Ceyhan, E. (2008). Ergen ruh sağlığı açısından bir risk faktörü: İnternet bağımlılığı. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15(2), 109-116.
- Ceyhan, A.A. (2008). Predictors of problematic internet use on Turkish university students, *CyberPsychology & Behavior*, 11(3), 363-366.
- Cao, F., Su, L., Liu, T. And Gao, X. (2007). The relationship between impulsivity and Internet addiction in a sample of Chinese adolescents. *European Psychiatry* 22, 466-471.
- Chen, K., Tarn, M. J., Han, B. T., (2004). Internet dependency: Its impact on çevrimiçi behavioral patterns in E-commerce. *Human Systems Management* 23, 49-58.

- Chou, C., Hsiao, M. C., (2000). Internet addiction, usage, gratifications, and pleasure experience: The Taiwan College Students" case. *Comput. Education*, 35(1), 65-80.
- Chou, C., Condrón, L., Belland, J. C. (2005). A Review of the research on internet addiction. *Educational Psychology Review*, 17(4), 363-388.
- Cömert, T.I. (2013). *Bilgisayar ve internet bağımlılığı*. Web Site: http://www.ogelk.net/Dosyadepo/diger_bagimliliklar.pdf adresinden 13 Mart 2013 tarihinde elde edilmiştir.
- Çağlayan, H. S. (2007). *Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin öğrenme biçimleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Çavuş, H. ve Gökdaş, İ. (2006). Eğitim fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin internetten yararlanma nedenleri ve kazanımları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 56-78.
- Çelen, K.F. Çelik, A. Ve Seferoğlu, S.S. (2011). Çocukların internet kullanımları ve onları bekleyen çevrim-içi riskler. *Akademik Bilişim Konferansı 2011, 2-4 Şubat*. Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Çeşit, C. (2011). *Sanat eğitimi alan ve almayan lise öğrencilerinin problem çözme becerileri ile benlik saygı düzeylerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Çilingir, A. (2006). *Fen lisesi ile genel lise öğrencilerinin sosyal becerileri ve problem çözme becerilerinin karşılaştırılması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Danışık, D.N. (2005). *Ergenlerin sürekli öfke-öfke ifade tarzları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Davis, R. A., (2001). A Cognitive-behavioral model of pathological internet use. *Computer in Human Behaviour*, 77, 187-195.
- Demirbaş, H., İlhan, Ö.İ. ve Doğan, Y.B. (2004). Alkol bağımlısı hastalarda bağımlılık sürecinin problem çözme yolları ile ilişkisi. *Bağımlılık Dergisi*, 5(2), 57-60.
- Demirtaş, H. ve Dönmez, B. (2008). Ortaöğretimde görev yapan öğretmenlerin problem çözme becerilerine ilişkin algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(16), 177-198.
- Derin, R. (2006). *İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin problem çözme becerileri ve denetim odağı düzeyleri ile akademik başarıları arasındaki ilişki (İzmir il örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Devlet Planlama Teşkilatı, (2011). *Bilgi Toplumu İstatistikleri 2011*. Web Site: http://www.bilgitoplumu.gov.tr/Documents/1/Diger/Bilgi_Toplumu_Istatistikleri_2011. adresinden 12 Aralık 2012 tarihinde elde edilmiştir.
- Dilbaz, N. ve AYTEKİN, Y. (2003). Alkol bağımlılarında intihar düşüncesi, davranışı ve

niyeti. *Bağımlılık Dergisi*, 4(1), 1-9.

- DiNicola, M. D. (2004). *Pathological internet use among college students: The prevalence of pathological internet use and its correlates* (Doctoral dissertation). Ohio University, The Faculty of Education.
- Doğan, H. Işıklar, A. ve Eroğlu, E. (2008). Ergenlerin problemleri internet kullanımının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 106-124.
- Doğan, U. (2009). Lise öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri ile problem çözme becerilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Döner, C. (2011). *İlköğretim öğrencilerinde internet bağımlılığının farklı değişkenlere göre incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Dönmez, H. K. (2010). *Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin sosyal öz yeterlilikleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- DSM-IV-TR (2005). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*. American Psychiatric Association. Washington, DC.
- D’Zurilla, T. J., Chang, E. C. ve Sanna, L. J. (2003). Self-esteem and social problem solving as predictors of aggression in college students. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 22, 424-440.
- D’Zurilla, J. T. and Jaffee, B. W. (2003). Adolescent problem solving, parent problem solving, and externalizing behavior in adolescents. *Behavior Therapy*, 34, 295-311.
- Egger, O and Rauterberg, M. (1996). *Internet behaviour and addiction*. Web Site: <http://www.idemployee.id.tue.nl/g.w.m.rauterberg/ibq/report.pdf> adresinden 26 Kasım 2012 tarihinde elde edilmiştir.
- Ekinci, A. (2002). Aziz Antonius’un baştan çıkarılması: Bir kötü alışkanlık olarak internet. *COGİTO Dergisi*. Kış 2002.
- Eren, İ. ve Berkant, G.H. (2013). Investigating problem solving skills of students of primary school math teaching department in terms of some variables. *International Journal of Social Science*, 6(3), 1021-1041.
- Ersoy, A. ve Yaşar, Ş. (2003). İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin internet kullanma durumları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(4), 401- 425.
- Esen, K. N. (2007). Akran baskısı ve algılanan sosyal destek değişkenlerine göre, ergenlerde internet bağımlılığının yordanması. *I. Uluslararası Bağımlılık Kongresi*. İstanbul.
- Esen, E. (2010). *Ergenlerde internet bağımlılığını yordayan psiko-sosyal değişkenlerin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Ferah, D. (2000). *Kara Harp Okulu öğrencilerinin problem çözme beceri algılarının ve problem çözme yaklaşım biçimlerinin cinsiyet, sınıf, akademik başarı ve liderlik yapma açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Genç, Z. S. ve Kalafat, T. (2010). Öğretmen adaylarının empatik becerileri ile problem çözme becerileri. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 3(2), 135-147.
- Gençer, L. S. (2011). *Ortaöğretim öğrencilerinin internet bağımlılık durumlarının internet kullanım profilleri ve demografik özelliklere göre farklılıklarının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Goldberg, I. (1997). *Internet addictive disorder. Diagnostic criteria*. Web site: <http://www.psych.com/iadcriteria.html> adresinden 14 Mart 2013 tarihinde elde edilmiştir.
- Griffiths, M. (1999). Internet Addiction: Fact or Fiction? *The Psychologist*, 12(5), 246-250.
- Gökbüzoğlu, B. (2008). *Ergenlerin saldırganlık düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gökçearslan, Ş. Ve Günbatır, S.M. (2012). Ortaöğretim öğrencilerinde İnternet bağımlılığı. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 2(2), 10-24.
- Gölgeleyen, Y. (2011). *Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin problem çözme becerilerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gönül, S. A. (2002). *Patolojik internet kullanımı (İnternet bağımlılığı/kötüye kullanımı)*. Web Site: [http://www.yenisymposium.net/fulltext/2002\(3\)/ys2002-40-3-4.pdf](http://www.yenisymposium.net/fulltext/2002(3)/ys2002-40-3-4.pdf) adresinden 26 Kasım 2012 tarihinde elde edilmiştir.
- Grawitch M. J., Munz D. C., Eliot E. K. and Adam, M. (2003). Promoting creativity in temporary problem solving groups: The effects of positive mood and autonomy in problem solving definition on idea-generating performance. *Group Dynamics: Theory Research and Practice*, 7(3), 200-213.
- Güçlü, N. (2003). Lise müdürlerinin problem çözme becerileri. *Milli Eğitim Dergisi* 160, 272-300.
- Gülşen, D. (2008). *Farklı lig düzeyinde oynayan futbolcuların oynadıkları mevkilere, öğrenim durumu ve spor yaşlarına göre problem çözme becerilerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Gültekin, A. (2006). *Psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğrencilerinin problem çözme becerilerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Gündoğdu, Z. (2010). *Bursa il merkezindeki Anadolu liseleri, kız meslek liseleri ve genel liselere devam eden 9. ve 12. sınıf öğrencilerinin çatışma eğilimleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Günüç, S. (2009). *İnternet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi ve bazı demografik değişkenler ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Gürcan, N. (2010). *Ergenlerin problemleri internet kullanımları ile uyumları arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Hamamcı, Z. ve Çoban, E. A. (2009). Psikodramanın psikolojik danışmanların problem çözme becerilerini algılama düzeyleri üzerine etkisi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 63-74.
- Hawi, S. N. (2012). Internet addiction among adolescents in Lebanon. *Computers in Human Behavior*, 28, 1044–1053.
- Heppner, P.P. and C.H. Peterson. (1982) “The Development and implications of A personal-Problem Solving Inventory”, *Journal of Counseling Psychology*, 29, 66-75.
- Horzum, B. M. (2011). İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 36(159), 56-68.
- İnan, A. (2010). *İlköğretim II. Kademe ve ortaöğretim öğrencilerinde internet bağımlılığı* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- İnternet Users in the World (2012). *Distribution by World regions*. Web Site: <http://www.internetworldstats.com/stats.htm> adresinden 12 Mart 2013 tarihinde elde edilmiştir.
- Jelenchick, L.A., Becker, T. and Moreno, A.M. (2012). Assessing the psychometric properties of the Internet Addiction Test (IAT) in US. *Psychiatry Research*, 196, 296–301.
- Johansson, A. ve Götestam, K. G. (2004). Internet addiction: Characteristics of a questionnaire and prevalence in Norwegian youth (12–18 Years). *Scandinavian Journal Of Psychology*, 45, 223–229.
- Kapıkıran, A. N. ve Fiyakalı, C. (2005). Lise öğrencilerinde akran baskısı ve problem çözme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 18, 11-17.
- Karabulut, E.O. ve Kuru, E. (2009). Ahi Evran Üniversitesi beden eğitimi öğretmenliği bölümü öğrencilerinin problem çözme becerileri ile kişilik özelliklerinin çeşitli değişkenler bakımından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 119-127.
- Karataş, Z. (2011). Okul pansiyonunda kalan ergenlerin kaygı düzeyleri ve problem çözme becerilerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(21), 208-222.
- Karaca, M. (2007). *Sosyolojik bir olgu olarak internet gençliği: Elazığ örneği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi. Elazığ.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Karataş, N. (2009). *Çocuk gelişim psikolojisi*. İstanbul: Mozaik.

- Kaya, A. (2011). *Öğretmen adaylarının sosyal ağ sitelerini kullanım durumları ve internet bağımlılığı düzeyleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Kelleci, M. (2008). İnternet, cep telefonu, bilgisayar oyunlarının, çocuk ve gençlerin ruh sağlığına etkileri. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 7(3), 253-256.
- Kelleci, M., Güler, N. , Sezer, H. ve Gölbaşı Z. (2009). Lise öğrencilerinde internet kullanma süresinin cinsiyet ve psikiyatrik belirtiler ile ilişkisi. *Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 8(3), 223-230.
- Kim, K., Ryu, E., Chon, M-Y., Yeun, E-J., Choi, S-Y., Seo, J-S. ve Nam, B-W. (2006). Internet addiction in Korean adolescents and its relation to depression and suicidal ideation: a questionnaire survey. *International Journal Of Nursing Studies*, 43, 185–192.
- Korkmaz, M. (2010). *İnternet kullanımı konusunda uygulanan akran eğitiminin ergenler üzerindeki etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ko, C-H., Yen, J-Y., Chen, C-C., Chen, S-H and Yen, C-F. (2005). Proposed diagnostic criteria of Internet addiction for adolescents. *J Nerv Ment Dis*, 193, 728-733.
- Korkut, F. (2002). Lise öğrencilerinin problem çözme becerileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 177-184.
- Koşar, A. (2010). *BÖTE bölümü öğrencilerinin problem çözme becerilerinin, öğrenme biçimlerinin ve yaratıcılıklarının aralarındaki ilişkilerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Kulaksızoğlu A. (1998). *Ergenlik psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Kurtaran, G. T. (2008). *İnternet bağımlılığını yordayan değişkenlerin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kuzgun, Y. (2009). *Meslek gelişimi ve danışmanlığı* (3. Baskı). Ankara: Nobel.
- Lai, C., Martinelli, D., Cornivo, S., Vasale, M., Fanella, F., Aceto, P. And Bria, P. (2012). Internet addiction: hours spent çevirimiçi, behaviors and psychological symptoms. *General Hospital Psychiatry*, 34, 80–87.
- Lengel, L., Tomic, A. and Thurlow, C. (2004). *Computer Mediated Communication : Social Interaction and the Internet*, Sage Publications, Incorporated. London. Web Site: http://books.google.com.tr/books/about/Computer_Mediated_Communication.html?id=bNaDc7EXJloC&redir_esc=y adresinden 12 Şubat 2103 tarihinde elde edilmiştir.
- Lochman, J. E. and Dodge, K. A. (1994). Social-cognitive processes of severely violent, moderately aggressive, and nonaggressive boys. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 62(2), 366-374.

- Morahan-Martin, J., Schumacher, P., (2000). Incidence and correlates of pathological internet use among college students. *Computers in Human Behavior*, 16, 13-29.
- Morgan, C. T. (1999). *Psikolojiye giriş*. (Çev. H. Arıcı ve ark.). Ankara: Meteksan.
- Nacar, S. F. (2010). *Sınıf öğretmenlerinin iletişim ve kişilerarası problem çözme becerilerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Orhan, F. ve Akkoyunlu, B. (2004). İlköğretim öğrencilerinin internet kullanımları üzerine bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 107-116.
- Ögel, K. ve Cömert, I.T (2009). İnternet ve bilgisayar bağımlılığının yaygınlığı ve farklı etkenlerle ilişkisi. *Türkiye Klinikleri J Foren Med*, 6(1), 9-16.
- Özcan, N. ve Buzlu, S. (2005). Problemlerle internet kullanımını belirlemede yardımcı bir araç: "İnternet Bilişsel Durum Ölçeği"nin üniversite öğrencilerinde geçerlik ve güvenilirliği. *Bağımlılık Dergisi*, 6(1), 19-26.
- Özen, Y., Gülaçtı, F. ve Çıkılı, Y. (2004). Eğitim bilimleri ve internet. *Fırat Üniversitesi Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 52-57.
- Özmutaf, M. N. Özgür, Z. ve Gökmen, F. (2008). Üniversite öğrencilerinin bilgisayar kullanımına birey sağlığı kapsamında genel bakış açıları. *Ege Journal of Medicine*, 47(2), 81 – 86.
- Öztürk, D. (2007). *Bilgisayar oyunlarının çocukların bilişsel ve duyuşsal gelişimleri üzerindeki etkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi. İzmir.
- Öztürk, Ö., Odabaşoğlu, G., Eraslan, D., Genç, Y. ve Kalyoncu, Ö.A., (2007). İnternet bağımlılığı: Kliniği ve tedavisi. *Bağımlılık Dergisi*, 8(1), 36-41.
- Polat, H. R. ve Tümekaya, S. (2010). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin düşünme ihtiyacına göre problem çözme becerilerinin incelenmesi. *İlköğretim Çevrimiçi*, 9(1), 346-360.
- Programme for International Student Assessment (2013). *Problem solving for tomorrow*. Web Site: <http://www.oecd.org/edu/school/programmeforinternationalstudentassessmentpisa/34009000.pdf> adresinden 01 Mayıs 2013 tarihinde elde edilmiştir.
- Saygılı, H. (2000). *Problem çözme becerisi ile sosyal ve kişisel uyum arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Schentke, M. M. (2007). *The relationship between recreational technology use and attachment style*. Master's thesis. University of South Africa. Web Site: <http://uir.unisa.ac.za/bitstream/handle/10500/2029/dissertation.pdf?sequence=1> adresinden 24 Mart 2013 tarihinde elde edilmiştir.
- Senemoğlu, N. (2012). *Gelişim öğrenme ve öğretim Kuramdan uygulamaya* (21.Baskı). Ankara: Pegem.

- Serin, B. N. ve Derin, R. (2008). İlköğretim öğrencilerinin kişilerarası problem çözme becerisi algıları ve denetim odağı düzeylerini etkileyen faktörler. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1), 1-18.
- Sevindik, T. (2003). *İnternet kafeye giden bireylerin internet kafelerden beklenti düzeyleri, internet ve internet kafeleri kullanma amaçlarının belirlenmesi: Elazığ ili örneği* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Sevindik, F. (2011). *Fırat Üniversitesi öğrencilerinde problemlerle ilgili internet kullanımı ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının belirlenmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Sezen, G. ve Paliç, G. (2011). Lise öğrencilerinin problem çözme algılarının belirlenmesi. *2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications* 27-29 April, 2011 Antalya-Turkey.
- Shapira, N.A., Lessig, M.C., Goldsmith, T.D., Szabo, S.T., Lazoritz, M., Gold, M.S. ve Stein, D.J. (2003). Problematic internet use: Proposed classification and diagnostic criteria. *Depress Anxiety*, 17, 207-216.
- Sipahi, B., Yurtkoru, S.E. ve Çinko, M. (2010). *Sosyal bilimlerde SPSS'le veri analizi*. (3. Baskı). İstanbul: Beta.
- Shapira, N. A., Goldsmith, T. D., Keck, P. E. Jr., Khosla, U. M., McElroy, S. L., (2000).
- Shure, M. B. ve Spivack, G. (1982). Interpersonal problem solving in young children: A cognitive approach to prevention. *American Journal of Community Psychology*, 10(3), 341-356.
- Sonmaz, S. (2002). *Problem çözme becerisi ile yaratıcılık ve zeka arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Söylemez, S. (2002). *Ergenlerde problem çözme becerisini geliştirmeye yönelik bir grup çalışması programının etkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Sparrow, P. And Griffiths, P. (1997). Crime and information technology: hacking and pornography on the internet. *Probation Journal*, 44, 144-148.
- Subrahmanyam, K. and Lin, G. (2007). Adolescents on the net: Internet use and well-being. *Adolescence*, 42, 659-77.
- Subrahmayan, K. and Guan, A.S. (2009). Youth Internet use: Risks and opportunities. *Current Opinion in Psychiatry*, 22, 351-356.
- Suler, J. (1999). Healthy and pathological internet use. *CyberPsychology and Behavior*, 2, 385-394.
- Şahin, N. H. ve Savaşır, I. (1997). *Bilişsel davranışçı terapilerde değerlendirme: Sık kullanılan ölçekler*. Ankara; Türk Psikologları Derneği Yayınları.
- Şahin, M. (2007). *Madde bağımlılığı konusunda Türkiye'de yapılmış olan lisansüstü tezler üzerine bir değerlendirme* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

- Şendağ, S. ve Odabaşı, H.F. (2007). İnternet bağımlılığı: Çocukların psikososyal gelişimi üzerindeki etkileri. *International Educational Technology Conference, 3-5 May 2007*, Near East University-North Cyprus.
- Şenormancı, Ö., Konkan, R. ve Sungur, M.Z. (2010). İnternet bağımlılığı ve bilişsel davranışçı terapi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 11*, 261-268.
- Ümraniye İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (2013). *Kurumlarımız (Resmi Liseler)*. Web Site: <http://umraniye.meb.gov.tr/www/kurumlarimiz/kategori/15> adresinden 24 Şubat 2013 tarihinde elde edilmiştir.
- Üneri, Ş. Ü. ve Tanıdır, C. (2011). Bir grup lise öğrencisinde internet bağımlılığı değerlendirmesi: Kentsel çalışma. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi, 24*, 265-272.
- Ünüvar, A. (2003). *Çok yönlü algılanan sosyal desteğin 15-18 yaş arası lise öğrencilerinin problem çözme becerisine ve benlik saygısına etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Taçyıldız, Ö. (2010). *Lise öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeylerinin bazı değişkenlere göre yordanması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Tahiroğlu, A.Y., Celik, G.G., Uzel, M., Ozcan, N. ve Avcı, A. (2008). Internet use among Turkish adolescents. *CyberPsychology & Behavior, 11*(5), 537-543.
- Taşpınar, M. ve Gümüş, Ç. (2005). Ülkemizde internet kafelerin ortam ve kullanıcı profili. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 4*(14), 80-93.
- Taylan, S. (1990). *Heppner'in problem çözme envanterinin uyarlama, güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Terzi, Ş. I. (2000) *İlköğretim okulu altıncı sınıf öğrencilerinin kişilerarası problem çözme beceri algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Terzi, Ş. (2003). 6. sınıf öğrencilerinin kişilerarası problem çözme beceri algıları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 1*(2), 221-231.
- Triplett, R. and Payne, B. (2004). Problem solving as reinforcement in adolescent drug use; Implications for theory and policy. *Journal of Criminal Justice, 32*, 617-630.
- Tsai, C. C., Lin, S. S. J., (2003). Internet addiction of adolescents in Taiwan: An Interview study. *CyberPsychology & Behavior, 6*(6), 649-652.
- Tsai, F.H., Cheng, H.S., Yeh, L.T., Shih, C., Chen, C.K., Yang, C.Y. and Yang, K.Y. (2009). The risk factors of Internet addiction-A survey of university freshmen. *Psychiatry Research, 167*, 294-299.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2013). *Güncel türkçe sözlük*. Web Site: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gtsguid=TDK.GTS.51880a9aea045.72731624 adresinden 01 Mayıs 2013 tarihinde elde edilmiştir.

- Türkçapar, Ü. (2007). *Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencileri ile eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği öğrencilerinin strese karşı problem çözme becerilerinin karşılaştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Türkçapar, Ü. (2009). Beden Eğitimi Spor Yüksek Okulu öğrencilerinin farklı değişkenler açısından problem çözme becerileri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) 10 (1), (129–139)*
- Türkiye İstatistik Kurumu (2012). *Hanehalkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması*. Web Site: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=10880> adresinden 26 Kasım 2012 tarihinde elde edilmiştir.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2013). *İstatistiklerle gençlik*. Web Site: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13509> 27.05.2013 tarihinde elde edilmiştir.
- Türkiye Özel Okullar Birliği (7-9 Şubat 2013). Sonuç Bildirgesi. *12. Geleneksel Eğitim Sempozyumu*, Antalya.
- Türkiye Özel Okullar Birliği (1-2 Aralık 2012). Sonuç Bildirgesi. *3. Okul Öncesi Eğitim Sempozyumu*, İstanbul.
- Wang H, Zhou X, Lu C, Wu J, Deng X, et Hong, L. (2011). Problematic Internet Use in High School Students in Guangdong Province, China. *PLoS ONE*, 6(5), 1-8.
- Watson, J. C., (2005). Internet addiction diagnosis and assessment: Implications for counselors. *Journal of Professional Counseling: Practice, Theory, & Research*, 33(2), 17-30.
- Webster-Stratton, C., Reid, M. J. and Hammond, M. (2001). Social Skills and Problem-Solving Training for Children With Early-Onset Conduct Problems: Who Benefits? *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 42(7), 943–952.
- Yalçın. N. (2006). İnterneti doğru kullanıyor muyuz? İnternet bağımlısı mıyız? Çocuklarımız ve gençlerimiz risk altında mı? *VIII. Akademik Bilişim Konferansı. 9-11 Şubat 2006*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Yang, S. C., Tung, C. J., (2007). Comparison of internet addicts and non-addicts in Taiwanese high school. *Computers in Human Behavior*, 23, 79-96.
- Yavuz, E. K. (2009). *Hayatı bütünüyle kucaklayabilmek için; çoklu zeka*. İstanbul: Hayat.
- Yazıcı, H. (2011). *Çağrı merkezinde çalışan müşteri temsilcilerinin denetim odaklarının, problem çözme becerileri ve tükenmişlik düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi).. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Detay.
- Yen, J., Ko, C., Yen, C., Chen S., Chung W., Chen C., (2008). Psychiatric symptoms in adolescents with internet addiction: Comparison with substance use. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 62, 9-16.

- Yellowlees, P. M. ve Marks, S. (2007). Problematic internet use or internet addiction? *Computers in Human Behavior*, 23, 1447–1453.
- Yeşilyaprak, B. (2010). *Eğitimde rehberlik hizmetleri*. (19 Basım). Ankara Nobel.
- Yıldız, İ. (2010). *Lise öğrencilerinde problemlili internet kullanımı ile sağlıklı yaşam biçimi davranışları arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Yılmaz, M. Betül, (2010). İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Bilgisayara Yönelik Bağımlılık Gösterme Eğilimlerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi, *Eğitim Teknolojileri Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 1-16.
- Young, K. S. (1996). Internet addiction: The Emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology and Behavior*, 1(3), 237-244.
- Young, K. S. (1998) *Center for internet addiction. Internet Addiction Test (IAT)*. Web Site: http://www.netaddiction.com/resources/internet_addiction_test.htm adresinden 25 Kasım 2012 günü elde edilmiştir.
- Young, K. (2007). Cognitive behavior therapy with internet addicts: Treatment outcomes and implications. *CyberPsychology and Behavior*, 10(5), 671-679.

EK. 1 KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Değerli öğrenci,

Bu çalışma, lise öğrencilerinin internet kullanımı ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yapılmaktadır. Sizden her maddeyi dikkatli bir şekilde okuyarak, kendinize uygun bulduğunuz bir seçeneği işaretlemeniz beklenmektedir. Cevaplarınız araştırma amacıyla kullanılacak ve bilgiler saklı tutulacaktır. Yardımcı olduğunuz ve içtenlikle yanıtladığınız için teşekkür ederim.

1. Cinsiyetiniz : Kız Erkek

2. Okulunuz: Genel Lise Anadolu Lisesi Meslek Lisesi

3. Yaşınız : 15 ve altı 16 17 18 ve üstü

4. Size Göre Ailenizin Ekonomik Durumu: Düşük Orta Yüksek

5. İnterneti en çok hangi amaçla kullanırsınız? (**Lütfen Tek bir seçenek işaretleyin**)
 Araştırma ve bilgilenme Oyun İletişim-sohbet

6. Haftalık internet kullanım süreniz ne kadardır?
 Haftada 10 saat ve altı 11 – 21 saat 22 saat ve üstü

EK. 2 İNTERNET BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ

Lütfen kendinize uygun seçeneği aşağıdaki yönergelere göre dikkatlice okuyup işaretleyiniz.

Hiçbir zaman:0

Çoğunlukla: 3

Nadiren : 1

Çok sık: 4

Ara sıra: 2

Devamlı: 5

1. Ne sıklıkla planladığınızdan daha fazla süre internette kalıyorsunuz?	(0) (1) (2) (3) (4) (5)
2. Ne sıklıkla internette kalmak için günlük ev işlerini ihmal edersiniz?	(0) (1) (2) (3) (4) (5)
3. Ne sıklıkla arkadaşlarınızla birlikte olmak yerine interneti tercih edersiniz?	(0) (1) (2) (3) (4) (5)
4. Ne sıklıkla internet kullanan kişilerle yeni ilişkiler kurarsınız?	(0) (1) (2) (3) (4) (5)
5. Ne sıklıkla bir işe başlamadan önce e-postanızı denetlersiniz?	(0) (1) (2) (3) (4) (5)
6. Ne sıklıkla okula devamınız internette dolaylı olarak olumsuz etkilenir?	(0) (1) (2) (3) (4) (5)
7. Herhangi biri internette ne yaptığınızı sorduğunda ne sıklıkla kendinizi savunur ve ne yaptığınızı gizlersiniz?	(0) (1) (2) (3) (4) (5)
8. Çevrenizdekiler ne sıklıkla internette harcadığınız zamanın fazlalığından şikayet eder?	(0) (1) (2) (3) (4) (5)
9. Ne sıklıkla okuldaki ders notlarınız ve ödevleriniz internette kalma sürenizden olumsuz yönde etkilenir?	(0) (1) (2) (3) (4) (5)
10. Hayatınız hakkında sizi rahatsız eden düşünceleri dağıtmak için ne sıklıkla internete girersiniz?	(0) (1) (2) (3) (4) (5)
11. Ne sıklıkla internete girmek için sabırsızlanırsınız?	(0) (1) (2) (3) (4) (5)
12. Ne sıklıkla internetsiz hayatın, sıkıcı, boş ve eğlencesiz olacağını düşünürsünüz?	(0) (1) (2) (3) (4) (5)
13. Biri sizi internetten rahatsız ettiğinde ne sıklıkla kinci konuşur, bağırır veya kızgın davranışlar gösterirsiniz?	(0) (1) (2) (3) (4) (5)
14. Gece geç saatlerde internet kullanmaktan ötürü ne sıklıkla uykunuz kaçır?	(0) (1) (2) (3) (4) (5)
15. İnternette olmadığınız zamanlarda ne sıklıkla interneti düşürür veya internete girmeyi hayal edersiniz?	(0) (1) (2) (3) (4) (5)
16. Kendinizi ne sıklıkla internetten “yalnızca birkaç dakika daha” derken bulursunuz?	(0) (1) (2) (3) (4) (5)
17. Ne sıklıkla internette harcadığınız zamanın miktarını azaltmaya çalışır ve başarısız olursunuz?	(0) (1) (2) (3) (4) (5)
18. İnternette kaldığınız süreyi ne sıklıkla saklamaya çalışırsınız?	(0) (1) (2) (3) (4) (5)
19. Ne sıklıkla başkalarıyla dışarı çıkmak yerine internette daha fazla zaman geçirmeyi yeğlersiniz?	(0) (1) (2) (3) (4) (5)
20. Ne sıklıkla internette olmadığınızda kendinizi çökmüş, aksi veya sinirli hissedip, internete girince rahatlarsınız?	(0) (1) (2) (3) (4) (5)

EK. 3 PROBLEM ÇÖZME ENVANTERİ

Bu envanterin amacı, günlük yaşantınızdaki problemlerinize (sorunlarınıza) genel olarak nasıl tepki gösterdiğinizi belirlemeye çalışmaktır. Sözü ettiğimiz bu problemler, matematik ya da fen derslerindeki alışmış olduğumuz problemlerden farklıdır. Bunlar, kendini karamsar hissetme, arkadaşlarla geçinmeme, bir mesleğe yönelme konusunda yaşanan belirsizlikler ya da boşanıp boşanmama gibi karar verilmesi zor konularda ve hepimizin başına gelebilecek türden sorunlardır. Lütfen aşağıdaki maddeleri elinizden geldiğince samimiyetle ve bu tür sorunlarla karşılaştığınızda tipik olarak nasıl davrandığınızı göz önünde bulundurarak cevaplandırın. Cevaplarınızı, bu tür problemlerin nasıl çözülmesi gerektiğini düşünerek vermeniz gerekmektedir. Bunu yapabilmek için kolay bir yol olarak her soru için kendinize şu soruyu sorun: “ Burada sözü edilen davranışı ben ne sıklıkla yaparım?”

Yanıtlarınızı aşağıdaki ölçeğe göre değerlendirin:

1. Her zaman böyle davranırım
2. Çoğunlukla böyle davranırım
3. Sık sık böyle davranırım
4. Arada sırada böyle davranırım
5. Ender olarak böyle davranırım
6. Hiçbir zaman böyle davranmam

Ne kadar sıklıkla böyle davranırsınız?

1. Bir sorunu çözmek için kullandığım çözüm yolları başarısız ise bunların neden başarısız olduğunu araştırmam	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
2. Zor bir sorunla karşılaştığımda ne olduğunu tam olarak belirleyebilmek için nasıl bilgi toplayacağımı uzun boylu düşünmem.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
3. Bir sorunu çözmek için gösterdiğim ilk çabalar başarısız olursa o sorun ile başa çıkabileceğimden şüpheye düşerim	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
4. Bir sorunu çözdükten sonra bu sorunu çözerken neyin işe yaradığını, neyin yaramadığını ayrıntılı olarak düşünmem.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
5. Sorunlarımı çözmek konusunda genellikle yaratıcı ve etkili çözümler üretebilirim.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
6. Bir sorunu çözmek için belli bir yolu denedikten sonra durur ve ortaya çıkan sonuç ile olması gerektiğini düşündüğüm sonucu karşılaştırırım	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
7. Bir sorunun olduğunda onu çözebilmek için başvurabileceğim yolların hepsini düşünmeye çalışırım	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
8. Bir sorunla karşılaştığımda neler hissettiğimi anlamak için duygularımı incelerim.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
9. Bir sorun kafamı karıştırdığında duygu ve	(1) (2) (3) (4) (5) (6)

düşüncelerimi somut ve açık –seçik terimlerle ifade etmeye uğraşmam	
10. Başlangıçta çözümünü fark etmesem de sorunlarımın çoğunu çözme yeteneğim vardır	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
11. Karşılaştığım sorunların çoğu, çözebileceğimden daha zor ve karmaşıktır.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
12. Genellikle kendimle ilgili kararları verebilirim ve bu kararlardan hoşnut olurum	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
13. Bir sorunla karşılaştığımda onu çözmek için genellikle aklıma gelen ilk yolu izlerim.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
14. Bazen durup sorunlarım üzerinde düşünmek gelişiğüzel sürüklenip giderim.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
15. Bir sorunla ilgili olası bir çözüm yolu karar vermeye çalışırken seçeneklerimin başarı olasılığını tek tek değerlendirmem	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
16. Bir sorunla karşılaştığımda, başka konuya önce durur ve o sorun üzerinde düşünürüm	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
17. Genellikle aklıma ilk gelen fikir doğrultusunda hareket ederim.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
18. Bir karar vermeye çalışırken her seçeneğin sonuçlarını ölçer, tarar, birbirleriyle karşılaştırır, sonra karar veririm	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
19. Bir sorunumu çözmek üzere plan yaparken o planı yürütebileceğime güvenirim.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
20. Belli bir çözüm planını uygulamaya koymadan önce nasıl bir sonuç vereceğini tahmin etmeye çalışırım	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
21. Bir soruna yönelik olası çözüm yollarını düşünürken çok fazla seçenek üretmem.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
22. Bir sorunumu çözmeye çalışırken sıklıkla kullandığım bir yöntem; daha önce başıma gelmiş benzer sorunları düşünmektir	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
23. Yeterince zamanım olur ve çaba gösterirsem karşılaştığım sorunların çoğunu çözebileceğime inanıyorum.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
24. Yeni bir durumla karşılaştığımda ortaya çıkabilecek sorunları çözebileceğime inancım vardır.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
25. Bazen bir sorunu çözmek için çabaladığım halde bir türlü esas konuya giremediğim ve gereksiz ayrıntılarla uğraştığım duygusunu yaşarım	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
26. Ani kararlar verir ve sonra pişmanlık duyarım	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
27. Yeni ve zor sorunları çözebilme yeteneğine güveniyorum	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
28. Elimdeki seçenekleri karşılaştırırken ve karar verirken kullandığım sistematik bir yöntem vardır	(1) (2) (3) (4) (5) (6)

29. Bir sorunla başa çıkma yollarını düşünürken çeşitli fikirleri birleştirmeye çalışmam	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
30. Bir sorunla karşılaştığımda bu sorunun çıkmasında katkısı olabilecek benim dışımdaki etmenleri genellikle dikkate almam	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
31. Bir konuyla karşılaştığımda, ilk yaptığı şeylerden biri, durumu gözden geçirmek ve konuyla ilgili olabilecek her türlü bilgiyi dikkate almaktır	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
32. Bazen duygusal olarak öylesine etkilenirim ki sorunumla başa çıkma yollarından pek çoğunu dikkate bile almam	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
33. Bir karar verdikten sonra, ortaya çıkan sonuç genellikle benim beklediğim sonuca uyar.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
34. Bir sorunla karşılaştığımda, o durumla başa çıkabileceğimden genellikle pek emin değilimdir.	(1) (2) (3) (4) (5) (6)
35. Bir sorunun farkına vardığımda, ilk yaptığım şeylerden biri, sorunun tam olarak ne olduğu anlamaya çalışmaktır	(1) (2) (3) (4) (5) (6)

EK. 4 VALİLİK ONAYI

9254

İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-605.01- 40308
Konu : Anket (Emre YILMAZ)

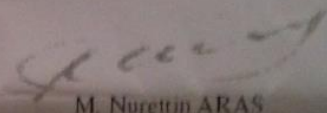
19/03/2013

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne)

İlgi : a) 14.03.2013 gün ve 1300035081 sayılı yazımız.
b) İst. Valilik Makamının 27.03.2013 tarihli ve 39139 sayılı onayı.

Universiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikoloji Danışmanlık Yüksek Lisans Öğrencisi Emre YILMAZ'ın "9. ve 10. Sınıf Öğrencilerinin İnternet Bağımlılık Düzeyleri ile Problem Çözme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" konulu tezine ilişkin anket çalışması istemi hakkında ilgi (a) yazımız ilgi (b) Valiliğimiz Onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda gerekli duyurunun araştırmacı anketçi tarafından yapılmasını, işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçları Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

M. Nurettin ARAS
Müdür a.
Şube Müdürü

EKLER:
Ek-1 Valilik Onayı.
2 Anket Soruları.

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ
TARİH: 15.05.2013
SAYI: 130008/1330

© 2009 Sayılı Kanuna Göre MEHMET NURETTİN ARAS tarafından Elektronik Olarak imzalanmıştır. http://istanbul.meh.gov.tr/ayaas/ayaas.asp

Yazılı cevapta tarih, numara ve dosya numarasının yazılması rica olunur.